

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

LX. A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1950: 44
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

STATSBIDRAGSGRUNDER FÖR
DET KOMMUNALA OCH ENSKILDA
YRKESKOLVÄSENDET

FÖRSLAG AVGIVET AV

1946 ÅRS SKOLKOMMISSION

S T O C K H O L M
1 9 5 0

Statens offentliga utredningar 1950

Kronologisk förteckning

1. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 18. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Örebro län. Beckman. 44 s. K.
2. Betänkande angående tyskgruvorna och centralorgan för gruvvärenden. Victor Petterson. 157 s. H.
3. Betänkande med förslag angående folkskolans disciplinmedel m. m. Kihlström. 137 s. E.
4. Skolöverstyrelsens utlåtande angående beskrining av timplanerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter. Statens Reproduktionsanstalt. 105 s. E.
5. Ortsavdragskommittén. Betänkande med förslag till ändrade kommunala Ortsavdrag m. m. Beckman. 199 s. FI.
6. Utredning angående överflyttning av viss del av riksbankens rörelse till en statlig affärsbank m. m. Marcus. 64 s. FI.
7. 1949 års uppbördsakkunniga. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. Marcus. 112 s. FI.
8. Betänkande angående rationaliseringsverksamheten inom den offentliga förvaltningen. Beckman. 155 s. Ju.
9. Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. 2. Redogörelse för de olika avtalstyperna i det svenska avtalssystemet. Katalog- och Tidskriftstryck. 74 s. H.
10. Den svenska elbranschens kapacitet och konkurrensförhållanden. Marcus. 175 s., 1 pl. H.
11. Socialvårdskommitténs betänkande. 17. Utredning och förslag angående lag om socialhjälp m. m. Beckman. 64* s., 515 s. S.
12. Handelsutbildningskommitténs betänkande och förslag. 1. Handelsgymnasierna. Marcus. 445 s. E.
13. Skyddsrum för civilbefolkningen. Nordisk Rotogravyr. 154 s., 1 pl. I.
14. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 4. De smalspåriga västgötabanorna. Gummesson. 99 s. K.
15. 1948 års järnbruksutredning. Betänkande angående järnbrukens arbetskraftsförsörjning och därmed sammanhängande problem. Kihlström. 55 s. S.
16. Förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område. Av I. Strahl. Victor Petterson. 168 s. Ju.
17. Betänkande med förslag rörande decentralisering inom väg- och vattenbyggnadsverket m. m. Victor Petterson. 151 s. K.
18. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 19. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Västmanlands län. Beckman. 37 s. K.
19. Betänkande med utredning och förslag angående fordringar på synförmågan för anställning i allmän och enskild tjänst m. m. Kihlström. 235 s. S.
20. Undersökning rörande brukningskostnadernas samband med åkerfältens storlek, form och beskaffenhet. Germandt. 276 s. Jo.
21. 1944 års allmänna skattekommitté. 4. Betänkande med förslag angående ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd, m. m. samt av utdelning å svenska aktier och andelar i vissa fall, m. m. Marcus. 170 s. FI.
22. Statsbidrag för ålderdomshem. Beckman. 61 s. S.
23. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 5 angående verksamheten vid sjukhusvårterierna och möjligheterna att rationalisera densamma. Kihlström. 201 s. I.
24. Betänkande med förslag till det rättspsykiatriska undersökningsväsendets organisation. Norstedt. 62 s. Ju.
25. Det statliga utredningstrycket. Trycksakskommitténs betänkande. Idun. 43 s. FI.
26. Kommittésvenska. En undersökning och ett försök till riktlinjer av E. Wellander. Bilaga till trycksakskommitténs betänkande. Idun. 88 s. FI.
27. Betänkande med förslag till ny lag om flottning i allmän flottled, m. m. Beckman. 220 s. Ju.
28. Länsstyrelsernas organisation och ställning inom länsförvaltningen. Idun. VI, 680 s. I.
29. Betänkande angående arbets- och kapitalkostnaderna i jordbrukskalkylen. Idun. 369 s. Jo.
30. Partsorgan inom yrkesinspektionens distrikt. Marcus. 39 s. S.
31. Betänkande med förslag till lag om prästmöte och stiftsmöte m. m. Av H. Ljungberg. Katalog- och Tidskriftstryck. 93 s. E.
32. Arbetstidsutredningens betänkande. Del 4. Tre veckors semester. Beckman. 92 s., 128* s. S.
33. Allmän pensionsförsäkring. Principbetänkande. Norstedt. 329 s. H.
34. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1945 års allmänna fastighetstaxering. Norstedt. VI, 174 s. FI.
35. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående avdrag vid taxering för utländska skatter. Beckman. 149 s. FI.
36. Försvarets centrala tyg-, intendentur- och civilförvaltning. Beckman. IX, 287 s. Fö.
37. Försvarets centrala tyg-, intendentur- och civilförvaltning. Bildbilaga. Beckman. 89 s. Fö.
38. Utredning rörande frivilligt försvarsarbete. Beckman. 311 s. Fö.
39. Maskinell täckdikning. Almqvist & Wiksell, Uppsala. 135 s. Jo.
40. Förslag till ändringar i jaktlagstiftningen. Marcus. 197 s. Jo.
41. Betänkande angående vissa med religionsfrihetslagstiftningen sammanhängande skattespörsmål. Katalog och Tidskriftstryck. 57 s. FI.
42. Förslag till ändrad lagstiftning om avbetalningsköp. Idun. 89 s. Ju.
43. Betänkande med förslag till nya grunder för avlöningen av präster, m. m. Del 2. Idun 214 s. E.
44. Statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkesskolväsendet. Beckman. 72 s. E.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1950: 44
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

STATSBIDRAGSGRUNDER FÖR DET
KOMMUNALA OCH ENSKILDA
YRKESKOLVÄSENDET

FÖRSLAG AVGIVET AV
1946 ÅRS SKOLKOMMISSION

STOCKHOLM 1950
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI

1976 50

STADEN I GÖTTINGEN
KOMMUNALSTYRELSEN

STADENS FÖRSLAG TILL KOMMUNALSTYRELSEN OM ÅRSBERÄTTELSEN

FÖR ÅRET 1980
OM ÅRSBERÄTTELSEN

1980 ÅRS KOMMUNALSTYRELSEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Skrivelse till Konungen	5
Inledning	7
Kap. 1. Grunder för statsbidrag till yrkesundervisning	7
» 2. Grunder för statsbidrag till vissa allmänna skolor och studiecirkel- verksamhet	13
» 3. Förändringar i statsbidragen till rektors och övriga lärares avlöning vid kommunala skolor för yrkesundervisning	15
» 4. Kompetenskrav för olika lärare vid kommunala skolor för yrkesunder- visning	17
» 5. Antalet lärare vid kommunala och enskilda skolor för yrkesunder- visning	19
» 6. Lärarnas löneförmåner vid kommunala och enskilda skolor för yrkes- undervisning	20
» 7. Förslag till statsbidragsgrunder för det kommunala yrkesskolväsendet	35
» 8. Ansökningsförfarande och redovisningssystem vid det kommunala yrkesskolväsendet	52
» 9. Förslag till statsbidragsgrunder för det enskilda yrkesskolväsendet	68
» 10. Kostnadsberäkningar	68
» 11. Sammanfattning av förslagen	70

TILL KONUNGEN

1946 års skolkommision får härmed i underdånighet överlämna förslag till statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkesskolväsendet. Frågan om förbättrade statsbidrag till yrkesskolväsendet har vid olika

tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet efter motionsledes framförda yrkanden. Så uttalade 1949 års riksdag (statsutsk. utl. nr 8, s. 115), »att utskottet för sin del funnit starka skäl tala för en snar förbättring av statsbidragsgrunderna beträffande yrkesundervisningsanstalterna. Emellertid har utskottet under hand inhämtat, att spørsmålet härom för närvarande är under övervägande inom 1946 års skolkommision och att utredningsarbetet numera fortskridit så långt, att det bör vara möjligt att på utredningen grundat förslag kan underställas nästa års riksdag». Med denna motivering avslogs motionen II:174. År 1950 uttalade riksdagen (statsutsk. utl. nr 8, s. 152), »att starka skäl tala för en snar förbättring av ifrågavarande statsbidragsgrunder, varför utskottet förutsätter att förslag i ämnet skall kunna föreläggas nästa års riksdag».

Då riksdagen sålunda vid tvenne tillfällen funnit starka skäl tala för en snar förbättring av statsbidragsgrunderna och vid årets vårsession förutsatt, att förslag i ämnet skall kunna föreläggas 1951 års riksdag, har skolkommisionen ansett sig böra lägga fram förslag om förbättrade statsbidragsgrunder utan att avvakta slutförandet av kommissionens arbete med översynen av yrkesundervisningsväsendet i dess helhet.

Förslag till statsbidragskungörelse överlämnas separat.

Den i och för sig betydelsefulla frågan om bidrag till undervisningslokaler o. d. har kommissionen, med motivering som anföres i förslaget, sett sig nödsakad skjuta något i tiden och framlägger nu förslag till bidragsgrunder i vad avser lärarlöner och -arvoden, inköp av stadigvarande undervisningsmateriel, kostnader för underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel samt kostnader för administration.

Detta ärende har beretts inom kommissionens yrkesutbildningsdelegation och i dess behandling ha deltagit ledamöterna Näsström, ordförande, Forssell, Andersson, Johansson, Färm, Lindström, Gerhard Nilsson, Gustav Nilsson och Persson samt experterna Josephson, Ramstedt, Oswald, O. W. Andersson och Ivan Larsson.

I ärendets slutliga avgörande i kommissionen ha deltagit ledamöterna Näsström, v. Friesen, de Laval, Gustav Nilsson, Persson, Sjöström-Bengtsson och Wallentheim.

Stockholm den 8 november 1950.

Underdånigst

EMIL NÄSSTRÖM

Birger Arvas

INLEDNING

Frågan om statsbidragen till det kommunala yrkesskolväsendet har sedan länge varit högaktuell. Bidragen ha allmänt ansetts för låga. Detta har även kommit till uttryck i direktiven för yrkesutbildningsdelegationens arbete, där skolkommisionens ordförande, statsrådet Weijne, den 19 februari 1947 anför bland annat: »Med hänsyn till såväl prisutvecklingen som nu rådande lönestandard för tjänstemän ha de vid olika tidigare tidpunkter fixerade grunderna för statsbidrag till löner för lärare vid yrkesundervisningsanstalterna kommit att uppvisa en eftersläpning, som nu gör en förbättring erforderlig. Delegationen bör utreda denna fråga liksom övriga frågor om kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner för yrkesundervisningens upprätthållande, kostnaden för lokaler inbegripen, samt framlägga därav föranledda förslag.»

Skolkommisionen, som den 10 november 1948 till Kungl. Maj:t ingivit förslag till lönebestämmelser för lärare vid centrala verkstadsskolor, framlägger härmed utredning och förslag till statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkesundervisningsväsendet.

KAP. I. GRUNDER FÖR STATS BIDRAG TILL YRKES- UNDERSVNING

I det följande lämnas en kort översikt över nu gällande grunder för statsbidrag till kommunala och enskilda skolor för yrkesundervisning, centrala verkstadsskolor, sjömannaskolor, lantbruksskolor, lantmannaskolor, trädgårdsskolor samt arbetslöshetskurser. Stipendier och andra socialpedagogiska bidrag beröras dock icke, då kommissionens uppdrag ej torde avse andra kostnader än sådana, som äro betingade av undervisningen som sådan. För övrigt har stipendieväsendet nyligen varit föremål för utredning inom studielånenämnden, som den 23 juni 1949 avgivit förslag i ämnet (SOU/1949: 41), vilka förslag äro föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

A. Kommunala skolor för yrkesundervisning¹

(SFS nr 705/1921, 491/1922, 149/1930, 295/1933, 416/1937 och 570/1945)

Till av kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika upprättad anstalt för yrkesundervisning inom industri, hantverk, handel och husligt arbete utgår statsunderstöd

¹ Flygmekanikerskolan i Mölndal och arbetslöshetsskolorna i Byske och Lysekil ej medtagna. Till dessa skolor utgår statsbidrag enligt särskilda grunder, innebärande att staten svarar helt för de med avlöningar till rektor och lärare samt undervisningsmateriel förbundna kostnaderna och lämnar bidrag till vissa andra utgiftsposter.

a) till avlöning åt rektor och övriga lärare med högst $\frac{2}{3}$ av deras sammanlagda avlöning, dock ej överstigande

2: 35 kr. per undervisningstimme för undervisning i lärlingsskola, verkstads-skola och annan närstående anstalt för yrkesundervisning,

2: 55 kr. per undervisningstimme för undervisning i yrkesskola samt i ettårig handelsskola,

b) till ersättning åt föreläsare vid fristående föreläsningar eller serier av dylika vid yrkesskola med högst hälften av sammanlagda beloppet av de på understödstiden utgående arvoden och rese- och traktamentsersättningarna, dock ej överstigande per föreläsningstimme

10 kr., när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsaren,

20 kr., när rese- och traktamentsersättning utgår,

c) till undervisningsmateriel, med undantag för förbrukningsmateriel för yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster, med hälften, i vissa undantagsfall med högst $\frac{2}{3}$ av totalkostnaden.

Angående kostnader för och statsbidrag till de kommunala skolorna se *tabell 1 och 2*. Av tabell 1 framgår bland annat, att statens bidrag till det kommunala yrkesskolväsendet stigit från 571 000 kr. år 1921 till 4 908 000 kr. 1948/49 eller med 760 %. Bidrag från huvudmän och andra ha samtidigt ökat från 1 266 000 kr. till 13 569 000 kr. eller med 972 %.

B. Enskilda skolor för yrkesundervisning

(SFS nr = de under A angivna)

Till enskilda yrkesskolor utgår statsbidrag med belopp som av Kungl. Maj:t bestämmes. Skolorna äro indelade i två grupper, A och B. Till skolor i grupp A utgår bidrag enligt samma grunder som till de kommunala skolorna. Bidraget beviljas av överstyrelsen för yrkesutbildning inom ramen av ett av Kungl. Maj:t bestämt belopp för hela gruppen. Skolor i grupp B får ett statsbidrag, som i regel är lägre än om ovan angivna grunder skulle tillämpas, och vars belopp i varje särskilt fall fastställles av Kungl. Maj:t.

Angående kostnader för och statsbidrag till de enskilda yrkesskolorna se *tabell 3 och 4*.

C. Centrala verkstadsskolor

(SFS nr 716/1941, 571/1945, 485/1947 och 339/1948)

Till erkänd central verkstadsskola utgår statsbidrag

a) till anskaffning av undervisnings- och administrationslokaler samt lokaler för elevhem och inventarier till undervisningslokaler och elevhem med belopp motsvarande hälften av de kostnader, som befinnas skäliga,

b) till förhyrande av sådana lokaler med belopp, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer,

c) till anskaffning av den första uppsättningen av stadigvarande undervisningsmateriel (maskiner, verktyg o. d.) samt till den på grund av förslitning eller eljest nödvändiga nyanskaffningen av annan stadigvarande undervisningsmateriel än verktyg ävensom till mera kostnadskrävande reparationer av maskiner och instrument för undervisningsändamål med belopp, motsvarande $\frac{9}{10}$ av de styrkta kostnaderna,

d) till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, motsvarande avlöningskostnaden, dock högst enligt i författning fastställd skala¹,

¹ Skolkommissionen har den 10 november 1948 avgivit förslag till lönebestämmelser för lärare vid centrala verkstadsskolor.

Tabell 1. Översikt av kostnaderna för kommunala skolor för yrkesundervisning.
Tusental kronor.

	1921		1931/32		1936/37		1941/42		1946/47 ¹		1948/49 ¹	
	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%
<i>Inkomster.</i>												
Bidrag av staten	571	29.7	1 221	37.2	1 663	32.8	2 146	26.6	3 876	26.7	4 908	23.6
Bidrag av huvudman	1 253	65.2	1 670	50.9	2 448	48.3	4 504	56.1	8 083	55.8	12 539	60.2
Andra bidrag	13	0.7	139	4.2	238	4.7	406	5.1	778	5.4	1 030	5.0
Lärjungeavgifter	42	2.2	237	7.2	635	12.4	851	10.6	1 296	8.9	1 550	7.4
Vinst å produktion	—	—	7	0.2	76	1.5	108	1.3	68	0.5	21	0.1
Övriga inkomster	42	2.2	9	0.3	14	0.3	27	0.3	397	2.7	772	3.7
Summa	1 921	100	3 283	100	5 074	100	8 042	100	14 498	100	20 820	100
<i>Utgifter.</i>												
Lärlarlöner	928	51.0	1 956	59.5	2 989	58.9	4 603	57.2	7 995	55.1	11 191	53.7
Stadigvarande undervisningsmateriel			179	5.4	258	5.1	440	5.5	968	6.7	1 436	6.9
Underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel			118	3.7	178	3.5	309	3.8	700	4.8	956	4.6
Inventarier			52	1.6	91	1.8	72	0.9				
Råvaru-, kraft- och maskinkostnader	893	49.0	38	1.1	49	1.0	118	1.5				
Allmänna omkostnader ..			843	25.7	1 341	26.4	2 331	29.0	4 835	33.4	7 237	34.8
Förlust å produktion			71	2.2	108	2.1	129	1.6				
Andra premier än arbetspremier												
Övriga utgifter			26	0.8	60	1.2	40	0.5				
Summa	1 821	100	3 283	100	5 074	100	8 042	100	14 498	100	20 820	100

¹ Vinst å produktionen har fr. o. m. redovisningsåret 1946/47 beräknats såsom överskott å säljbar produktion efter avdrag av råvarukostnader och arbetspremier. På grund av räkenskapernas uppläggning är uppgifterna fr. o. m. redovisningsåret 1946/47 icke fullt jämförbara med uppgifterna för tidigare år.

e) till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel, även verktyg m. m., högst 70 kronor per elev och år (varjämte särskilt statsbidrag kan utgå med vissa tilläggsbelopp per elev och år för undervisning i svetsning), till bestridande av elevernas sjukvård 10 kr. per elev och år och till administration m. m. högst 100 kronor per elev och år,

f) till avgifter för obligatorisk olycksfallsförsäkring av eleverna med belopp, motsvarande hela kostnaden härför.

D. Sjömansskolor

(SFS nr 419/1946)

Statsbidrag utgår

a) till engångskostnader för undervisning efter samma grunder, som gäller i fråga om statsbidrag för motsvarande ändamål vid central verkstadsskola,

b) till följande årliga kostnader:

1) till arvode åt föreståndaren med 1 800 kronor per år,

2) till avlöning åt lärare med belopp, motsvarande hela avlöningskostnaden, dock högst 50 % utöver vad i dylikt hänseende skulle ha utgått enligt bestämmelserna i 1 § kungörelsen den 4 november 1921 (nr 705) angående statsunderstöd

Tabell 2. Översikt av räkenskaper vid kommunala skolor för yrkesundervisning redovisningsåren 1946/47 och 1948/49.

Tusental kronor.

Inkomster.

Redovisningsår	Statsunderstöd avseende					Av				Avkastning av donationer och fonder	Färljungeavgifter	Säljbar produktion	Övriga inkomster	Underskott	Summa	
	avlöning till rektor och lärare	inköp av stadigr. underv.-material	underhåll av underr.-material	bibliotek	statsstipendier	kommun	landsting	hush.-sällskap	förening eller enskild							anvisade understöd
1946/47	3 116	464	286	10	2 059	2 232	274	11	434	59	1 296	2 087	397	5 851	18 576	
1948/49	3 839	620	437	13	2 662	2 947	484	13	463	70	1 549	2 354	772	9 592	25 815	

Utgifter.

Redovisningsår	Arvode till rektor	Avlöning till lärare	Inköp av stadigrarande undervisningsmaterial	Underhåll och förbrukning av undervisningsmaterial	Bibliotek	Förbrukning av råvaror för säljbar produktion	Arbetspremier	Andra premier	Statsstipendier	Lokaler, inredning m. m.	Administration	Övriga utgifter	Överskott	Summa
1946/47	594	7 401	968	700	36	1 353	666	110	2 005	2 673	985	974	111	18 576
1948/49	759	10 432	1 436	957	44	1 529	804	130	2 667	3 693	1 513	1 779	72	25 815

till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning (d. v. s. högst 3:52,5 kr. respektive 3:82,5 kr. per undervisningstimma),

3) till övriga årliga utgifter för driften enligt samma grunder, som gälla för central verkstadsskola, dock att, därest statsbidraget till dylik verkstadsskola utgår med visst belopp för elev och år, detsamma skall nedsättas i samma mån som kurstiden vid sjömansskolan understiger längden av arbetsåret vid central verkstadsskola,

4) till förhyrande av undervisningslokaler samt lokaler för administration m. m. med belopp, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer, samt

c) till anskaffning av lokaler för elevhem och inredning av och inventarier till sådant efter samma grunder, som gälla för elevhem vid central verkstadsskola.

E. Lantbruksskolor, lantmannaskolor, lantushållsskolor och trädgårdsskolor

(SFS nr 807/1942, 462/1949, 910/1939)

Statsbidrag utgår till

a) avlöning åt rektor och övriga lärare för bestridande av kontant minimigrundlön (alltså ej beträffande förmånen av fri bostad och fritt bränsle, som

Tabell 3. Översikt av kostnaderna för statsunderstödda enskilda skolor för yrkesundervisning. Tusental kronor.

	1921		1931/32		1936/37		1941/42		1946/47 ¹		1948/49 ²	
	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%	1 000-tal kr.	%
<i>Inkomster.</i>												
Bidrag av staten	553	27·7	649	25·5	452	19·8	402	15·9	774	19·7	862	17·2
Bidrag av kommun m. fl.	425	21·3	525	20·7	361	15·9	595	23·4	752	19·2	1 001	20·0
Bidrag av landsting m. fl.	6	0·4	435	17·1	417	18·3	460	18·2	681	17·4	917	18·3
Lärjungeavgifter	509	25·5	864	34·0	951	41·7	984	38·9	1 413	36·1	1 845	36·9
Vinst å produktion	—	—	—	—	88	3·9	91	3·6	154	3·9	199	4·0
Övriga inkomster	501	25·1	70	2·7	9	0·4	—	—	146	3·7	182	3·6
Summa	1 994	100	2 543	100	2 278	100	2 532	100	3 920	100	5 006	100
<i>Utgifter.</i>												
Lärlöner	1 110	57·6	1 488	58·5	1 257	55·2	1 377	54·4	2 156	55·0	2 894	57·8
Stadigvarande undervisningsmateriel			72	2·8	63	2·8	73	2·9	145	3·7	122	2·4
Underhåll och förbrukning			77	3·1	78	3·4	72	2·8	128	3·3	185	3·7
Inventarier			38	1·5	21	0·9	25	1·0				
Råvaru-, kraft- och maskinkostnader	819	42·4	52	2·1	29	1·3	67	2·6				
Allmänna omkostnader ..			727	28·6	752	33·0	823	32·5	1 491	38·0	1 805	36·1
Förlust å produktion			73	2·8	67	2·9	82	3·3				
Premier och dylikt			16	0·6	11	0·5	13	0·5				
Övriga												
Summa	1 929	100	2 543	100	2 278	100	2 532	100	3 920	100	5 006	100

¹ På grund av upplägningen av räkenskaperna äro uppgifterna fr. o. m. redovisningsåret 1946/47 ej direkt jämförbara med uppgifterna för övriga år.

² För Barlockinstitutet, Maria Nordenfeldts skola för kvinnlig yrkesutbildning och Göteborgs kontoristförenings företagsekonomiska kurs har, i avsaknad av uppgifter för 1948/49, använts uppgifterna för 1947/48.

författningsenligt tillkommer lärarpersonal), ålderstillägg, rörligt tillägg, vikariatsersättning och arvode åt speciallärare,

b) täckande av skolornas driftskostnader dels med i författning angivet grundbelopp, 20 kronor för varje dag undervisning pågår, dels med tilläggsbidrag av en krona för varje elev och dag, dock att statsbidrag till driftskostnader icke må utgå med högre belopp, än som motsvarar $\frac{3}{4}$ av skolans av lantbruksstyrelsen godkända driftskostnader, samt

c) täckande av byggnadskostnader eller kostnader för förvärv av byggnader vid lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor med $\frac{3}{4}$ av de av Kungl. Maj:t godkända kostnaderna.

F. Arbetslöshetskurer

(SFS 445/1945)

a) Statsbidrag till arbetslöshetskurs, anordnad med kommun som huvudman, *kommunal arbetslöshetskurs*, utgår inom ramen för av överstyrelsen för yrkesutbildning medgivet högsta belopp med

dels hela verkliga kostnaden för avlöningar till kursföreståndare och lärare, anskaffande eller förhyrande av maskiner med därtill hörande anordningar och övrig stadigvarande undervisningsmateriel, läroböcker samt olycksfallsförsäkring för föreståndare, lärare och kursdeltagare,

Tabell 4. Översikt av räkenskaper vid enskilda skolor för yrkesundervisning redovisningsåren 1946/47 och 1948/49.

Tusental kronor.

Inkomster.

Redovisningsår	Statsunderstöd avseende					Av				Akrastning av donationer och fonder	Lärjungavgifter	Säljbar produktion	Övriga inkomster	Underskott	Summa	
	avlöning till rektor och lärare	inköp av stadigv. underv.-materiel	underhåll av underv.-materiel	bibliotek	statsstipendier	kommun	landsting	hush.-sällskap	önskid							förening eller
1946/47	699	48	25	2	750	449	29	5	544	103	1 413	649	146	304	5 166	
1948/49	793	32	35	1	951	557	45	8	618	246	1 845	788	183	444	6 546	

Utgifter.

Redovisningsår	Arvode till rektor	Avlöning till lärare	Inköp av stadigvarande undervisningsmateriel	Underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel	Bibliotek	Förbrukning av råvaror för säljbar produktion	Arbetspremier	Andra premier	Statsstipendier	Lokaler, inredning m. m.	Administration	Övriga utgifter	Överskott	Summa
1946/47	214	1 942	145	128	10	458	38	19	743	742	327	357	43	5 166
1948/49	262	2 632	122	185	12	542	47	24	828	980	303	555	54	6 546

dels 50 % av kostnaden för reparation av stadigvarande undervisningsmateriel, för arbetsmateriel, förbrukningsmateriel, elektrisk kraftförbrukning, i vad dessa kostnader avse övningsarbeten och icke säljbar produktion, samt för administration.

b) Statsbidrag till *arbetslöshetskurs vid central verkstadsskola* utgår inom ramen för av överstyrelsen för yrkesutbildning medgivet högsta belopp

med hela kostnaden för ersättningar till kursföreståndare och lärare, för anskaffande eller förhyrande av maskiner med därtill hörande anordningar och den första uppsättningen av övrig stadigvarande undervisningsmateriel,

med 75 % av kostnaderna vid svetsundervisning för kraft- och gasförbrukning samt förbrukningsmateriel,

med belopp, som i varje särskilt fall bestämmes av överstyrelsen, dock högst 75 % av de verkliga, av överstyrelsen godkända kostnaderna eller det högre belopp Kungl. Maj:t i visst fall må finna skäligt medgiva, för anskaffande av särskilda provisoriska lokaler och förhyrande av särskilda lokaler, samt

i övrigt enligt de för statsbidrag till centrala verkstadsskolor gällande grunderna (SFS nr 716/1941).

c) Vid av överstyrelsen för yrkesutbildning anordnad arbetslöshetskurs, *central arbetslöshetskurs*, bestridas kostnaderna helt av statsmedel.

KAP. 2. GRUNDER FÖR STATSBI DRAG TILL VISSA ALLMÄNNA SKOLOR OCH STUDIECIRKELVERKSAMHET

Här nedan lämnas en summarisk redogörelse för nu gällande statsbidrag till vissa allmänna skolor och till studiecirkelverksamhet.

A. Folkskolor

a) Statsbidrag utgår till hela kostnaden för *löner åt lärare* i skolans obligatoriska ämnen — minskad med vissa hyresavdrag — samt för timarvoden för tjänstgöring utöver vad som i författning fastställts för vederbörande lärare (SFS nr 208/1948, 545/1948, 437/1948, 324/1949, 356/1950).

b) Statsbidrag utgår med hälften av det författningsbestämda *minimiarvodet till distriktsöverlärare* (SFS nr 528/1946 och 534/1948).

c) Till folkskolans *slöjd- och hushållsundervisning*, vars anordnande beslutas av vederbörande skoldistrikt, utgår statsbidrag med vissa mindre belopp per undervisningstimme eller per kurs (SFS nr 415/1940, 464/1941, 906/1942, 548/1945 och 308/1946; — 201/1924, 298/1926, 233/1936 och 298/1944).

1948 års riksdag beslöt *lönereglering för bland annat övningslärare* för ifrågasvarande undervisning, varvid statsbidrag skall utgå med 78 % av kostnaderna för de sålunda reglerade lönerna. 1950 års riksdag har beslutat om avlöningsbestämmelser för övningslärare och om statsbidrag till skoldistrikt (SFS nr 376, 386 och 479/1950).

Till lärare i verkstadsarbete utgår, i varje fall till och med budgetåret 1949/50, (bland annat i Stockholm och Södertälje) bidrag med 7: 60 kr. per undervisningstimme, motsvarande ersättning enligt timtaxan till folkskollärare.

d) Statsbidrag utgår med 80 % av kostnader för *skolskjutsar* och *inackordering av lärjungar* (SFS nr 346/1947, och 394/1949 — nr 538/1943 och 350/1947).

e) Till skoldistriktens kostnader för *fria läroböcker* m. m. utgår statsbidrag med 10 kr. per lärjunge och läsår (SFS nr 292/1946, 816/1947 och 320/1948).

f) Till *underhålls- och materielbidrag* utgår statsbidrag motsvarande ett belopp av 60—200 kr. per läraravdelning och budgetår (SFS nr 400/1947).

g) Statsbidrag utgår till folkskolans *hälsovård* till avlöning åt läkare, under förutsättning att dennes arvode utgår med minst 2: 50 kr. per lärjunge, 1: 25 kr. per lärjunge, vartill kommer reseersättning åt läkaren, samt i vissa fall till avlöning av skolsköterska en krona per lärjunge (SFS nr 585/1944, 291/1946, 235/1947, 319/1948, 414/1949 och 17/1945).

h) Statsbidrag utgår med 35—80 % av kostnaderna för *uppförande och ombyggnad av folkskolor* samt för inredning och anskaffande av inventarier till nya lokaler, varvid statsbidragets storlek bestämmes på grundval av skoldistriktets ekonomiska bärkraft, uttryckt i antal skattekronor i genomsnitt per invånare (SFS nr 882/1945). Till uppförande av provisoriska byggnader utgår statsbidrag enligt särskild kungörelse (SFS nr 438/1948).

i) Statsbidrag utgår till *byggande av lärarbostäder* med vissa belopp, 12 000 kr. för bostad åt ordinarie folkskollärare (tre rum och kök) och 8 000 kr. för annan lärare (ett rum och kök), varvid dock statsbidraget icke må överstiga 40 % av byggnadskostnaderna (SFS nr 887/1946).

j) Till *förhyrande av skollokaler* utgår statsbidrag med 50 % av hyreskostnaderna, vari dock icke inräknas värme, städning o. d. (SFS nr 45/1936 och 349/1947).

k) Statsbidrag utgår för ordnande av *skolmältider* med visst belopp i förhållande till kommunens skatteunderlag (SFS nr 553/1946, 30/1947, 393/1950).

l) Härjämte utgår statsbidrag för undervisning i vissa fall, t. ex. vid skol-

hem, för lots- och fyrpersonals barn, ävensom till kostnader för fortsättnings-skoleundervisning — med vissa mindre belopp per undervisningstimme — samt till skolskjutsar för eller inackordering av elever vid sådana skolor.

B. Kommunala mellanskolor, högre folkskolor, praktiska mellanskolor och kommunala flickskolor

(SFS nr 754/1938, 339/1940, 557/1940, 320/1941; — nr 585/1944, 291/1946, 235/1947, 319/1948, 414/1949 — 584/1944, 347/1947 och 316/1948)

Statsbidrag utgår till rektors och lärares avlöning med 78 % av kostnaderna härför.

Härjämte utgår statsbidrag med hälften av i författning fastställda löner till skolläkare och skolsköterska.

C. Folkhögskolor

(SFS nr 801/1942 och 839/1942)

Statsbidrag utgår dels som bidrag till kursernas uppehållande, dels som särskilda bidrag till rektors och lärares avlöning.

1. Såsom bidrag till kursernas uppehållande utgår:

- a) grundanslag till huvudkurs (vinterkurs om minst 21 i vissa fall 24 veckor) med högst 10 000 kr.;
- b) till kvinnlig avdelning vid huvudkurs högst 4 000 kr.;
- c) grundanslag till kvinnlig kurs (sommarkurs minst 13 veckor eller, vad första årskursen beträffar, minst 16 veckor om hushållsgöromål ingår) vid folkhögskola, som åtnjuter anslag till huvudkurs, högst 5 000 kr.;
- d) till andra årskurs under huvudkurs högst 4 000 kr. och, därest med sådan kurs är förenad skyldighet att avlöna ämneslärare med fast anställning, ytterligare högst 1 000 kr. samt till andra årskurs under kvinnlig kurs högst 3 000 kr.;
- e) till anordnande av parallellundervisning, då sådan med hänsyn till elevernas förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig, utgår — på i författningen närmare angivet sätt — högst 1 500 kr., i vissa fall högst 1 000 kr. per avdelning och sammanlagt högst 6 000 kr.;
- f) 15 % förhöjning av eljest utgående statsbidrag, om kurserna pågå minst tre veckor utöver eljest föreskriven minimitid.

2. Såsom särskilda bidrag till rektors och lärares avlöning utgår:

ålderstillägg, vissa vikariatsersättningar, bidrag med $\frac{2}{3}$ av minimiarvode (10 kr. per undervisningsdag) till lärarinna, som handhar undervisning i hushållsgöromål, samt rörligt tillägg, dyrtidstillägg och kristillägg ävensom provisoriskt lönetillägg (SFS nr 30/1948 och 232/1950) å i avlönings- och statsbidragsförfattningen angivna minimilöner och arvoden.

Kungl. Maj:t har i prop. 1950:235 föreslagit lönereglering för bland annat lärare vid folkhögskolor.

D. Studiecirkelverksamhet

(SFS nr 508/1947 och 290/1949)

- a) Till *allmän studiecirkel* utgår statsbidrag med högst hälften av kostnaden för *lärararvode*, dock högst 3 kr. för studietimme,

med högst hälften av kostnaden för *ledararvode*, dock högst 1 kr. för studie-
timme,

med högst hälften av kostnaden för *korrespondenskurs*, dock högst 50 kr.,
samt

med högst hälften av kostnaderna för *studieplaner och grundböcker*, dock
högst 5 kr. för varje cirkelmedlem,

varjämte kan utgå statsbidrag till högst två föreläsningar per år enligt av
skolöverstyrelsen meddelade närmare föreskrifter.

b) Till *ungdomscirkel* (för ungdom i åldern 14—18 år) utgår statsbidrag
med högst $\frac{3}{4}$ av kostnaden för *ledararvode*, dock högst 4:50 kr. för studie-
timme,

med högst $\frac{3}{4}$ av kostnaden för *ledararvode*, dock högst 1:50 kr. för studie-
timme,

med högst $\frac{3}{4}$ av kostnaden för *korrespondenskurs*, dock högst 75 kr. samt
med högst hälften av kostnaderna för *studieplaner och grundböcker*, dock
högst 5 kr. för varje cirkelmedlem.

c) Till *universitetscirkel*, som ledes av genom högre akademiska studier kva-
lificerad lärare t. ex. docent, utgår statsbidrag enligt särskilda grunder; jfr
kungl. br. 30 juni 1947, som bland annat stadgar bidrag med högst 60 kr. för
dubbel timme samt rese- och traktamentsersättning.

KAP. 3. FÖRÄNDRINGAR I STATS BIDRAGEN TILL REKTORS OCH ÖVRIGA LÄRARES AVLÖNING VID KOMMUNALA SKOLOR FÖR YRKESUNDERVISNING

I 1918 års bestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt rektor och
övriga lärare vid kommunala skolor för yrkesundervisning fastställdes vissa
belopp för undervisningstimme (SFS 771/1918). Vid lärlingsskolor för indu-
stri, hantverk eller handel utgick sålunda ett belopp av 2:67 kr., vid lärlings-
skola för husligt arbete 1:33 kr. och vid yrkesskolor för industri, hantverk
och handel 3 kr. per undervisningstimme. Samtidigt föreskrevs som villkor
för statsbidrag, att arvoden åt rektor och övriga lärare skulle utgå med i
medeltal minst 4, 2 och 4:50 kr. för varje undervisningstimme i respektive
skolformer. Statsbidraget kom sålunda att utgöra $\frac{2}{3}$ av fastställda minimi-
arvoden.

År 1921 utfärdades den kungörelse angående statsunderstöd till kommu-
nala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, som med vissa ändringar
ännu är gällande (SFS 705/1921). Härvid vidtogs en allmän höjning av
såväl statsbidrag som minimiarvoden, dock så att relationen $\frac{2}{3}$ kom att be-
hållas. Därjämte skulle statsbidrag utgå till nya skolformer, bland annat
kommunala verkstadsskolor. De olika maximistatsbidragsbeloppen framgå av
tabell 5.

Som villkor för statsbidrag föreskrevs bland annat, att arvoden åt rektor
och övriga lärare skulle utgå med följande belopp i medeltal för varje under-
visningstimme:

minst 4:50 kr. vid lärlingsskola för industri, hantverk och handel i samt-
liga läroämnen utom dem, som gällde husligt arbete,

minst 2:75 kr. vid undervisning i husligt arbete i lärlingsskola och hushållsskola,

minst 5 kr. vid yrkesskola för industri, hantverk och handel eller ettårig handelsskola samt

minst 3 kr. vid yrkesskola för husligt arbete.

Redan 1924 gjordes en sänkning av statsbidragen och därmed också minimiarvodena (SFS 309/1924). Såsom synes av tabell 5 innebar förändringen i stort sett en återgång till 1918 års statsbidragsgrunder. År 1928 tillkom statsbidrag till fristående föreläsningar vid yrkesskola (SFS 238/1928). Depressionsåren i början på 1930-talet medförde en ny sänkning 1933 (SFS 295/1933). I samband därmed slopades detaljbestämmelserna om minimiarvoden till lärarna och ersattes med en generell bestämmelse, att statsbidraget till avlöning åt rektor och övriga lärare skall utgå med belopp, som ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda lönebeloppet till dem under den tid, understödet avser, dock att understödet icke må överstiga vissa fastställda högstbelopp per undervisningstimme (jfr tabell 5). Endast beträffande statsbidraget till lärarlöner vid undervisning i husligt arbete ha förändringar inträtt sedan 1933, nämligen 1942 (SFS 420) och 1945 (SFS 570). Genom den senaste höjningen kom statsbidraget till lärarlöner vid undervisning i husligt arbete i paritet med statsbidragen till övriga lärarlöner.

Om man jämför nu utgående statsbidrag till *lärarlöner* vid yrkesskolor, i regel högst 2: 35 kr. per undervisningstimme, med de statsbidrag, som utgår till högre kommunala skolor (78 % av lönekostnaderna), lantbruks-, lantmann- och lanthushållsskolor (hela lönen minus beräknad kostnad för vissa naturaförmåner) samt till ungdomsstudiecirklar (4: 50 kr. per timme), finner man att *statsbidragsgrunderna vid yrkesskolorna äro väsentligt ogynnsammare än vid övriga här omnämnda skol- och studiecirkelformer.*

Att statsbidraget till lärarlöner, som ursprungligen i princip avsågs utgöra två tredjedelar av lönebeloppen, ej undergått någon höjning (bortsett från husligt arbete) utan tvärtom sänkts, har icke haft sin grund i att lärarlönerna blivit lägre. De ha, möjligen fränsett en period i början av 1930-talet och de sistförflutna åren med mera allmänt lönestopp, varit föremål för fortsatt stegring. Härigenom har en omfördelning av kostnaderna för yrkesundervisningen skett, så att dessa kostnader i allt högre grad kommit att åvila de kommunala huvudmännen.

I stället för två tredjedelar, som från början var statens andel i lärarlönerna, utgjorde denna andel (jfr tabell 2) redovisningsåret 1946/47 (3 116: 7 401 =) 42 % och 1948/49 (3 839: 10 432 =) 37 %.

Dessa siffror ställa i blyxtbelysning den starka eftersläpning hos statsbidragsgrunderna i förhållande till prisutveckling och lönestandard, varom talas i direktiven för utredningen av hithörande frågor (jfr s. 7).

Tabell 5. Förändringar i statsbidrag till avlöning åt rektor och övriga lärare vid kommunala skolor för yrkesundervisning.

Kronor per undervisningstimme högst:

	SFS 771/1918	SFS 705/1921	SFS 309/1924	SFS 238/1928	SFS 295/1933	SFS 420/1942	SFS 570/1945
Lärlingsskolor för industri, hantverk eller handel (t. o. m. 30/6 1945 dock ej i ämnen i husligt arbete)	2: 67	3: —	2: 67	2: 67	2: 35	2: 35	2: 35
Lärlingsskolor för husligt arbete och annan sådan undervisning på lärlings-skolstadiet samt hushållsskolor	1: 33	1: 83	1: 67	1: 67	1: 50	1: 80	2: 35
Verkstadsskolor	—	3: —	2: 67	2: 67	2: 35	2: 35	2: 35
Yrkesskolor för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola	3: —	3: 33	3: —	3: —	2: 55	2: 55	2: 55
Yrkesskolaförhusligtarbete	—	2: —	1: 83	1: 83	1: 65	1: 95	2: 55
Föreläsningar, då rese- och traktamentsersättning utgår	—	—	—	30: —	20: —	20: —	20: —
Föreläsningar, då rese- och traktamentsersättning icke utgår	—	—	—	15: —	10: —	10: —	10: —

KAP. 4. KOMPETENSKRAV FÖR OLIKA LÄRARE VID KOMMUNALA SKOLOR FÖR YRKESUNDERVISNING

Enligt yrkesskolstadgan (SFS 706/1921) förordnas rektor vid kommunala skolor för yrkesundervisning av överstyrelsen för yrkesutbildning för högst fem år i sänder. Övriga lärare utses av den lokala skolstyrelsen, antingen tills vidare med viss uppsägningstid eller ock på viss tid. Tjänsterna äro dels heltidstjänster, dels timplärlartjänster. Omkring två tredjedelar av heltidstjänsterna har reglerats och förenats med pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

För att anställas såsom lärare erfordras bland annat att äga grundlig insikt i det ämne, vari undervisning skall meddelas, nödig undervisningsvana samt kännedom om ifrågavarande yrkes- eller arbetsområdes behov av utbildning i ämnet ävensom att av överstyrelsen ha blivit förklarad behörig till lärarbefattning i vederbörligt ämne. Stadgans bestämmelser om behörighet få olika tillämpning beroende på lärartjänstgöringens omfattning och art. Då det gäller heltidstjänst, äro givetvis kraven i praktiken större än vid timplärlartjänst. Vid heltidstjänst med *undervisning i husligt arbete* kräves i regel examen från skolköks- eller lantushållsseminarium eller examen som yrkeslärarinna i sömnad (vid Fredrika Bremerförbundets skola för

kvinnlig yrkesutbildning i Stockholm eller Maria Nordenfelts skola för kvinnlig yrkesutbildning i Göteborg). Vid *handelsskola* med heltidsundervisning erfordras i regel examen från handelshögskola (handelstekniska ämnen) eller akademisk examen (språk etc., geografi, nationalekonomi).

Beträffande skolor för *industri och hantverk*, bland vilka räknas verkstads-skolorna, har icke kunnat uppställas bestämda krav på viss examen. Angående behörighet för lärare vid dessa skolor finnes en redogörelse i »Utredning med förslag angående utbildning av lärare för industri och hantverk vid anstalter för yrkesundervisning», avgiven av överstyrelsen för yrkesutbildning (SOU 1947: 55), varjämte skolkommissionen i sin underdåniga framställning den 10 november 1948 angående lönebestämmelser för lärare vid centrala verkstadsskolor föreslagit vissa kompetenskrav (se s. 40).

De heltidsanställda lärarna vid yrkesskolor för industri och hantverk äro av två olika slag:

- 1) lärare i yrkesarbete med eller utan undervisning i yrketeoretiska ämnen,
- 2) ämneslärare i yrketeoretiska ämnen.

Av den undersökning, som överstyrelsen för yrkesutbildning verkställt (a. a., s. 31—35), avseende arbetsåret 1945/46, framgår, att cirka 70 % av lärarna i *yrkesarbete* hade över 10 års yrkespraktik före läraranställning, att de genomgått yrkeskurser av olika slag, såsom yrkesskolor, korrespondenskurser, arbetsledarekurser, lägre tekniska skolor o. d., att endast en mindre del genomgått tekniska gymnasier och fackskolor (8 %) samt att yrkeslärare i regel ej gått i annan allmänbildande skola än folkskola. Ifrågavarande yrkeslärares möjlighet att erhålla pedagogisk utbildning har före 1948 varit mycket begränsad och i allmänhet inskränkt sig till en 5 veckors yrkespedagogisk kurs. Under budgetåren 1947/48 och 1948/49 ordnades dock vardera året en 15 veckors pedagogisk kurs, varav cirka 4 veckor disponerades till assistentlärartjänstgöring. Från och med budgetåret 1949/50 har inom yrkesöverstyrelsen inrättats en särskild byrå (femte byrån) för bland annat ärenden rörande lärarutbildning. Efter dess tillkomst torde yrkeslärarutbildningen komma att ytterligare förbättras i huvudsak enligt de linjer, som överstyrelsen föreslog i sin förenämnda utredning, nämligen en grundläggande yrkespedagogisk kurs om 15 veckor samt tjänstgöring som assistentlärare under cirka 5 månader för blivande lärare i yrkesarbete, innan behörighet meddelas för sådan lärartjänst.

För behörighet att undervisa i teoriämnen vid sidan av yrkesarbete föreslog överstyrelsen därjämte krav på genomgångna kompletteringskurser.

Som villkor för inträde i *grundläggande kurs för lärare i yrkesarbete* föreslogs bland annat, att sökanden skall äga framstående skicklighet, förvärvat genom minst 7 års praktiskt arbete i yrket, och god allmänbildning. (Överstyrelsen framhöll, att realskoleutbildning vore önskvärd, men ansåg sig dock icke böra framlägga krav på realexamen.)

För inträde i grundläggande pedagogisk kurs för utbildning av *ämneslärare i yrkesteori* föreslogs avgångsexamen från teknisk högskola, högre tekniskt läroverk, akademisk examen i ämnen berörande det yrkesområde, vari lärarutbildningen sökes, eller på annat sätt styrkta grundliga kunskaper och färdigheter i de ämnen, undervisningen avser. Sökande borde därjämte kunna åberopa flerårig praktisk verksamhet.

Såsom ovan nämnts, förekommer vid yrkesskolorna utom lärare med heltidsanställning även *timlärare*. I princip uppställs samma krav på timlärarnas kompetens som beträffande de heltidsanställda lärarnas. I många fall kunna yrkesskolorna också förvärva mycket skickliga och kompetenta timlärare, såsom läroverkslärare, civilingenjörer, civilekonomer, skolköks- och sömnadslärarynnor m. fl. I andra fall måste fordringarna sänkas t. ex. på grund därav, att lämplig lärare icke finnes att tillgå på orten eller att timarvodet är av den storleksordning, att det icke lockar fullt kompetent sökande. I sådana fall gives ej behörighet tills vidare, utan lärare, som icke genom betyg eller intyg kan styrka sin kompetens, godkännes endast för viss begränsad tid.

KAP. 5. ANTALET LÄRARE VID KOMMUNALA OCH ENSKILDA SKOLOR FÖR YRKESUNDERVISNING

Av *tabell 6* kan utläsas ökningen av antalet lärare vid yrkesskolorna under de senaste cirka 20 åren. Från hösten 1928 till arbetsåret 1936/37 har antalet lärare i det närmaste fördubblats, och från 1936/37 till 1946/47 kan man räkna med en ökning av 68,5 % från 2 764 till 4 658 lärare (preliminär uppgift).

Tabell 6. Antalet lärare vid kommunala och enskilda skolor för yrkesundervisning.

Yrkesskolor	Hösten 1928	1936/37	1946/47 ¹
Kommunala ²	957	2 225	3 861
Enskilda.....	525	539	797
Summa	1 482	2 764	4 658

¹ *Preliminära uppgifter*, som erhållits huvudsakligen vid enkät. Härvid ha uppgifter erhållits från 223 av 255 kommunala och från 48 av 60 enskilda yrkesskolor. För de skolor, som icke besvarat enkäten, ha kompletterande uppgifter hämtats ur skolornas årsredogörelser för arbetsåret 1946/47.

² Här ha ej inräknats lärare vid centrala verkstadsskolorna, flygmekanikerskolan i Mölndal samt verkstadsskolorna i Byske och Lysekil för viss arbetslös ungdom.

Av de 4 658 lärarna arbetsåret 1946/47 har närmare uppgifter kunnat erhållas beträffande 4 174. Fördelningen av dessa lärare med hänsyn till deras tjänstgöringsförhållanden framgår av *tabell 7* här nedan.

Tyvärn omfattar redovisningen icke samtliga lärare utan endast cirka 90 % av det dåvarande antalet. Uppgifter om antalet lärare under budgetåret 1949/50 äro icke tillgängliga, men av vissa kända data för 1948/49 kan dragas

Tabell 7. Antal lärare vid kommunala och enskilda yrkesskolor 1946/47, fördelade efter deras tjänsteförhållanden.

Skoltyp	Antal heltidsanställda lärare å reglerad tjänst	Antal heltidsanställda lärare å icke reglerad tjänst	Antal timlärare			Summa lärare
			med 15 vkt eller mer	med 5—14 vkt	med mindre än 5 vkt	
Kommunala yrkesskolor ¹	355	167	283	1 162	1 524	3 491
Enskilda yrkesskolor..	155	61	48	110	309	683
Summa	510	228	331	1 272	1 833	4 174
Procentuell fördelning	12·2	5·5	7·9	30·5	43·9	100
	17·7 %		82·3 %			

¹ Se anmärkning 2 till tabell 6.

den slutsatsen, att antalet ökat väsentligt. De heltidsanställda lärarna, som med stöd av uppgifterna i tabell 7 kan beräknas under budgetåret 1946/47 ha utgjort omkring 800, kan för budgetåret 1948/49 uppskattas till minst 900.

Av tabellen framgår, att cirka 18 % av hela antalet äro heltidsanställda och av dessa ungefär två tredjedelar placerade å reglerade tjänster. Över 82 % av hela antalet äro timlärare. Av dessa ha cirka 37 % en tjänstgöring, omfattande 5—14 vkt, och cirka 53 % eller mer än hälften av timlärarna en tjänstgöring av mindre än 5 vkt.

KAP. 6. LÄRARNAS LÖNEFÖRMÄNER VID KOMMUNALA OCH ENSKILDA SKOLOR FÖR YRKESUNDERVISNING

Vissa uppgifter rörande lärarlönerna vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning ha infordrats från respektive skolor. Dessa uppgifter avse i fråga om undervisningens omfattning läsåret 1946/47 och i fråga om löner respektive arvoden januari 1948. De skilda tidsmomenten ha nödvändiggjorts av att undersökningen verkställdes den 1 april 1948, då alltså undervisningens omfattning ej var med säkerhet känd för något senare arbetsår än det nyssnämnda, men löneuppgifterna borde vara så färska som möjligt, med hänsyn till de förhållandevis betydande lönejusteringar, som förekommo den 1 juli 1947.

För *heltidsanställda* lärare, varmed här avses lärare med minst 20 veckotimmars tjänstgöring under minst 8 månader per år, ha inhämtats uppgifter rörande antalet lärare inom var och en av nedanstående kategorier, antalet med pensionsreglerad anställning, förstnämnda antal fördelat med hänsyn till undervisningsskyldigheten (antal vkt) och till antalet anställningsår i sådan tjänst, som tillgodoräknas för erhållande av ålderstillägg, tjänstgörings-

skyldigheten uttryckt i veckor per år, löneförmåner med angivande av grundlön, rörligt tillägg och ålderstillägg samt slutligen uppgifter, huruvida nya tjänster beräknas under de närmaste åren, nya lönebestämmelser övertäckas eller andra ändringar kunna förväntas.

Skilda uppgifter ha lämnats för

- industri och hantverk,
- handel,
- husligt arbete samt
- andra yrkesområden (statsunderstödda skolformer inom yrkesskolväsendet).

Var och en av dessa grupper har uppdelats på följande sätt:

Industri och hantverk i lärare med undervisning i

- enbart yrkesarbete,
- enbart yrkesteori,
- enbart andra ämnen samt
- yrkesarbete och yrkesteori med eller utan andra ämnen;

handel i lärare med

- enbart handelstekniska ämnen,
- enbart språk,
- enbart maskinskrivning,
- enbart övriga ämnen samt
- kombinationer av nämnda grupper;

husligt arbete i

- hushållsgöromål med eller utan yrkesteori,
- sömnad med eller utan yrkesteori,
- enbart övriga ämnen samt
- kombinationer av nämnda grupper.

För *andra yrkesområden* (skolformer), vilken grupp är sparsamt representerad, har uppdelningen ej ansetts erforderlig.

För *timlärare* har för de olika skolformerna inom nyssnämnda näringsgrenar begärts uppgifter om antalet undervisningstimmar under hela året med fördelning på yrkesarbete, yrkesteori och övriga ämnen ävensom arvoden per timme för sagda ämnesgrupper. För varje näringsgren har angivits antalet lärare (även sådana vid skolan heltidsanställda lärare, som fullgjort timlärartjänstgöring utanför sin ordinarie tjänst), varjämte särskilt angivits antalet lärare vid skolan utan dubbelräkning. Sistnämnda uppgift har nödvändiggjorts av att timlärare icke sällan undervisa inom tvenne näringsgrenar.

A. Heltidsanställda lärare

1. Kommunala skolor för yrkesundervisning

Uppgifter om heltidsanställda lärares tjänstgörings- och löneförhållanden ha inkommit från 75 kommunala anstalter för yrkesundervisning eller prak-

Tabell 8. Uppgifter om heltidsanställda lärares tjänstgöringsförhållanden arbetsåret 1946/47 vid 75 kommunala anstalter för yrkesundervisning.

Näringsgren och ämnesgrupp	Antal lärare	Antalet lärare fördelade efter antal veckotimmar i skolan					Antalet lärare, fördelade efter antalet tjänstgöringsår, som i regel tillgodoräknas vid löneplacering (1—12 år)					Lärares arbetstid i veckor per år	
		30 vkt. och mindre	31—35 vkt.	36—40 vkt.	41—45 vkt.	46—50 vkt.	mindre än 1 år	1—3 år	3—6 år	6—9 år	9—12 år		öfver 12 år
<i>Industri och hantverk.</i>													
Enbart yrkesarbete	44	2	—	12	6	24	8	18	5	2	4	7	34½—48
” yrkesteori	36	35	1	—	—	—	5	8	5	4	3	11	34½—47½
” andra ämnen	38	22	16	—	—	—	5	5	4	6	8	10	34½—48
Yrkesarbete och yrkesteori med eller utan andra ämnen	158	4	3	26	68	57	9	28	27	26	28	40	34—48
Summa	276	63	20	38	74	81	27	59	41	38	43	68	—
<i>Handel.</i>													
Enbart hand.-tekn. ämnen....	22	22	—	—	—	—	2	7	6	5	1	1	32—39
” språk	7	7	—	—	—	—	1	2	2	1	—	1	35—38
” maskinskrivning	5	4	1	—	—	—	1	—	1	—	2	1	37—39
” övriga ämnen	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	39
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	21	15	4	2	—	—	2	6	3	1	2	7	32—39
Summa	56	49	5	2	—	—	7	15	12	7	5	10	—
<i>Husligt arbete.</i>													
Hushållsgöromål med el. utan yrkesteori	66	15	27	15	9	—	4	14	9	7	6	26	32—46
Sömnad med el. utan yrkesteori	60	17	17	19	7	—	3	13	17	7	3	17	32—46
Enbart övriga ämnen	15	5	—	6	3	1	1	1	3	2	1	7	34½—45
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	11	1	—	4	6	—	3	2	2	1	—	3	33—42
Summa	152	38	44	44	25	1	11	30	31	17	10	53	—
Andra yrkesområden	12	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	48
Totalt	486	150	69	84	101	82	45	106	84	62	58	131	—

¹ Sjömansskolan vid Göteborgs stads yrkesskolor.

tiskt taget samtliga, som kunna antagas ha heltidsanställda lärare. Uppgifterna avse sammanlagt 486 lärare, varav 276 för industri och hantverk, 56 för handel, 152 för husligt arbete, och två för andra yrkesområden (sjömansskolan vid Göteborgs stads yrkesskolor). I tabell 8 redovisas dessa lärares tjänstgöringsförhållanden under arbetsåret 1946/47.

Ämnesgrupper.

Av tabellen framgår, att flertalet lärare i *industri och hantverk* undervisa i både yrkesarbete och yrkesteori (158 av 276 eller 57 %). Återstående 43 %

fördelas tämligen lika på enbart yrkesarbete, enbart yrkesteori och enbart »andra ämnen», d. v. s. ej direkt yrkesutbildande ämnen. Beträffande *handel* undervisar större delen av lärarna i antingen enbart handelstekniska ämnen (cirka 40 %) eller i ett flertal olika ämnen såsom handelstekniska ämnen, språk, maskinskrivning m. m. (cirka 40 %). På det *husliga området* är hushållsgöromål (43 %) och sömnad (cirka 40 %) de två största grupperna, under det att endast ett fåtal lärare (knappt 10 %) undervisa i barnavård och vävning. Undervisning inom mer än en ämnesgrupp på det husliga området förekommer endast i 11 fall av 152. Detta förhållande har givetvis sin förklaring i den specialiserade lärarutbildningen på detta område. Antalet lärare med kombinerad utbildning torde vara mycket litet.

Antal veckotimmar och arbetsveckor.

En granskning av tabellen ger vid handen, att lärare i *handel* med få undantag tjänstgöra högst 30 timmar per vecka, under det att lärare i *industri och hantverk* i flertalet fall (155 av 276 eller 56 %) ha en arbetsvecka på 41—50 timmar och lärare i *husligt arbete* till största delen (88 av 152 eller 58 %) ha 31—40 timmars arbetsvecka. Handelslärares kortare arbetsvecka motiveras givetvis av att deras lektioner så gott som helt avse teoretisk undervisning och därför i regel kräva mera förberedelse och annat hemarbete än övriga lärares. Lärarna i *industri och hantverk* ha i regel det längsta arbetsåret jämfört med lärarna inom de båda andra yrkesområdena.

Som framgår av *tabell 9* ha 207 lärare av 276 (75 %) i *industri och hantverk* mer än 40 veckors arbetsår¹, samtliga lärare i *handel* högst 39 veckors arbetsår och endast 22 lärare av 152 (cirka 14 %) i *husligt arbete* över 40 veckors arbetsår.

Av de 486 lärarna (jfr tab. 8) ha 335 tjänstgjort i över 3 år, därav 131 eller en dryg fjärdedel i över 12 år. Endast 45 lärare, d. v. s. mindre än 10 %, äro nyanställda.

Lönegradsplacering.

I *tabell 10* redovisas löneförhållandena i januari 1948 för heltidsanställda lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning. För att kunna erhålla möjlighet till direkt jämförelse mellan lönerna vid olika skolor, som kunna vara utformade efter vitt skilda system, ha samtliga löner, efter avdrag av eventuella ålderstillägg, omräknats till statens allmänna avlöningsreglementes normer. Detta har varit så mycket mer motiverat som ett stort antal skolor (35) redan tillämpat detta reglemente. I denna tabell är antalet lärare (490) något högre än i tabellerna 8 och 9 (486) beroende på att löneundersökningen, som ovan nämnts, avser en senare tidpunkt än undersökningen av tjänstgöringsförhållandena.

Av *tabell 10* framgår, att av de 490 lärarna ha 39 (och av dessa 21 i *hus-*

¹ Uppgifterna i *tabell 9* om 49 och 50 veckors arbetsår torde bero på missuppfattning från uppgiftslämnarnas sida.

Tabell 9. Heltidsanställda lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning arbetsåret 1946/47 fördelade efter antal veckotimmar och arbetsveckor per år.

Näringsgren och antal veckotimmar	Arbetsveckor per år																	Summa	
	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48		49
<i>Industri och hantverk.</i>																			
30 vt och mindre	—	—	7	1	—	—	13	1	6	1	19	—	—	13	1	1	—	—	63
31—35 vt	—	—	2	2	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	20
36—40 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	8	—	1	—	6	2	10	—	38
41—45 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	3	—	10	14	8	3	21	—	74
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	4	6	4	2	2	2	81
Summa	—	—	9	3	—	—	27	1	29	7	30	—	15	9	18	9	33	2	276
<i>Handel.</i>																			
30 vt och mindre	1	1	5	8	—	—	9	19	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
31—35 vt	—	—	1	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
36—40 vt	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
41—45 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	1	6	10	—	1	10	20	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
<i>Husligt arbete.</i>																			
30 vt och mindre	8	3	11	8	2	1	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	38
31—35 vt	3	—	26	2	2	—	1	1	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	44
36—40 vt	—	3	—	4	1	—	3	2	1	—	3	—	—	4	1	—	—	—	44
41—45 vt	2	—	—	5	—	—	2	—	6	—	2	—	—	3	5	—	—	—	25
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	13	6	37	19	5	1	6	25	18	—	8	—	—	7	7	—	—	—	152
Andra yrkesområden 41—45 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Totalsumma	14	7	52	32	6	11	53	33	47	7	38	—	15	9	25	9	35	2	486

ligt arbete) lön enligt 10 lönegraden eller lägre. Det bör dock framhållas, att dessa lärare i regel ha få veckotimmar och kort arbetsår och att deras tjänstgöring således torde medge annat förvärvsarbete i betydande utsträckning.

Huvuddelen av lärarna i *industri och hantverk* (184 av 279 eller 66 %) äro placerade i lönegraderna 19—23, 110 lärare i lönegraderna 20—22, d. v. s. de lönegrader, som föreslagits för heltidsanställda lärare vid centrala verkstadsskolor. 69 lärare av 279 eller $\frac{1}{4}$ äro placerade högre än lönegrad 22, $\frac{3}{4}$ av de heltidsanställda lärarna i industri och hantverk ha pensionsreglerade tjänster.

Jämt $\frac{2}{3}$ av lärarna i *handel* (38 av 57) ha lön enligt lönegrad 20 eller högre, därav 23 lärare i lönegrad 24 eller högre. De lärare, som undervisa i enbart maskinskrivning ha som väntat påtagligt sämre löneförmåner än andra handelslärare. Av handelslärarna ha $\frac{3}{4}$ pensionsreglerade tjänster.

Av 152 lärare i *husligt arbete* äro 129 (85 %) placerade lägre än lönegrad 19. Största antalet lärare i högre lönegrad än 11 återfinnes i lönegraderna 14

Tabell 10. Uppgifter om heltidsanställda lärares löneförhållanden i januari 1948 vid 75 kommunala anstalter för yrkesundervisning.

Näringsgren och ämnesgrupp	Antal lärare	Därav		Antalet lärare, fördelade efter lönegrader enligt statens allmänna avlösningsreglemente																						
		å pensionsreglerad tjänst	övriga heltidslärare	8	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26			
<i>Industri och hantverk.</i>																										
Enbart yrkesarbete	47	30	17	2	—	—	2	—	1	—	6	3	1	4	1	16	3	4	5	9	—	—	—			
» yrkesteori.....	36	30	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	3	3	9	3	—	4	10			
» andra ämnen ..	37	19	18	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	2	9	2	7	2	4			
Yrkesarbete och yrkesteori med eller utan andra ämnen	159	133	26	3	—	1	1	4	2	1	5	6	3	4	9	27	15	43	7	26	2	—	—			
Summa	279	212	67	8	—	1	3	4	3	2	11	9	4	9	12	34	28	52	30	40	9	6	14			
<i>Handel.</i>																										
Enbart hand-tekn. ämnen.....	23	21	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	13	—	3			
» språk.....	7	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1			
» maskinskrivning	5	5	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
» övriga ämnen ..	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Kombinationer av ovan nämnda ämnesgrupper	21	12	9	3	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	4	4	3	2	1	1	—	—	—			
Summa	57	44	13	6	—	—	1	1	—	1	3	1	2	—	4	4	3	5	3	19	—	—	4			
<i>Husligt arbete.</i>																										
Hushållsgöromål med eller utan yrkesteori	66	49	1	3	—	—	14	2	3	—	13	5	3	11	8	3	—	1	—	—	—	—	—			
Sömnad med eller utan yrkesteori	60	38	22	5	1	2	2	1	3	5	22	4	2	2	6	2	1	2	—	—	—	—	—			
Enbart övriga ämnen ..	15	8	7	1	—	—	1	2	3	—	2	—	—	1	—	2	2	1	—	—	—	—	—			
Kombinationer av ovan nämnda ämnesgrupper	11	8	3	4	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—			
Summa	152	103	49	13	1	2	5	18	8	8	24	19	8	6	17	13	6	3	1	—	—	—	—			
Andra yrkesområden ..	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—			
Totalt	490	359	131	27	1	3	8	23	12	10	36	31	13	17	29	53	38	58	36	43	28	6	18			

¹ Åtnjuta dessutom 10 % å »inkomst av tillverkningen», varierande från 250 till 1 350 kr. per år. —
² Sjömansskolan vid Göteborgs stads yrkesskolor.

och 15 samt 18 och 19 (respektive 24, 19, 17 och 13). Av lärarna i husligt arbete ha $\frac{2}{3}$ pensionsreglerade tjänster.

I tabell 11 har gjorts en sammanställning av antalet veckotimmar och arbetsveckor per år för lärarna i industri och hantverk i lönegraderna 20, 21 och 22 sammanlagt 110 lärare. Av tabellen framgår, att ingen av dessa lärare har kortare arbetsår än 35 veckor, och endast 18 lärare har kortare arbetsår än 40 veckor; 48 lärare ha 45 veckors arbetsår eller längre. 57 lärare ha en arbetsvecka på 41—50 timmar, medan 24 lärare ha 30 veckotimmar eller

Tabell 11. Lärare i industri och hantverk i lönegraderna 20, 21 och 22 vid kommunala anstalter för yrkesundervisning arbetsåret 1946/47 fördelade efter antal veckotimmar och arbetsveckor per år.

Löne- grad	Antal veckotimmar	Antal arbetsveckor per år														Summa	
		35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48		
20	30 och mindre	—	—	—	6	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	10
	31—35	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	36—40	—	—	—	—	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	1	10
	41—45	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	2	—	—	—	7
	46—50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	—	7	—	5	5	8	—	—	2	—	—	1	28	
21	30 och mindre	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4
	31—35	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
	36—40	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	6
	41—45	—	—	—	—	—	8	1	1	—	3	3	5	1	—	—	22
	46—50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	18
	Summa	3	—	—	—	—	11	2	6	—	3	21	5	1	—	52	
22	30 och mindre	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8	—	1	—	—	10
	31—35	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
	36—40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
	41—45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—	—	—	—	7
	46—50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
	Summa	—	—	—	8	—	—	1	—	—	3	15	—	3	—	30	
	Totalsumma	3	—	—	15	—	16	8	14	—	6	38	5	4	1	110	

mindre. Det bör här observeras (se tabell 10), att inom 20 lönegraden 10 lärare undervisa i enbart yrkesteorier eller enbart andra ämnen, ett antal som direkt korresponderar mot (tabell 11) antalet lärare med 30 vkt eller mindre. För 21 och 22 lönegraderna föreligger liknande förhållande, dock med den skillnaden, att lärare med enbart teoriundervisning i vissa fall ha något mer än 30 veckotimmar.

Av tabellerna 8—11, som behandla löne- och tjänstgöringsförhållanden för lärare vid kommunala yrkesskolor, framgår således bland annat följande.

Lönesättningen, som för dessa lärare skett tämligen oberoende av statsbidragets storlek, har i påfallande hög grad koncentrerats kring lönegraderna 20—22 för lärare i industri och hantverk och kring lönegrad 24 för lärare i handel. Lärarna i husligt arbete ha däremot en påtagligt lägre lönesättning, som dock delvis torde förklaras av kortare såväl arbetsvecka som arbetsår jämfört med industri- och hantverkslärarnas. Lärare i husligt arbete vid kommunala yrkesskolor ha i stort sett samma löneförmåner som för närvarande utgå till övningslärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd vid folk- och fortsättningsskolor.¹

¹ Enligt SFS nr 386/1950 skall lärare i hushållsgöromål vid folk- och fortsättningsskolor placeras i lönegrad Ce 17, Ca 18 och lärare i kvinnlig slöjd i lönegrad Ce 15, Ca 16.

Tabell 12. Uppgifter om heltidsanställda lärares tjänstgöringsförhållanden arbetsåret 1946/47 vid enskilda anstalter för yrkesundervisning.

Näringsgren och ämnesgrupp	Antal lärare	Antalet lärare fördelade efter antal veckotimmar i skolan					Antalet lärare, fördelade efter antalet tjänstgöringsår, som i regel tillgodoräknas vid löneplacering (1-12 år)					Lärares arbetstid i veckor per år	
		30 vkt och mindre	31-35 vkt	36-40 vkt	41-45 vkt	46-50 vkt	mindre än 1 år	1-3 år	3-6 år	6-9 år	9-12 år		över 12 år
<i>Industri och hantverk.</i>													
Enbart yrkesarbete	9	4	2	—	1	2	2	3	1	—	1	2	33-49
» yrkesteori	4	3	—	1	—	—	—	3	1	—	—	—	33-45
» andra ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yrkesarbete och yrkesteori med eller utan andra ämnen	8	4	—	1	1	2	—	1	2	2	—	3	37-45
Summa	21	11	2	2	2	4	2	7	4	2	1	5	33-49
<i>Handel.</i>													
Enbart hand.-tekn. ämnen	19	15	2	2	—	—	—	4	1	5	2	7	35-44
» språk	7	4	3	—	—	—	1	1	1	—	1	3	33-37
» maskinskrivning	7	2	—	5	—	—	—	1	2	—	—	4	35-40
» övriga ämnen	5	1	—	4	—	—	—	—	—	1	1	3	37-45
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	12	6	5	—	1	—	1	2	—	2	2	5	35-45
Summa	50	28	10	11	1	—	2	8	4	8	6	22	33-45
<i>Husligt arbete.</i>													
Hushållsgöromål med el. utan yrkesteori	¹ 39	3	2	11	23	—	4	7	8	4	5	10	37-48
Sömnad med el. utan yrkesteori	9	2	—	3	4	—	—	2	2	2	1	2	37-48
Enbart övriga ämnen	¹ 32	2	2	8	20	—	2	8	6	2	5	8	34-45
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	¹ 8	—	2	1	5	—	2	1	2	2	—	—	34-44
Summa	88	7	6	23	52	—	8	18	18	10	11	20	34-48
Totalsumma	159	46	18	36	55	4	12	33	26	20	18	47	33-49

¹ Uppgift om antalet tjänstgöringsår saknas för en befattningshavare.

2. Enskilda skolor för yrkesundervisning

Uppgifter om löne- och tjänstgöringsförhållanden för heltidsanställda lärare vid statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning ha inkommit från 35 skolor och avse sammanlagt 159 lärare, varav 21 i industri och hantverk, 50 i handel och 88 i husligt arbete.

I tabellerna 12 och 13 redovisas dessa lärares tjänstgöringsförhållanden. Tabellerna visa större differenser inom vart och ett av de tre yrkesområdena under det att skillnaden yrkesområdena sinsemellan är mindre påtaglig än vid de kommunala skolorna. I fråga om industri och hantverk är genom-

Tabell 13. Heltidsanställda lärare vid enskilda anstalter för yrkesundervisning arbetsåret 1946/47 fördelade efter antalet veckotimmar och arbetsveckor per år.

Näringsgren och antal veckotimmar	Antal arbetsveckor per år														Summa			
	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46		47	48	49
<i>Industri och hantverk.</i>																		
30 vt och mindre	2	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	11
31—35 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
36—40 vt	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
41—45 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	4
Summa	3	—	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	5	—	2	4	2	21
<i>Handel.</i>																		
30 vt och mindre	1	—	8	5	9	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	28
31—35 vt	—	—	2	—	7	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
36—40 vt	—	—	1	—	4	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	11
41—45 vt	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	—	11	5	20	—	—	1	5	—	—	—	4	3	—	—	—	50
<i>Husligt arbete.</i>																		
30 vt och mindre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	3	—	7
31—35 vt	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	6
36—40 vt	—	1	2	—	2	1	—	—	—	1	1	8	3	—	—	4	—	23
41—45 vt	—	1	—	—	5	—	—	—	3	11	5	18	1	8	—	—	—	52
46—50 vt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	2	3	—	10	1	—	—	3	12	6	27	8	9	—	7	—	88
Totalsumma	4	2	14	5	33	2	1	6	3	12	6	31	16	9	2	11	2	159

snittet för läsårets längd och antalet veckotimmar något lägre vid enskilda än vid kommunala skolor. 11 av 21 lärare ha högst 30 timmars arbetsvecka (kommunala skolor: 63 av 276), och 8 av 21 ha högst 40 veckors arbetsår (kommunala skolor: 69 av 276). För handel och husligt arbete däremot är både läsårets längd och antalet veckotimmar genomsnittligt högre än vid de kommunala skolorna. Av de 88 lärarinnorna i husligt arbete ha 52 över 40 veckotimmar och 72 över 40 veckors arbetsår (motsvarande siffror för kommunala skolor: av 152 26 respektive 22).

Lönenivån för heltidsanställda lärare vid de enskilda skolorna är, såsom framgår av *tabell 14* jämförd med *tabell 10* påtagligt lägre än vid de kommunala. Endast 8 lärare av 21 i industri och hantverk ha lön motsvarande lönegrad 20 eller högre (kommunala skolor: 179 av 279) och 22 av 50 i handel (38 av 57). 87 av de 88 lärarna i husligt arbete ha lön motsvarande högst lönegrad 14, därav 61 motsvarande högst lönegrad 10. Att lönerna för lärarna i husligt arbete vid de enskilda skolorna äro så påfallande låga torde delvis bero på att antalet lärare i enbart andra ämnen (t. ex. barnavård och

Tabell 14. Uppgifter om heltidsanställda lärares löneförhållanden i januari 1948 vid statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning.

Näringsgren och ämnesgrupp	Antal lärare	Därav å pensionsreglerad tjänst	Övriga	Antalet lärare fördelade efter lönegrader i Saar																																	
				8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30											
				<i>Industri och hantverk.</i>																																	
Enbart yrkesarbete ..	9	8	1													2	1										3		1	1			1				
» yrketeori....	4		4						1							3																					
» andra ämnen																																					
Yrkesarbete och yrketeori med eller utan andra ämnen	8	6	2			1			3				1	1		1	1												1	1			1				
Summa	21	14	7			1		1	3				5	2	1		1	1	3									1	1			1					
<i>Handel.</i>																																					
Enbart handelstekniska ämnen	19	14	5	1	1			1											2	2			1	3	1	1	3							3			
» språk	7	3	4	1		1	1												1				1			2											
» maskinskrivning	7	5	2	6	1																																
» andra ämnen	5	4	1	1															1							3											
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	12	8	4	2			1	2				2	1	1		1															1			1			
Summa	50	34	16	11	2	1	2	3				2	1	1	1	4	2											4	4	1	3	4			4		
<i>Husligt arbete.</i>																																					
Hushållsgöromål med eller utan yrketeori	39	32	7	7	11	4	3	6	5	2																										1	
Sömnad med eller utan yrketeori	9	7	2	3	2	1		1	1	1																											
Enbart andra ämnen	32	16	16	19	1	5	1	6																													
Kombinationer av ovannämnda ämnesgrupper	8	6	2	7	1																																
Summa	88	61	27	36	15	10	4	13	6	3																										1	
Totalsumma	159	109	50	47	17	11	7	16	7	6	2	1	6	3	5	2	1	5	8	1	4	5														1	4

vävning) är förhållandevis högt (32 av 88) och att i synnerhet vävlärarinornas kompetens är ganska ojämn. Även i en del andra fall är det möjligt att lärarinnorna ej ha seminariekompetens.

Antalet pensionsreglerade tjänster är relativt sett något lägre vid enskilda än vid kommunala skolor, 109 av 159 (68,5 %) mot 359 av 490 (73 %). Förhållandet mellan pensionsreglerade och icke pensionsreglerade tjänster är ungefär detsamma inom alla tre yrkesområdena.

B. Timlärare

1. Kommunala skolor

Samtliga av 246 kommunala anstalter för yrkesundervisning, som voro i verksamhet under läsåret 1946/47, ha anmodats lämna material till utredningen. Uppgifter ha inkommit från 234. Vid dessa undervisade (se *tabell 15*) 3 456 timlärare, varjämte 164 heltidsanställda lärare fullgjorde timlärartjänst utöver dem åliggande undervisningsskyldighet (s. k. övertimmar). Hela antalet timlärartimmar utgjorde 545 544.

Sammanställningar av de insamlade löneuppgifterna ge vid handen, att timlärarlönerna variera betydligt. För att erhålla en mera överskådlig sammanställning ha vissa medeltalsberäkningar utförts. Den starka spridningen hos materialet, som för övrigt i vissa skolformer är kvantitativt obetydligt, har förbjudit användande av aritmetiska medeltal. I stället har ett försök gjorts att genom angivande av median samt undre och övre kvartil nå det åsyftade målet. Även medianberäkningen ger emellertid knappast mera lättillgängliga uppgifter annat än för lärlingskolor och yrkesskolor. För övriga skoltyper bli även medianen och kvartilerna i åtskilliga fall missvisande. Uträkningarna återfinnas i *tabell 16*, varest även lägsta och högsta timarvode inom varje ortsgrupp angivits. I *tabell 15* ha för varje ortsgrupp

Tabell 15. Sammandrag av antal skolor, timlärare och undervisningstimmar arbetsåret 1946/47

(De inom parentes givna siffrorna, som *ej* ingå i respektive antal, avse heltidsanställda lärare med timlärartjänstgöring.)

Skolor, lärare, undervisnings- timmar	Näringsgren	O r t s g r u p p e r					Summa
		I	II	III	IV	V	
Skolor	Industri och hantverk	7	59	83	26	12	187
	Handel	5	64	88	21	15	193
	Husligt arbete	6	68	83	27	11	195
	Summa	18	191	254	74	38	¹ 575
Lärare	Industri och hantverk	37 (1)	207 (6)	897 (39)	194 (14)	230 (42)	1 565 (102)
	Handel	16 (1)	263 (2)	662 (14)	130 (1)	180 (16)	1 251 (34)
	Husligt arbete	15	149 (3)	385 (14)	112 (3)	85 (8)	746 (28)
	Summa	68 (2)	619 (11)	1 944 (67)	436 (18)	495 (66)	² 3 562 (164)
Undervisnings- timmar	Industri och hantverk	3 224	25 605	117 245	27 291	38 020	211 385
	Handel	1 216	22 398	84 801	14 973	25 017	148 405
	Husligt arbete	1 950	35 739	93 846	30 652	23 567	185 754
	Summa	6 390	83 742	295 892	72 916	86 604	545 544

¹ Därav 5 skolor, varest heltidsanställd lärare tjänstgör såsom timlärare och annan lärare *ej* förekommer.

² Utan dubbelräkning av lärare, som tjänstgör vid två eller flera skolor, är denna summa **3 456**.

Tabell 16. Genomsnittslön (median, övre och undre kvartil) i kronor per undervisningstimme, samt hela antalet undervisningstimmar för timlärare vid kommunala skolor för yrkesundervisning. Januari 1948.

ya = yrkesarbete, yt = yrkesteori, öä = övriga ämnen, u = undre kvartil, m = median¹, ö = övre kvartil
S = summa undervisningstimmar.

Industri och hantverk.

Orts- grupp	Verkstads-skolor			Andra heldags- skolor			Lärlingskolor			Yrkesskolor			Övriga kurser			Tim- arvode kronor lägst högst
	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	
I u ..	—	—	—	—	—	—	3: 72	4: 66	3: 81	—	—	—	—	—	—	3: 50
m ..	—	5: —	5: —	—	—	—	3: 95	5: 06	4: 60	3: 84	3: 84	—	—	—	—	5: 03
ö ..	—	—	—	—	—	—	5: 09	5: 28	4: 86	—	—	—	—	—	—	—
S ..	—	164	83	—	—	—	1 186	1 114	442	175	60	—	—	—	—	—
II u ..	2: 51	3: 20	3: 54	—	—	—	4: 12	4: 31	3: 86	4: 05	4: 13	—	—	—	—	2: —
m ..	2: 74	3: 40	3: 69	—	—	—	4: 42	4: 84	5: 11	4: 20	4: 48	5: 22	5: 22	5: —	—	6: 70
ö ..	2: 97	3: 94	3: 85	—	—	—	5: 07	5: 40	5: 30	4: 35	5: 25	—	—	—	—	—
S ..	3 983	2 110	123	—	—	—	7 846	7 662	556	905	1 882	178	340	20	—	—
III u ..	7: 53	4: 46	5: 08	—	—	8: 09	5: 03	5: 66	5: 46	5: 27	6: 06	5: 54	6: 97	6: 65	6: 28	3: 50
m ..	7: 69	5: 30	5: 74	4: —	7: 50	8: 26	5: 60	6: 33	6: 46	6: 21	7: 26	6: 16	7: 16	6: 78	7: 10	9: —
ö ..	7: 85	5: 95	7: 61	—	—	8: 42	6: 33	8: 02	8: 05	7: 34	7: 34	7: 72	7: 33	6: 94	7: 57	—
S ..	1 446	2 615	1 716	124	5 798	1 109	28 131	40 462	3 155	5 523	18 619	2 437	730	2 826	2 554	—
IV u ..	3: 90	4: 29	5: 25	—	—	—	4: 91	5: 93	5: 77	8: 05	6: 17	9: 06	—	8: 09	6: 82	3: 50
m ..	4: 14	7: 48	6: 64	—	—	—	6: 19	7: 04	6: 12	8: 30	8: 51	9: 21	—	8: 23	7: 59	9: 30
ö ..	4: 33	8: 72	6: 98	—	—	—	6: 96	8: 70	8: 16	8: 59	8: 75	9: 35	—	8: 36	7: 79	—
S ..	2 598	1 646	564	—	—	—	4 253	7 860	2 341	2 366	1 621	2 017	—	823	1 202	—
V u ..	4: 14	8: 59	7: 04	—	—	—	7: 05	6: 87	4: 29	—	6: 54	5: 37	—	—	—	4: —
m ..	4: 27	8: 72	7: 43	—	—	—	7: 20	8: 63	6: 19	7: 12	6: 85	6: 12	—	6: 50	—	8: 90
ö ..	4: 41	8: 86	8: 70	—	—	—	7: 35	8: 82	6: 97	—	8: 67	6: 31	—	—	—	—
S ..	3 336	4 362	2 786	—	—	—	8 683	13 890	513	1 162	2 450	197	—	639	—	—

Handel.

Orts- grupp	1(—3)—åriga handelsskolor			Andra heldags- skolor			Lärlingskolor			Yrkesskolor			Övriga kurser			Tim- arvode kronor lägst högst
	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	
I u ..	—	—	—	—	—	—	3: 68	3: 79	3: 72	—	—	—	—	—	—	3: 50
m ..	—	—	—	—	—	—	3: 86	5: 06	3: 95	—	—	—	—	—	—	5: —
ö ..	—	—	—	—	—	—	5: 10	5: 28	5: 22	—	—	—	—	—	—	—
S ..	—	—	—	—	—	—	383	565	268	—	—	—	—	—	—	—
II u ..	—	—	—	—	—	—	4: 43	4: 62	4: 49	3: 67	5: 12	3: 81	—	—	—	3: 50
m ..	—	—	—	5: 50	4: 42	—	4: 97	5: 16	5: 22	3: 85	6: 62	4: 18	3: 95	3: 95	5: —	6: 70
ö ..	—	—	—	—	6: 69	—	5: 42	6: 06	6: 06	5: 12	6: 81	5: 12	—	—	—	—
S ..	—	—	—	371	332	—	5 866	11 151	2 640	436	818	397	128	64	195	—
III u ..	5: 27	5: 93	6: 02	6: 29	5: 73	7: 09	5: 04	5: 27	5: 37	5: 32	6: 03	5: 79	—	—	—	3: 50
m ..	6: 13	7: 03	6: 24	7: 06	5: 97	7: 23	5: 39	5: 94	6: 23	6: 12	7: 04	6: 31	—	—	—	9: —
ö ..	6: 84	7: 33	6: 47	7: 28	7: 73	7: 37	6: 32	6: 60	7: 13	7: 28	7: 42	6: 82	—	—	—	—
S ..	3 443	12 003	1 991	242	899	1 025	14 933	36 291	5 782	1 606	5 521	1 065	—	—	—	—
IV u ..	6: 65	—	7: 56	—	7: 08	—	5: —	5: 55	5: 75	4: 87	5: 35	—	—	—	—	—
m ..	6: 80	7: 50	7: 69	4: 85	7: 30	7: 25	5: 73	6: 15	5: 26	5: 63	6: 03	—	—	—	—	4: —
ö ..	6: 96	—	7: 85	—	7: 36	—	6: 40	7: 02	6: 25	5: 65	6: 70	—	—	—	—	8: 80
S ..	249	89	358	150	647	233	3 722	7 017	1 393	190	925	—	—	—	—	—
V u ..	—	—	6: 20	—	—	—	4: 41	6: 62	5: 33	4: 14	8: 60	—	—	—	—	—
m ..	6: 50	6: 50	6: 57	—	—	5: 50	5: 43	7: 15	7: 06	4: 27	8: 73	8: 90	—	—	—	4: 27
ö ..	—	—	6: 79	—	—	—	6: 80	8: 70	7: 39	4: 41	8: 87	—	—	—	—	8: 90
S ..	548	106	478	—	—	440	5 155	7 270	2 187	1 871	6 362	300	—	—	—	—

¹ När uppgifter från endast en skola förekommer utsättes det verkliga timarvudet på medianens plats.

Ortsgrupp	Husmodersskolor Hushållsskolor			Andra heldags- skolor			Lärlingsskolor			Yrkesskolor			Övriga kurser			Tim- arvod kronor lägst högst
	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	
I u ..	—	—	—	—	—	—	3: 65	3: 83	—	—	—	—	—	—	—	3: 50
m ..	—	—	—	—	—	—	3: 79	5: 09	—	5: —	5: —	—	—	—	—	5: —
ö ..	—	—	—	—	—	—	3: 94	5: 30	—	—	—	—	—	—	—	—
S ..	—	—	—	—	—	—	1 704	156	—	66	24	—	—	—	—	—
II u ..	—	—	—	—	—	—	4: 07	4: 06	4: 15	3: 75	3: 78	—	—	—	—	—
m ..	4: 70	4: 70	4: 70	—	—	—	4: 47	4: 54	4: 31	4: 01	4: 06	—	—	—	4: 50	2: 50
ö ..	—	—	—	—	—	—	5: 16	4: 93	4: 46	4: 27	4: 32	—	—	—	—	6: 70
S ..	1 413	119	175	—	—	—	29 014	2 544	160	2 010	274	—	—	—	30	—
III u ..	5: 12	5: 19	5: 38	3: 70	3: 70	3: 66	4: 85	4: 82	4: 74	4: 79	5: 21	5: 88	—	—	—	—
m ..	5: 35	5: 39	6: 13	3: 89	3: 91	3: 82	5: 33	5: 30	4: 98	5: 32	6: 09	6: 63	—	4: 50	—	3: 50
ö ..	7: 14	7: 31	6: 32	5: 15	7: 60	3: 98	6: 31	6: 08	5: 96	5: 90	6: 31	6: 81	—	—	—	10: —
S ..	2 385	347	173	5 084	540	153	67 760	6 414	710	9 721	405	120	—	34	—	—
IV u ..	—	8: 03	—	—	—	—	5: 04	5: 49	5: 18	4: 74	4: 50	—	5: 13	—	—	—
m ..	5: 50	8: 19	5: —	4: 50	4: 50	—	5: 94	6: 56	5: 35	4: 98	4: 65	—	5: 50	—	—	3: 52
ö ..	—	8: 34	—	—	—	—	6: 59	6: 80	5: 58	6: 48	4: 80	—	5: 38	—	—	8: —
S ..	81	204	76	360	40	—	23 489	3 048	378	2 504	136	—	336	—	—	—
V u ..	—	—	6: 09	—	—	—	6: 01	8: 57	6: 02	7: 09	8: 54	—	—	—	—	—
m ..	—	—	6: 36	—	—	—	6: 17	8: 72	6: 23	7: 22	8: 69	8: 90	5: —	—	—	4: 50
ö ..	—	—	7: 17	—	—	—	6: 34	8: 86	6: 44	7: 36	8: 85	—	—	—	—	8: 90
S ..	—	—	855	—	—	—	15 296	2 124	1 822	2 212	252	16	990	—	—	—

sammanförts antalet skolor, lärare och undervisningstimmar. Observeras bör, att här med »skola» förstås verksamheten inom en näringsgren vid en yrkesundervisningsanstalt. Antalet skolor kommer därigenom att väsentligt överstiga antalet undervisningsanstalter; dessa antal utgöra respektive 575 och 234.

Vid ett studium av primärmaterialet är det påfallande, att medeltalen för lönerna i hög grad påverkas av vissa yrkesskolor, som med förhållandevis höga antal undervisningstimmar förena extrema lönebelopp. Så är fallet med *industri och hantverk* inom ortsgrupperna III, IV och V, varest städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand i väsentlig grad förrycka medeltalen även beträffande lärlingsskolor och yrkesskolor, trots att materialet där är kvantitativt betydande. För att möjliggöra ett studium av denna inverkan har för industri och hantverk i *tabell 17* införts motsvarande uppgifter som i *tabell 16* men med frånräkning av de timmar, som fullgöras inom skolorna i nämnda fyra städer och som äro av den storleksordning att de öva nämnvärd inverkan på resultatet. Skillnaden mellan dessa tal och motsvarande i *tabell 16* är betydande. De korrigerade talen i *tabell 17* avse visserligen endast 160 322 timmar mot 211 385 i den fullständiga redovisningen, men även förstnämnda timantal bör anses tillfyllest för att giva en bild av lönerna inom olika ortsgrupper och skolformer.

tabell 17. Genomsnittslön (median, övre och undre kvartil) i kronor per undervisningstimme samt hela antalet undervisningstimmar för timplärare vid kommunala skolor för yrkesundervisning (dock ej Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand). Januari 1948.

= yrkesarbete, yt = yrkesteori, öä = övriga ämnen u = undre kvartil m = median ¹, ö = övre kvartil S = summa undervisningstimmar.

Industri och hantverk.

Ortsgrupp	Verkstads-skolor			Andra heldags-skolor			Lärlings-skolor			Yrkesskolor			Övriga kurser			Tim-arvode kronor lägst högst
	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	ya	yt	öä	
I u ..	—	—	—	—	—	—	3: 72	4: 66	3: 81	—	—	—	—	—	—	—
m ..	—	5: —	5: —	—	—	—	3: 95	5: 06	4: 60	3: 84	3: 84	—	—	—	—	3: 50
ö ..	—	—	—	—	—	—	5: 09	5: 23	4: 86	—	—	—	—	—	—	5: 03
S ..	—	164	83	—	—	—	1 186	1 114	442	175	60	—	—	—	—	—
II u ..	2: 51	3: 20	3: 54	—	—	—	4: 12	4: 31	3: 86	4: 05	4: 13	—	—	—	—	—
m ..	2: 74	3: 40	3: 69	—	—	—	4: 42	4: 84	5: 11	4: 20	4: 48	5: 22	5: 22	5: —	—	2: —
ö ..	2: 97	3: 94	3: 85	—	—	—	5: 07	5: 40	5: 30	4: 35	5: 25	—	—	—	—	6: 70
S ..	3 983	2 110	123	—	—	—	7 846	7 662	556	905	1 882	178	340	20	—	—
III u ..	5: 14	4: 39	5: 08	—	—	8: 09	5: 03	5: 54	5: 46	5: 74	5: 68	5: 54	6: 97	6: 65	6: 28	—
m ..	5: 53	5: 19	5: 74	4: —	7: 50	8: 26	5: 60	6: 12	6: 46	5: 75	6: 37	6: 16	7: 16	6: 78	7: 10	3: 50
ö ..	5: 77	5: 47	7: 61	—	—	8: 42	6: 33	7: 06	8: 05	6: 46	7: 35	7: 72	7: 33	6: 94	7: 57	9: —
S ..	280	2 192	1 716	124	5 798	1 109	28 131	33 852	3 155	4 372	13 018	2 437	730	2 826	2 554	—
IV u ..	3: 90	4: 16	5: 25	—	—	—	4: 91	5: 72	5: 67	6: 06	5: 70	5: 63	—	8: 09	6: 82	—
m ..	4: 14	4: 31	6: 64	—	—	—	6: 19	6: 15	5: 86	6: 20	6: 16	5: 75	—	8: 23	7: 59	3: 50
ö ..	4: 33	4: 47	6: 98	—	—	—	6: 96	7: 04	6: 12	6: 35	7: 16	5: 88	—	8: 36	7: 79	9: 30
S ..	2 598	906	564	—	—	—	4 253	5 237	1 555	485	802	181	—	823	1 202	—
V u ..	—	4: 29	6: 33	—	—	—	6: 13	6: 45	4: 24	—	6: 23	5: 37	—	—	—	—
m ..	—	5: 13	7: 10	—	—	—	6: 32	6: 67	4: 44	—	6: 62	6: 12	—	6: 50	—	4: —
ö ..	—	6: 08	7: 33	—	—	—	6: 46	6: 84	6: 36	—	6: 91	6: 31	—	—	—	8: 90
S ..	—	413	1 621	—	—	—	1 411	4 402	389	—	1 521	197	—	639	—	—

¹ När uppgifter från endast en skola förekommer utsättes det verkliga timarvodet på medianens plats.

Hela antalet undervisningstimmar utgör 160 322.

Talen i tabell 16 visa, att man ej utan vidare kan dra den slutsatsen, att de lägsta lönerna betalas i ortsgupp I och de högsta i ortsgupp V. Icke heller det till synes naturliga förhållandet, att undervisningen i yrkesteori bör honoreras efter liberalare grunder än yrkesarbete verifieras helt av medeltalen. För verkstadsskolor i ortsgupp III ge medeltalen lägre belopp för yrkesteori än för yrkesarbete. »Övriga ämnen» betalas i verkstadsskolor (grupp II och III) bättre än de egentliga yrkesämnen. Det motsatta förhållandet råder, förutom i verkstadsskolor grupp IV och V, i lärlingskolor grupp I och V (i sistnämnda fallet är skillnaden betydande), yrkesskolor grupp III och V samt övriga kurser grupp IV.

För handel och husligt arbete inverka de tre storstädernas lönesättning i viss mån på samma sätt som inom industri och hantverk. Där förekomma emellertid såväl plus- som minusvarianter, varför en omräkning av medeltalen här troligen ej skulle ge samma kraftiga utslag som inom industri och hant-

verk. På grund härav har en sådan omräkning ej ansetts påkallad. Med hänsyn till materialets beskaffenhet torde den ej heller kunna giva något nämnvärt av värde, utöver vad som kan utläsas ur de redan disponibla siffrorna.

Vad lönernas samband med ortsgrupperingen och skoltyperna beträffar kunna resultaten sammanfattas sålunda.

Lönesättningen för timlärarna är i hög grad beroende av huvudmannens uppfattning och de disponibla lärarkrafternas kompetens och löneanspråk i varje särskilt fall. Även om en högre ortsgrupp ofta medför högre timlön, är ortsgrupperingen icke normerande för lönesättningen. Någon genomgående skillnad i lönesättningen mellan olika skoltyper eller mellan olika ämnesgrupper finnes icke. Dock synes det av primärmaterialet att döma vara brukligt att i det enskilda fallet betala undervisning i yrkesteori något bättre än den i yrkesarbete, även om detta ej tydligt kommer fram i medeltalen. I undantagsfall har någon skola angivit, att högre lön tillämpas för lärare med högre examensmeriter. (Den statliga timtaxan ger som bekant automatiskt högre lön vid högre examen.)

Beträffande skillnaderna mellan olika näringsgrenar må anföras, att vid undervisning i ettåriga handelsskolor det i regel betalas väsentligt bättre löner än i verkstadsskolor; någon liknande skillnad är icke förhanden i fråga om lärlings- och yrkesskolor. För husligt arbete ligga lönerna genomgående något lägre än för övriga näringsgrenar. Tendensen är dock oenhetlig även här.

De lägsta respektive högsta lönerna återfinnas för industri och hantverk i grupp II (2 kr.) respektive grupp IV (9:30 kr.), för handel i grupp I—III (3:50 kr.) respektive grupp III (9 kr.) och för husligt arbete i grupp II (2:50) respektive grupp III (10 kr.).

2. Enskilda skolor

För timlärarlönerna vid de enskilda skolorna ha medeltal ej uträknats. Uppgifter föreligga visserligen från 38 skolor med 370 timlärare men efter uppdelning på näringsgrenar och skoltyper blir materialet alltför obetydligt för att medeltal skola ge något av värde. Dessutom ger redan en flyktig granskning av uppgifterna vid handen, att spridningen är större än vid de kommunala skolorna med variationer från 1:88 kr./timme (husligt arbete, ortsgrupp IV) upp till 16 kr./timme (handel, ortsgrupp V). Timlönerna synes i fråga om handel och husligt arbete i regel vara något lägre vid enskilda än vid kommunala skolor medan det för industri och hantverk är ungefär lika för båda skolkategorierna.

Någon påtaglig stegring av lönenivån från lägsta till högsta ortsgrupp kan ej påvisas även om topplöner återfinnas inom ortsgrupp V. En genomgående högre lönesättning för yrkesteoretiska ämnen än för yrkesarbete kan knappast utläsas av uppgifterna från de enskilda skolorna även om man i åtskilliga fall kan peka på sådant förhållande. Topplönerna inom alla tre

yrkesområdena betalas emellertid för yrkesteoretiska ämnen och »övriga ämnen». Liksom ifråga om kommunala skolor är timarvodena påtagligt lägre för husligt arbete än för de två andra yrkesområdena. Däremot är timlönerna vid de enskilda skolorna för handel — utom i ortsgrupp V, där högsta såväl genomsnittslön som timarvode återfinnas — i regel något lägre än för industri och hantverk.

KAP. 7. FÖRSLAG TILL STATS BIDRAGS GRUNDER¹ FÖR DET KOMMUNALA YRKESKOLVÄSENDET

Allmänna synpunkter

Som tidigare (s. 16) framhållits ha statsbidragen till yrkesskolväsendet hittills utmätts efter andra och väsentligt ogynnsammare grunder än dem, som tillämpas för skolor av allmänbildande karaktär på motsvarande bildningsstadium. Härtill kommer, att dessa redan från början ur de kommunala huvudmännens synpunkt mindre tillfredsställande grunder — bortsett från husligt arbete — efter år 1924 undergått justeringar nedåt. Visserligen har de kommunala huvudmännens intresse för inrättandet av yrkesskolor ändock varit påtagligt, särskilt efter inrättandet av överstyrelsen för yrkesutbildning, varom uppgifterna i *tabell 18* nogsamnt bära vittne. Under loppet av sex år från hösten 1943 till hösten 1949 har antalet kommunala anstalter för yrkesundervisning stigit från 176 till 319 och totala elevantalet från 41,321 till 73,602. (Antalet centrala verkstadsskolor, som under samma tid ökats från 8 till 18 med respektive 949 och 2 424 elever, skulle, om byggnadstillstånd lämnats samtliga av Kungl. Maj:t erkända skolor, ha utgjort 23.)

Det torde emellertid, trots denna utveckling, ej kunna förnekas, att såväl inrättandet av nya skolor som utvidgning av befintliga hämmats av de sparsamma statsbidragsgrunderna. Det sistnämnda gäller även våra största och ekonomiskt bäst situerade kommuner. Yrkesskolväsendet har, med undantag för de centrala verkstadsskolorna, varit styvmoderligt behandlat i bidragshänseende. En förklaring till att så varit fallet kan måhända sökas däri, att de allmänbildande skolorna ifråga om grundutbildningen, folkskolan, varit obligatoriska, samtidigt som genomgång av högre skolor i realiteten varit ofrånkomlig för dem, som siktat till levnadsbanor utanför kroppsarbetarens. Någon motsvarighet härtill har icke funnits för yrkesundervisningens del. Det har visserligen ansetts önskvärt, att den som ville bli en skicklig arbetare skulle genomgå en yrkesskola eller skaffa sig annan däremot svarande utbildning, men något tvång härtill har icke förelegat. De personliga förutsättningarna ha fällt utslaget, och det har gått för en duktig karl att bli

¹ SFS 1921:705 talar om »statsunderstöd» till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, medan i de under det senaste tiotalet år utfärdade motsvarande författningar genomgående används »statsbidrag». Kommissionen begagnar i sina förslag i ämnet uteslutande den senare formen såsom mera anslutande sig till det nuvarande språkbruket.

Tabell 18. Antalet undervisningsanstalter på lärlings- och yrkesskolstadiet vid vilka undervisning pågick vid särskilda undersökningstillfällen november 1943—mars 1950 och antal elever vid dessa.

Undersökningstillfällen	Centrala verkstadsskolor		Flygmekaniker-skolan i Mölndal		Verkstads-skolor för viss arbetslös ungdom		Statsunderstödda kommunala anstalter för yrkesundervisning			Statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning			Summa		
	Undervisningsanstalter	Elever	Undervisningsanstalter	Elever	Undervisningsanstalter	Elever	Elever		Undervisningsanstalter	Elever		Undervisningsanstalter	Elever		
							Hela antalet	Därav i heldagskurser om minst 5 mån. längd		Hela antalet	Därav i heldagskurser om minst 5 mån. längd		Hela antalet	Därav i heldagskurser om minst 5 mån. längd	
Nov. 1943..	8	949	—	—	5	480	176	41 321	5 256	45	4 894	2 349	234	47 644	9 034
Mars 1944..	8	887	—	—	5	471	180	38 543	5 268	49	6 456	2 738	242	46 357	9 364
Okt. 1944..	10	1 377	1	133	4	141	194	45 655	5 400	50	5 523	2 403	259	52 829	9 454
Mars 1945..	10	1 354	1	147	4	145	198	41 969	5 366	50	5 870	2 760	263	49 485	9 772
Okt. 1945..	14	1 772	1	175	2	86	213	51 655	5 662	47	6 492	2 744	277	60 180	10 439
Mars 1946..	14	1 735	1	152	2	75	215	46 418	5 566	50	6 640	2 962	282	55 020	10 490
Okt. 1946..	15	1 949	1	137	2	77	242	55 270	5 648	48	6 444	2 589	308	63 877	10 400
Mars 1947..	15	1 882	1	136	2	65	251	50 855	5 792	55	6 717	2 833	324	59 655	10 708
Okt. 1947..	16	1 992	1	134	2	54	269	61 137	6 228	56	6 695	2 516	344	70 012	10 924
Mars 1948..	16	1 950	1	135	2	44	279	56 471	6 332	57	6 545	2 666	355	65 145	11 127
Okt. 1948..	18	2 286	1	144	2	37	297	68 941	7 496	55	8 057	3 001	373	79 465	12 964
Mars 1949..	18	2 239	1	136	2	43	300	62 779	6 921	57	8 083	3 149	378	73 280	12 488
Okt. 1949..	18	2 424	1	150	2	38	319	73 602	7 244	58	8 001	2 822	390	84 215	12 678
Mars 1950..	18	2 366	1	154	2	46	332	67 406	7 124	57	8 399	2 979	410	78 371	12 661

¹ Därav 38 elever i heldagskurser om minst 5 mån. längd.

förman eller verkmästare (för att nämna endast ett par exempel) utan någon nämnvärd teoretisk utbildning utöver folkskolan.

En omsvängning har emellertid så småningom skett, och under det sistförflutna decenniet med sjunkande tillskott till de arbetsföra åldrarna och stigande sysselsättningsgrad har man i allt vidare kretsar börjat inse nödvändigheten av en god utbildning utöver folkskolans för snart sagt alla medborgare. Det står numera klart, att den praktiska yrkesutbildningen icke längre får undervärderas i förhållande till de teoretiska utbildningsvägarna. Uttryck härför ha kommit till synes i olika sammanhang.

Så uttalade överstyrelsen för yrkesutbildning (januari 1945) i sitt förslag till löneroglering för rektorer och övriga lärare vid centrala verkstadsskolor, att det vore ett önskemål att kompetenskrav och löner vid praktiska mellanskolor och centrala verkstadsskolor i stort sett bleve desamma, »så att den praktiska utbildningen, även då den omfattar utbildning jämväl i verkligt yrkesarbete, blir lika värdesatt som den mera teoretiskt inriktade». I skolkommissionens principbetänkande återfinns man på olika ställen tankegångar av samma innebörd. Flera remissinstanser ha understrukit yrkesskolväsendets betydelse. Skolöverstyrelsen uttalar, att yrkesskolväsendet bör så

utbyggas, att en naturlig arbetsfördelning mellan enhetsskola och yrkesskola kan komma till stånd i största möjliga utsträckning. Svenska yrkesskolför-
eningen hävdar bestämt yrkesundervisningens förstarangställning på området. Departementschefen framhåller i proposition 1950:70 angående riktlinjer
för det svenska skolväsendets utveckling (s. 319): »Liksom många av de hörda
instanserna anser jag, att statsmakterna böra göra vad de förmå, för att de
närmaste årtiondena skola bliva en verklig uppsvingsperiod i yrkesskolväsen-
dets historia.» Särskilda utskottet återger detta uttalande i sitt utlåtande
nr 1 (s. 130) utan erinran och understryker i anslutning härtill och till vissa
motioner »värdet av den skolmässigt ordnade yrkesundervisningen och ange-
lägenheten av att dylik undervisning tillhandahålles största möjliga antal
lärjungar från enhetsskolans yrkeslinje». Utskottet anser även (a. a. s. 110)
liksom departementschefen, »att ett allvarligt försök måste göras att upp-
ställa ett praktiskt utbildningsmål, som kan framstå som medborgerligt lik-
värdigt med det teoretiska bildningsmålet».

De anförda exemplen kunna flerfaldigas. Allmänt anses tydligen, att yrkes-
undervisningen redan på enhetsskolans stadium bör tillmätas samma bety-
delse som den allmänbildande undervisningen. Konsekvensen av detta reso-
nemang kan då näppeligen bli någon annan än att den yrkesutbildning, som
kommer att meddelas *efter* genomgången enhetsskola och alltså på ett högre
stadium, icke rimligen får värdesättas lägre än den inom enhetsskolan med-
delade. När statsmakterna nu godtagit tanken på att de närmaste årtiondena
skola bliva en verklig uppsvingsperiod i yrkesskolväsendets historia, torde
det vara nödvändigt att även i statsbidragshänseende allra minst jämställa
yrkesundervisningen med den allmänbildande undervisningen i kommunal
regi på närmast jämförbara stadium.

De statsbidragsgrunder, som då i första hand skulle kunna komma ifråga,
synes vara de, som tillämpas eller komma att tillämpas för de högre kom-
munala skolorna. Vid yrkesundervisningen ställes emellertid speciella for-
dringar på undervisningslokaler och stadigvarande undervisningsmateriel,
som icke ha full motsvarighet i det allmänna skolväsendet; så är även fallet
med verksamhetens administrerande. De för de högre kommunala skolorna
nu gällande bidragsgrunderna kan därför icke i allt kopieras, framförallt
behöver de i nyssnämnda hänseenden kompletteras med för yrkesundervis-
ningsväsendet bättre avpassade föreskrifter. Kommissionen har emellertid
ansett sig böra ifråga om den för de årliga driftskostnaderna dominerande
posten, lärarlönerna, utgå från vad som gäller för de högre kommunala sko-
lorna.

Innan kommissionen övergår till en redogörelse för sina överväganden och
förslag, tillåter sig kommissionen erinra om de skillnader, som för närva-
rande föreligga i *arbetsårets längd* vid olika undervisningsanstalter.

Vid de högre kommunala skolorna utgör läsåret 38 veckor, vid folkskolorna
39 veckor och vid de högre allmänna läroverken 38 veckor, i samtliga fall in-
räknat påsk- och pingstferier samt tillfälliga lovdagar.

För de kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalterna finnes ej i författning fastställda arbetsår. Dessa angivas i det av överstyrelsen för yrkesutbildning för varje skola fastställda reglementet och kunna variera rätt väsentligt för olika skolor och skoltyper. I skolor med helårsundervisning utgör arbetsåret som regel: för industri och hantverk 45—48 veckor, för husligt arbete 34—40 veckor och för handel 35—38 veckor. I samtliga fall är i det angivna veckotalet inräknat i respektive reglementen medgiven allmän ledighet (även jullov).

De centrala verkstadsskolornas arbetsår är angivet i författning (SFS 1941: 835, ändr. 1948: 690) och utgör 324 dagar, inräknat 15 dagars ledighet vid jul samt i övrigt den ledighet, som enligt ovan inräknas i arbetsåret vid de högre kommunala skolorna. Omräknat i veckor och med frånräkning av jullovet blir arbetsåret vid de centrala verkstadsskolorna $44\frac{1}{7}$, alltså drygt sex veckor mer än vid de högre kommunala skolorna. Observeras bör här, att antalet lovdagar dessutom är mindre vid verkstadsskolorna än vid de högre kommunala och att någon motsvarighet till idrottsloven vid de senare ej finnes vid verkstadsskolorna.

A. Statsbidrag till lärarlöner

Vid det kommunala yrkesskolväsendet kunna kurstyper och kursinnehåll variera förhållandevis mycket. Orsakerna härtill äro flera. De kommunala yrkesskolorna avse i första hand att tillgodose ortens behov av yrkesutbildad arbetskraft och därför ha kurslängder och kursinnehåll avpassats efter önskemålen på olika orter. Man har vidare haft olika anspråk inom skilda yrken och näringsgrenar. För ett par tiotal år sedan, då man lokalt ej sällan ställde sig mindre förstående till det allmännas medverkan vid yrkesundervisningen, fann tillsynsmyndigheten det taktiskt klokt att i görligaste mån tillmötesgå de lokala önskemålen hellre än att vedervåga inrättandet av en ny skola. Numera har emellertid utvecklingen fört fram till att man inom tillsynsmyndigheten allt oftare ställes inför önskvärdheten att söka få fram vissa enhetliga kurstyper, vilket av såväl administrativa som icke minst pedagogiska och målsättningsynpunkter får anses vara av värde. För undervisningen inom industri och hantverk med dess stora antal yrken har arbetet med denna sanering kommit förhållandevis långt och så är även fallet inom handelsundervisningen. Vad åter det husliga arbetet beträffar, som först från 1 juli 1947 fått sin egen byrå inom överstyrelsen för yrkesutbildning, återstår mycket i detta hänseende.

Vi befinner oss alltså i en övergångstid och hänsyn härtill har tagits vid utformandet av förslagen. Övergången till mera allmänt bruk av standardiserade kurstyper kommer dock att kräva avsevärd tid, något som bör beaktas vid bedömandet av kommissionens förslag. Så som bidragssystemet här utformas i fråga om lärarlöner torde det i viss mån komma att stimulera

skolorna att ordna undervisningen enligt de normaltyper, som överstyrelsen för yrkesutbildning utarbetar för olika yrken och utbildningsmål.

I. Heltidsanställda lärare

Vid diskussion av statsbidrag till lärarlöner har man ursprungligen utgått från att dessa skulle på lämpligt sätt anknytas till kommissionens förslag om lärarlöner vid centrala verkstadsskolor (avgivet den 10 november 1948). Försöken att finna en samtidigt enkel och rättvisande regel för en sådan anknytning, ha emellertid för flertalet kommunala kurser ej lett till godtagbara resultat. Härtill kommer, att frågan om en reglering av lönerna för de centrala verkstadsskolornas lärarkår uppskjutits på obestämd tid (Kungl. Maj:t har den 28 april 1950 uppdragit åt f. undervisningsrådet D. Andersson att framlägga förslag till provisorisk lönereglering för lärarpersonal vid centrala verkstadsskolor¹). Man har då måst söka sig fram på andra vägar. Nu tillämpade system (statsbidrag med visst belopp per undervisningstimme) nödvändiggör en bedömning från fall till fall, som har resulterat i att på skilda orter och inom skilda skoltyper betalas löner av högst varierande belopp, även om man i fråga om löner till heltidsanställda — sannolikt till följd av målmedvetna aktioner från Svenska facklärarförbundets sida — kan spåra en viss koncentration till vad som motsvarar lönegraderna 19—23 för industri och hantverk samt 14—19 för husligt arbete (se tabell 10). Den uppfattningen tränger sig alltmera på, att man för det kommunala yrkesskolväsendet måste — i varje fall så länge kurslängder och antal veckotimmar icke kunna sammanföras till ett fåtal något sänär enhetliga typer — tänka sig ett system, som ger förhållandevis stor frihet åt huvudmannen att avpassa lönen efter de lokala förhållandena men som samtidigt är i tillämpningen mindre tungarbetat än det nuvarande.

Man skulle med fördel kunna bygga ett sådant bidragssystem på samma princip, som nu gäller för de centrala verkstadsskolorna, d. v. s. att bidraget utgår *per yrkesavdelning*. Vid dessa skolor betalar staten i princip hela lärarlönen, något som dock ej skulle vara fallet vid de kommunala skolorna. Där skulle statens andel alltjämt ha karaktären av bidrag, i anslutning till vad tidigare diskuterats om bidragsgrundens anknytande till nu gällande grunder för de högre kommunala skolorna, minst 78 % av den tänkta normallönen. Kommissionen har övervägt, om icke bidragsgrunden borde vara mer än 78 %. Skäl finnes onekligen som talar för att yrkesundervisningen borde få den ytterligare stimulans, som ligger i ett mycket högt statsbidrag. Å andra sidan synes med hänsyn till det starka kommunala intresse, som bör finnas för denna undervisning, och till att huvudmännen alltjämt bära erhålla en viss frihet vid verksamhetens handhavande, den kommunala insatsen ej vara alltför obetydlig. *Kommissionen har därför stannat vid att föreslå jämställdhet med de högre kommunala skolorna i fråga om bidragsgrunden för lärarlöner.* Däremot synes det, i betraktande av de speciella krav, som mången gång måste ställas på en yrkeslärare i fråga om erfarenhet från

¹) Sådant förslag har framlagts den 16 oktober 1950.

näringslivet med därav följande löneanspråk — i motsats till vad som är fallet vid nyssnämnda skolor — rimligt att huvudmännen lämnas frihet att betala den högre lön, som må anses skäligen eller nödvändig.

Avvägningen mellan stat och kommun av bidragen till de verkliga lönekostnaderna torde framdeles liksom hittills näppeligen kunna göras på annat sätt än att staten bestämmer de grunder, efter vilka dess bidrag skall utgå, och sedan blir det den kommunala huvudmannens sak att betala resten. Vare sig statsbidraget, som nu är fallet, bestämmas till visst belopp per undervisningstimme eller, som här ifrågasättes, per yrkesavdelning, blir systemet vid starkare fluktuationer i lönekostnaderna rätt stelt, då en ändring av förhållandet mellan statens och kommunens bidrag fordrar en justering av själva grunden för statsbidraget. Alldeles särskilt har detta framträtt i fråga om nu gällande statsbidragsgrunder, som av olika anledningar — främst den statsfinansiella situationen men i hög grad även det osmidiga systemet — blivit bestående en följd av år, trots att de allmänt erkänts vara för kommunerna synnerligen oförmånliga och som följd därav ej ägnade att stimulera en angelägen utveckling av yrkesutbildningsmöjligheterna för de unga. Ett betydligt smidigare förfarande vid justering av statsbidragets storlek i förhållande till det kommunala bidraget skulle ernås, om man beräknar den lön, som får anses skäligen för lärare inom yrkesundervisningsväsendet. Med ledning härav härledes normalkostnaden för en yrkesavdelning. Statsmakterna bestämma sedan hur kostnaderna skola fördelas mellan stat och kommun genom att fixera en viss bidragsprocent. Inträffa förändringar i den allmänna lönenivån eller uppkommer eljest anledning till ändring av grunden för nyssnämnda fördelning behöver endast procentsatsen ändras. Utgår man, som kommissionen här gör, från att staten bör åtaga sig 78 % av normalkostnaden för lärarlönerna vid en yrkesavdelning och denna kostnad i anslutning till allmänna lönestegringar stiger, behöver vid här ifrågasatt bidragssystem endast bidragsprocenten justeras. Det är icke behövt att i författningen ändra de en gång framräknade normalbeloppen.

Ett bidragssystem enligt nyss antydda riktlinjer bör konstrueras på följande sätt för skolor med heltidsanställda lärare.

Lönebeloppen avse nu gällande (november 1950), alltså med 12 % rörligt tillägg.

a. Verkstadsskolor m. fl.

Utgångspunkt för beräkningarna är kommissionens förslag till lönerogering för centrala verkstadsskolor vid en yrkesavdelning i *ortsgrupp 3*, då läraren äger full kompetens för undervisning vid central verkstadsskola enligt kommissionens förslag av den 10 november 1948,¹ är ordinarie och åtnjuter

¹ God allround-yrkespraktik under minst 7 år, förvärvat bl. a. i verkstadsskola eller genom ordnad lärlingsutbildning inom företag i näringslivet,

god yrketeoretisk utbildning, förvärvat i teknisk fackskola, genom mästarutbildning i hantverksyrke eller på annat sätt, t. ex. genom omfattande korrespondenskurser i förening med särskilt ordnade kompletteringskurser,

god allmänbildning, förvärvat genom realexamen, folkhögskola eller på annat sätt samt pedagogisk utbildning, förvärvat genom yrkesöverstyrelsens yrkespedagogiska kurs för blivande yrkeslärare.

begynnelselön (lika med näst högsta löneklass för lärare med begränsad kompetens) samt de undervisningstimmar i yrkesteor, som ej fullgöras av yrkesläraren (4 vkt), bestridas av timlärare med ersättning enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 8 september 1950 angående timarvoden (nr 495) och arvode efter TC 20, d. v. s. för veckotimme 280 kronor (för undervisningstimme 8 kronor), ävensom för gymnastikläraren ersättning enligt timtaxan vid 309 dagars anställningstid.

Då en del av lärarkåren (sannolikt omkring en tredjedel) torde komma att utgöras av extra ordinarie och extra lärare och utgångspunkten är begynnelselön för ordinarie (= 22 löneklassen) behöver hänsyn ej tagas till ålders-tillägg, enär de verkligen utbetalade lönerna komma att variera från 16 till 25 löneklassen. På längre sikt kan man räkna med att huvudmannens verkliga utgifter i regel icke komma att nämnvärt överstiga 22 löneklassen.

Lönekostnaden (normalkostnaden) för helt år vid en yrkesavdelning med undervisningsplan enligt vad gäller för central verkstadsskola skulle enligt nyssnämnda förutsättningar utgöras

Ordinarie yrkeslärare i löneklass 22 (37 vkt yrkesarbete och 4 vkt yrkesteor under 35 veckor samt 45 vkt yrkesarbete under återstoden av arbetsåret)	kr.	9 420
Timlärare 4 vkt à 280 kr.	»	1 120
Gymnastiklärare 1½ vkt (under 44½ vecka) à 317 kr.	»	475
<u>Summa normalkostnad</u>		kr. 11 015

Detta belopp avser, enligt de angivna förutsättningarna, 48 vkt undervisning för eleverna (gymnastik 3 vkt, men då gymnastikläraren normalt har två avdelningar samtidigt beräknas hans lön per avdelning såsom för 1½ vkt) under 44½ veckor.

Arbetsårets längd kan diskuteras. Vid de centrala verkstadsskolorna utgör det för närvarande, som ovan anförts, 324 dagar, inräknat juledighet om 15 dagar, alltså effektivt 44½ vecka. Sistnämnda tal motsvarar de 39 veckor, som gälla för folkskoleväsendet och de 38 veckorna vid de högre kommunala skolorna, varvid dock är att märka, att antalet ledighets- och friluftsdagar, som inräknas i arbetsåret, är större vid folk- och mellanskolorna än vid yrkesskolorna. Kommissionen har vid framläggande av sitt förslag till reglering av lönerna för lärare vid centrala verkstadsskolor utgått från den löneställning, som närmast motiverats av ett arbetsår av omkring 10 månader, eller omkring 43 veckor (frånräknat juledighet), och då arbetsåret vid många kommunala verkstadsskolor redan nu är kortare, synes man som underlag för statsbidrag vid dessa skolor icke böra räkna med ett effektivt arbetsår (d. v. s. juledighet frånräknad) av mer än 42 veckor, som sålunda bör tagas till utgångspunkt för anslagsberäkningen (*normalarbetsår*).

Det bör dock vara en skola obetaget att med iakttagande av pedagogiskt försvarliga grunder och enligt av tillsynsmyndigheten godkänd undervisningsplan tillämpa ett längre arbetsår, dock utan rätt till högre statsbidrag än som utgår för 42 veckor.

Vid normalarbetsår och en arbetsvecka av 40 timmar borde då det grundbelopp, varå statsbidraget skall beräknas, i normalfallet utgöra $\frac{40}{48}$ av 11 015 eller 9 179 kronor, vilket belopp emellertid torde kunna avrundas till 9 000 kronor.

Det förhållandet, att kommissionen här räknar med ett kortare normalarbetsår än det nu längsta i bruk varande och till att samundervisning i teoriämnen i viss, låt vara obetydlig, utsträckning kan förekomma inom de skoltyper, som kunna tillämpa detta bidragssystem, synes motivera en ytterligare justering av grundbeloppet, med ett belopp ungefärligen motsvarande timlärarlön för två veckotimmar, till 8 400 kronor. Detta belopp skulle då utgöra den *normalkostnad*, varå statsbidrag skall utgå för en verkstadsskolavdelning med 42 veckors arbetsår och 40 vkt undervisning.

Det torde kunna ha sitt intresse att jämföra nämnda normalkostnad med motsvarande kostnader för det allmänna skolväsendet. Enligt från skolöverstyrelsens statistiska avdelning inhämtade uppgifter kan årskostnaderna för en läraravdelning beräknas till omkring kronor

	Samtliga kostnader	därav lärarlöner
vid folkskola.....	16 500	10 500
» kommunal mellanskola	25 000	18 000

Vid bedömandet av dessa siffror, som giva vid handen att den av kommissionen här framräknade normalkostnaden för lärarlöner vid verkstadsskola väsentligt understiger motsvarande kostnader vid folkskola och framförallt kommunal mellanskola, bör även hållas i minnet att såväl läsårets längd som antalet undervisningstimmar per vecka är mindre vid de allmänbildande skolorna än vid verkstadsskolorna.

Med ledning av de här ovan antagna premisserna har upprättats det förslag till grundbelopp för beräkning av statsbidrag vid vissa heldagsskolor, som återfinnes i *tabell 19*.

De i tabell 19 angivna bidragsbeloppen, som beräknats för ortsgrupp 3, kunna självfallet lätt utbyggas för samtliga fem ortsgrupper, om detta skulle befinnas lämpligt. Kommissionen har emellertid för sin del funnit, att någon ortsgrupping ej bör ifrågakomma.

Förslaget innebär vid en bidragsprocent av 78 en väsentlig höjning av det nu utgående statsbidraget, som på lärlingskolstadiet är 2:35 kr. per undervisningstimme, och på yrkesskolstadiet 2:55 kr. Sett i belysning av att motsvarande bidrag i 1921 års författning var 3:00 respektive 3:33 kr. och att vid studiecirkelverksamhet (jfr s. 15) till ungdomscirkel utgår 4:50 kr. för studietimme, ter sig den här ifrågasatta ökningen dock väl motiverad. I sammanhanget kan även erinras om att (se s. 13) till den undervisning i yrkesarbete, som bedrivs inom ramen av det åttonde skolåret i folkskolorna i bland annat Stockholm och Södertälje och som bestrides av timlärare, statsbidrag, i varje fall t. o. m. läsåret 1949/50, utgått med 7:60 kr. per under-

Tabell 19. Förslag till grundbelopp för beräkning av statsbidrag vid vissa heldagsskolor samt därur härledda kostnader och statsbidrag per undervisningstimme.

a) Antalet effektiva arbetsveckor per år	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
b) Normalkostnad, kr. per yrkesavdelning vid 40 vkt	6 000	6 200	6 400	6 600	6 800	7 000	7 200	7 400	7 600	7 800	8 000	8 200	8 400
c) Tillägg till resp. avdrag från normalkostnaden för över- resp. undervisningstimmar	150	155	160	165	170	175	180	185	190	195	200	205	210
d) 78 % av normalkostnaden vid 40 vkt	4 680	4 836	4 992	5 148	5 304	5 460	5 616	5 772	5 928	6 084	6 240	6 396	6 552
e) Kronor per undervisningstimme, normalkostnad	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00	5·00
f) Statsbidrag per undervisningstimme vid 78 % bidrag	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90

visningstimme; här tillämpas nämligen den statliga timtaxan. I den blivande enhetsskolan torde man ej kunna undgå att tillämpa för denna skolform gällande lönebestämmelser vid undervisning i yrkesarbete.

Ett system med visst bidrag per yrkesavdelning kan tillämpas vid sådana skoltyper, som ha en med verkstadsskolornas i stort sett överensstämmande uppläggning, d. v. s. att det praktiska arbetet i avdelningen tar huvudparten av tiden och undervisningen i teoretiska ämnen endast ett mindretal timmar per vecka. Det kan användas även vid vissa hushålls- och husmodersskolor, även om tillämpningen här blir något mera komplicerad på grund av samundervisning i större utsträckning.

Den stora fördelen med bidrag per avdelning är den väsentliga lättningen i det administrativa förfarandet såväl i vad gäller ansökan om statsbidrag som den i samband med medelsrekvisitionerna ofrånkomliga redovisningen. Det synes emellertid icke lämpligt att i författningsväg uppdraga alltför detaljerade riktlinjer för tillämpningen. Kommissionen, som separat framlägger förslag till bidragskungörelse, förutsätter, att överstyrelsen för yrkesutbildning skall äga utfärda tillämpningsföreskrifter och i övrigt besluta om erforderliga jämkningar. Sådana kunna påkallas av olika skäl. Ett arbetsår kan behöva fastställas så att det icke omfattar jämnt antal veckor. Överstyrelsen bör då äga att bestämma den normalkostnad enligt tab. 19, efter vilken statsbidrag skall beräknas. I syfte att ej komplicera det administrativa förfarandet bör interpolering mellan de i tabellen angivna talen ej äga rum. Vidare kan någon gång förekomma en verkstadsavdelning med större antal teoritimmars än det i förutsättningarna här ovan angivna, 8 vkt. I sådana fall, vilka förekomma endast undantagsvis, bör överstyrelsen äga att göra den justering av normalkostnaden, som får anses påkallad. Därvid böra beräk-

ningarna göras utifrån de förutsättningar, som legat till grund för normalkostnaden i tab. 19, varjämte bör iakttagas, att justering av normalkostnaden må äga rum endast såvida antalet veckotimmar teori enligt fastställd undervisningsplan överstiger 10 och samundervisning under mer än två veckotimmar ej kan beräknas äga rum kontinuerligt.

b. Skolor med övervägande teoretisk undervisning.

Vi handelsskolor, skolor för utbildning av tekniker (Hässleholm m. fl.) och en del andra skolor, där undervisningen helt eller i huvudsak är inriktad på meddelande av teoretiska kunskaper, kan det för verkstadsskolor m. fl. föreslagna bidragssystemet ej utan vidare tillämpas. Visserligen ha försök gjorts att med bibehållande av den principiella uppläggningsjustera bidragsbeloppen med hänsyn till förhållandena vid nu ifrågavarande skolor, kortare arbetsår och arbetsvecka samt lärare med högre kompetens. Dessa försök ha emellertid strandat på att omfattningen av samundervisning här icke kan på förhand bedömas med någon grad av säkerhet. Däremot torde det utan svårighet gå att för dessa skolor liksom vid läroverken med utgångspunkt från fastställd undervisningsplan konstatera hur många »lärarenheter» (varmed förstås antal lärare med full tjänstgöring), som erfordras, samt vilken lön, som skall ligga till grund för beräkningen. Produkten av dessa båda faktorer ger lönekostnaden (normalkostnaden), och på denna utgår statsbidrag med viss procent.

I samband med förslaget om reglering av lönerna för lärare vid centrala verkstadsskolor har kommissionen föreslagit, att ämneslärare skola, alltefter kompetens, givas enahanda placering som motsvarande lärare vid de högre kommunala skolorna, d. v. s. Ca 26 eller Ca 24. Den motivering för denna placering, som anförts i fråga om ämneslärarna vid centrala verkstadsskolor och som i huvudsak innebär, att kompetenskraven skola motsvara vad som fordras av lärare vid praktisk mellanskola, torde väl kunna anföras även beträffande ämneslärare inom yrkesskolväsendet i övrigt. Vid beräkning av statsbidrag till nu förevarande skolor, bör man således kunna utgå från nyssnämnda lönegrader.

Då uppkommer emellertid frågan, huruvida statsbidraget till skolan skall göras avhängigt av lärarens kompetens och alltså i praktiken mången gång ej kunna fastställas förrän efter läsårets utgång. En sådan anordning synes mindre lämplig. Å andra sidan skulle, om lönerna differentierades efter lärarens kompetens, det måhända synas mindre ändamålsenligt, att bidraget icke toge hänsyn härtill, då man i sådant fall kunde befara att huvudmännen, åtminstone i vissa fall, komme att vara mindre intresserade av att förvärva lärare med den högre kompetensen. En sådan förmodan jävas emellertid av hittillsvarande förhållanden. Trots det exceptionellt låga statsbidraget ha nämligen huvudmännen för ifrågavarande skolor i stor utsträckning anställt ämneslärare med högre kompetens. Det torde därför vara tillfyllest att gå

fram på en enhetslinje, som närmast skulle innebära, att statsbidraget beräknades med utgångspunkt från Ca 25, löneklass 25.

Då man som skett här ovan räknar med förhållandena i *ortsgrupp 3* som normerande, kommer lönen för lärare med full tjänstgöring (liksom vid praktisk mellanskola 24—30 vkt) att utgöra grund för beräkning av statsbidraget enligt följande.

Lönegrad	Kronor per år	Lön per undervisningstimme vid 1 170 timmar, kronor
Ca 25, lkl 25	11 184	9.56
78 % därav.....	8 724	7.46

För lärare med lägre antal vkt än 24 eller med lägre antal arbetsveckor per år än 39¹ (dock ej lägre än 30) reduceras bidraget i förhållande till den verkliga tjänstgöringsskyldigheten. För övertimmar kunde det ligga närmast till hands att ersättning utginge enligt i timtaxan (SFS 1950:495) angivna belopp för veckotimme med den reduktion, som i förekommande fall påkallas av kortare läsår än 39 veckor, och att statsbidraget beräknades med ledning härav. Då emellertid timtaxan visat sig vara mycket omständlig i tillämpningen, främst genom att den i så hög grad bygger på lärarens formella kompetens, synes det här mera ändamålsenligt, att fixera bidraget för övertimmar till det belopp, som motsvarar bidraget per undervisningstimme till lärare med full tjänstgöring; i förestående exempel alltså 7:46 kr. per timme vid 78 % statsbidrag. Då så befinnes lämpligt bör detta bidrag omräknas till belopp per veckotimme.

2. Timlärare

Under 1 a och b har behandlats lärare med heltidsanställning under ett läsår omfattande minst 30 veckor. För andra lärare, alltså vid kortare kurser eller kurser, omfattande ett fåtal timmar per dag, torde — i varje fall för överskådlig framtid — ej kunna ifrågakomma statsbidrag efter annan grund än visst belopp per undervisningstimme, möjligen per veckotimme. Utgångspunkt för beräkning av statsbidraget kan lämpligen vara de belopp, som finnas angivna i timtaxan (SFS 1950:495). Med hänsyn till önskvärdheten av enklast möjliga bidragssystem vill kommissionen föreslå, att timtaxans belopp för TC 20 och TF 20 i *ortsgrupp 3* lägges till grund för beräkning av statsbidraget per undervisningstimme för respektive teori och yrkesarbete, oavsett näringsgren och lärarens högre eller lägre kompetens. Detta skulle innebära att bidragen utginge på belopp av för teori kr. 8:00 och för yrkesarbete kr. 6:00, vilket efter en bidragsgrund av 78 % skulle betyda i statsbidrag respektive kr. 6:24 och 4:68.

Någon anledning att uppehålla den nuvarande skillnaden mellan bidrag till å ena sidan lärlingskolor, verkstadsskolor med flera (2:35 kr. per timme) och egentliga yrkesskolor (2:55) kan kommissionen inte finna. Differentiering av den verkliga utgående lönen till lärarna förekommer endast rent

¹ De praktiska mellanskolorna ha 38 veckors läsår, men lärarna äro skyldiga att tjänstgöra även vid inträdesprovningar.

undantagsvis, samma kompetenskrav uppställas på lärarna och för övrigt undervisa samma lärare i båda skoltyperna. Skillnaden är dessutom så obetydlig, att den inte motsvarar det merarbete vid statsbidragsberäkning och redovisning, som är förbundet med densamma.

Här förutsättes, att redovisning av verkligen fullgjorda undervisningstimmor sker i huvudsak på samma sätt som hittills. Undantag kan emellertid väl tänkas för sådana »standardiserade» kurser, där avvikelser från av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställd timplan ej får förekomma. I sådana fall kan bidraget beräknas per veckotimme eller för hela kursen vid statsbidragets beviljande.

Till frågan om kontrollen över verksamheten får kommissionen anledning återkomma här nedan. Kommissionen vill emellertid förutskicka att den föreslår vidgade befogenheter och ansvar för rektor. Under övervägande har varit att befria inspektor från befattningen med statsbidragsrekvisitioner. Men man har ansett att inspektorsinstitutionen tills vidare bör bibehållas oförändrad.

3. Föreläsare

Till föreläsare vid egentliga yrkesskolor (alltså ej vid lärlingskolor, vissa verkstadsskolor m. fl.) utgår för närvarande bidrag med halva kostnaden, dock högst 10 respektive 20 kronor per föreläsning, det högre beloppet när rese- och traktamentsersättning utgår. I åtminstone ett fall (Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation) har Kungl. Maj:t medgivit att ett högsta bidrag av 30 kronor utgår. Att förmå kompetenta föreläsare att åtaga sig föreläsningar för arvoden, som motsvara det nuvarande statsbidraget, har i regel visat sig omöjligt.

Kommissionen föreslår därför att bidragsgrunden ändras till 78 % av verkliga kostnaden, i statsbidrag dock högst 60 respektive 30 kronor, beroende på om rese- och traktamentsersättning utgår eller ej. Det förutsättes då, att häremot svarande högsta arvoden skall kunna utgå vid enstaka föreläsningar och att huvudmännen skall söka nedbringa kostnaden per föreläsning vid serieföreläsningar.

När det i övrigt befinnes lämpligt att låta kunskapsmeddelandet ske i föreläsningens form, synes bidrag böra utgå oavsett åhörarnas kunskapsnivå. Bidrag till föreläsare bör därför i enlighet med förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning kunna utgå även på lärlingskolstadiet.

I samtliga fall, då statsbidrag till lärarlöner ej skall utgå med visst belopp per yrkesavdelning, förutsättes att bidrag utgår med 78 % av verkliga kostnaden, dock högst vad som för olika fall angivits som statsbidrag.

4. Tjänstledighetsavdrag m. m.

Det här föreslagna systemet för avvägning av statsbidrag till lärarlöner m. m. bygger på en som skäligen betraktad lönenivå för lärare med viss kompetens.

Denna lönenivå används emellertid endast som underlag för framräkning av vissa bidragsbelopp, och den är icke avsedd att binda huvudmännen i fråga om lärarpersonalens anställningsvillkor. Det skall alltså vara huvudman obetaget, att betala den högre lön, som i något fall må anses nödvändig (jfr s. 40). Härur följer då, att även sådana i och för sig viktiga moment som *tjänstledighetsavdrag, pensionsbestämmelser m. m.* böra hänskjutas till överenskommelser mellan huvudmännen och de anställda. Denna fråga skulle självfallet komma i ett annat läge, om man kunde tänka sig ett avlöningsreglemente för yrkeslärare med giltighet gentemot samtliga huvudmän och samtliga lärare. Med hänsyn till att tiden ännu ej befunnits mogen för att lösa motsvarande spörsmål för lärarpersonalen vid de centrala verkstads-skolorna (jfr s. 39), där staten betalar hela lönekostnaden, torde det ännu mindre kunna ifrågasättas att så skall ske för de kommunalanställda lärarna. Kommissionen anser sig på grund härav för närvarande sakna anledning att framlägga några förslag i nu berörda hänseenden. Vid ändrade förhållanden kan för övrigt bestämmelser för tjänstledighet, pensionering m. m. utformas separat, då nu framlagda förslag icke på något sätt föregriper sådana bestämmelser.

B. Statsbidrag till andra ändamål än lärarlöner

1. Stadigvarande undervisningsmateriel

Den undervisningsmateriel, som användes inom yrkesskoleväsendet, är helt artskild från den inom folkskolan och de högre kommunala skolorna och i allmänhet väsentligt dyrare i anskaffning. Maskin- och verktygsuppsättning för en verkstadsavdelning med 15 elever betingar, alltefter yrkets art, från 2 à 3 000 kronor upp till 60 à 65 000 kronor.

För närvarande utgår vid yrkesskolor till anskaffande av stadigvarande undervisningsmateriel (även komplettering därav) statsbidrag med hälften, i undantagsfall två tredjedelar, av den av överstyrelsen för yrkesutbildning godkända kostnaden. Det högre bidraget tillämpas endast, då alldeles särskilda förhållanden så påkalla, och har därför förekommit i ett ytterst ringa antal fall. Kommissionen har icke ansett anledning föreligga att frångå det hittillsvarande systemet men har ansett en justering av bidragsgrunden i syfte att för kommunerna underlätta inrättande och drivande av yrkesskolor ofrånkomlig med hänsyn till statsmakternas intressen av att yrkesutbildnings-möjligheterna förbättras. En sådan förbättring får även anses vara en tvingande nödvändighet, om den nioåriga enhetsskolan skall kunna genomföras enligt framlagda förslag. Statsbidrag för här avsett ändamål föreslås därför utgå med *tre fjärdedelar av godkända kostnader.*

2. Underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel

Med enahanda motivering, som anförts i fråga om anskaffning av stadigvarande materiel, bör en förhöjning av det nuvarande statsbidraget till under-

håll och förbrukning äga rum till *tre fjärdedelar av godkända kostnader*. Det hittillsvarande villkoret, att bidrag ej utgår till materiel för yrkesmässig produktion av saluvärdiga alster, bör bibehållas men kommer, som närmare framgår av förslaget till bidrags- och redovisningssystem, att få betydelse endast för beräkningen av vissa normalbelopp.

Tillsynsmyndighetens tolkning av begreppet undervisningsmateriel har i några fall föranlett erinringar från skolornas sida och skolkommissionen har mottagit framställning om att statsbidrag borde kunna utgå till läroböcker och korrespondenskurser efter liberalare grunder än nu sker. Kommissionen har för avsikt att upptaga detta spörsmål till behandling i samband med den allmänna översyn av yrkesskolväsendet, som kommissionen har i uppdrag att utföra.

3. Administrationskostnader

Bidrag utgår för närvarande ej till skolornas administrationskostnader. Detta har understundom varit ett återhållande moment, då det gällt startande av yrkesutbildningsverksamhet i kommuner med svag ekonomi. I våra grannländer Danmark och Norge utgår bidrag till administrationskostnader efter samma grunder som till andra grenar av verksamheten. Det synes kommissionen ej finnas anledning att vid en revision av statsbidragsgrunderna för det kommunala yrkesskolväsendet undantaga sådana för verksamhetens rätta bedrivande oundgängliga kostnader såsom arvode till rektor (föreståndare), skrivhjälp, kontorsmateriel, hyra för kontorslokaler o. d.

Det bör här särskilt framhållas, att administrationen av en yrkesskola i flera avseenden är artskild från den vid de allmänbildande skolorna. Elevklientelet varierar på ett helt annat sätt och omsättes snabbare, undervisningen måste tyvärr ofta bedrivas på kvällstid, den saluvärdiga produktionen, som är av synnerlig betydelse i verkstadsskolornas utbildningsgång, ställer krav på ekonomiskt kunnande och merkantilt och industriellt betonade åtgärder från ledningens sida. De med administrationen förbundna kostnaderna äro i hög grad avhängiga av verksamhetens omfattning men måste till viss del, särskilt vid skolor med heldagsundervisning, vara att betrakta som fasta kostnader. Ledningen av en större skola kan i vissa fall föra med sig dryga kostnader. Så är särskilt fallet då undervisningen omfattar ett större antal avdelningar inom skilda näringsgrenar. En rektor behärskar ju som regel endast undervisningen inom en näringsgren, och krav uppkomma då på fackligt utbildade avdelningsföreståndare. Vid de centrala verkstadsskolorna beräknas statsbidraget till administration m. m. med utgångspunkt från elevantalet. En sådan beräkningsgrund kan emellertid ej användas vid de kommunala skolorna med starkt varierande elevantal och ett stort antal olikartade kurser som ställa helt olika krav på tillsyn från skolledningen. Däremot bör administrationsbidraget — åtminstone i avvaktan på att mera detaljerade regler angivas, sedan principerna för yrkesskolväsendets framtida utformning fastslagits — kunna sättas i viss relation till statsbidraget till lärarlöner.

Utgifterna för lärarlöner och administration vid de kommunala yrkesskolorna ha under nedan angivna läsår uppgått till följande belopp.

	1945/46	1946/47	1948/49
Lärarlöner	6 480 635	7 401 000	10 431 632
Administration	1 286 969	1 579 000	2 272 564
Administration i % av lärarlöner	19.8	21.3	21.7

Administrationskostnaderna ha sålunda utgjort omkring 20 % av lärarlönerna med någon tendens till stegring. En analys av dessa siffror ger emellertid vid handen att administrationskostnaderna variera betydligt. En viss försiktighet är därför tillräddig, men då redovisade administrationskostnader i intet fall understigit 10 % av lärarlönerna, föreslår kommissionen, att som bidrag till administrationskostnader, inberäknat rektorsarvode m. m., må årligen utgå 10 % på statsbidraget till lärarlöner.

4. Skollokaler (elevhem)

Yrkesundervisningsväsendet synes i fråga om statsbidrag till lokaler av olika slag ej böra sättas i sämre ställning än folkskoleväsendet. En av svagheterna i det nuvarande bidragssystemet för de kommunala yrkesskolorna har från kommunalt håll ansetts vara frånvaron av bidrag till skolbyggnader. Kommissionen, som delar denna uppfattning, finner det angeläget, att ett lämpligt avpassat bidrag kommer till stånd. Därvid har kommissionen även haft i åtanke, att ett genomförande av en nioårig enhetskola näppeligen kan ske utan att skoldistriktet beredas viss ersättning även för byggnads-kostnader på högstadiet.

Av särskild betydelse får här anses vara, att framtidens skolväsende, åtminstone på landsbygden, i stor utsträckning måste organiseras så, att enhetsskolans högsta klass och yrkesskolan få disponera samma lokaler eller i varje fall lokaler inom samma byggnad. En annan ordning torde i många fall bli ekonomiskt oöverkomlig.

Till central verkstadsskola utgår för närvarande statsbidrag för uppförande och inredning (men ej reparationer) av skolbyggnader (även elevhem) efter en för alla huvudmän gemensam bidragsgrund, 50 %. En sådan förenkling av det administrativa förfarandet synes försvarlig, när huvudmännens (landstingens) ekonomiska förhållanden sinsemellan ej variera alltför starkt. I fråga om yrkesskolorna åter, där som regel en enskild kommun är huvudman, kunna betydande skiljaktigheter förefinnas mellan de olika huvudmännens ekonomiska bärkraft, varför det här synes riktigast att låta statens bidrag variera med sagda bärkraft. Då ett sådant system redan är godtaget för folkskolebyggnader, bör detta kunna anses lämpligt även för byggnader inom yrkesskoleväsendet, så mycket mer som, enligt vad nyss sagts, yrkesskolorna i framtiden torde få vissa lokaler gemensamma med andra skolformer.

De bestämmelser som gälla för folkskolebyggnader äro i huvudsak följande (SFS nr 882/1945).

Skoldistrikt äger erhålla statsbidrag för anskaffande av nya skollokaler samt för mera omfattande ändrings- och reparationsarbeten å befintliga lokaler. Statsbidrag må utgå till kostnader för de klassrum, gymnastiksal, lokaler för slöjd och hushållsgöromål, specialrum, samlings-salar, lärarrum, expeditjonsrum, biblioteksrum, läkarrum, frukostum, lokaler för barnbespisning, torkrum för barnens kläder o. d. samt biutrymmen, som skolöverstyrelsen förklarar erforderliga, jämte inomhusledning och fast inredning, till utgifter för ritningar, arbetsledning och kontroll ävensom till utgifter för den första uppsättningen inventarier till klassrum, dock högst ettusen kronor för varje klassrum, samt till gymnastiksal, slöjdsalar och skolkök.

Beslut om statsbidrag meddelas av Kungl. Maj:t efter av skolöverstyrelsen företagen utredning.

Statsbidraget bestämmes med utgångspunkt från de beräknade, bidragsberättigade kostnaderna (bidragsunderlaget) och med iakttagande av särskilt givna bestämmelser till visst med hänsyn till skoldistriktets ekonomiska bärkraft avpassat högsta belopp. Som uttryck för den ekonomiska bärkraften gälla i första hand antalet skatte-kronor per invånare i distriktet och i andra hand de övriga förhållanden, som utgöra en mätare av distriktets förmåga att i jämförelse med andra skoldistrikt bära kostnaderna såsom det totala kommunala skattetrycket, distriktets ekonomiska ställning i övrigt, dess ekonomiska och geografiska struktur samt andra liknande omständigheter.

Vid bestämmande av statsbidraget tillämpas följande tabell:

Antal skatte-kronor per invånare		Statsbidrag i % av bidragsunderlaget
	högst 5	80—70
över 5	» 7	75—65
» 7	» 9	70—60
» 9	» 11	65—55
» 11	» 13	60—50
» 13	» 15	55—45
» 15	» 17	50—40
» 17		45—35

Där synnerliga skäl därtill äro, må till skoldistrikt med ett skatteunderlag av högst fem skatte-kronor per invånare statsbidrag beviljas med högre belopp än som motsvarar 80 % av bidragsunderlaget.

Det torde böra erinras, att revidering av skalan pågår.

För att i någon mån belysa verkningarna av nämnda system har från skolöverstyrelsen inhämtats uppgifter rörande nyligen beviljade bidrag till 10 skoldistrikt, varav fyra försöksdistrikt. Dessa uppgifter äro följande.

Visseltofta, Kristianstads län. Medelskatteunderlag 6: 65, motsvarande 68,5 %, som kan jämnas uppåt med cirka 0,5 % av andra skäl. Vid jämningen brukar avrundas till närmaste 5 eller 10-tusental kronor, såvida det ej är fråga om ett mycket litet företag, i vilket fall avrundning kan ske till närmaste 1 000-tal kronor. Vid avrundningen tas hänsyn till den ekonomiska ställningen.

Åhus, Kristianstads län (*försöksdistrikt*). Medelskatteunderlag 15: 34, motsvarande cirka 43,5 %, som bör jämnas nedåt till cirka 43 % av andrahands-skäl.

Asklanda-Ornunga-Kvinnestad, Älvsborgs län. Skoldistriktets medelskatteunderlag 6: —, motsvarande 70 %, som bör gälla.

Rännelanda, Älvsborgs län. Medelskatteunderlag 5: 19, motsvarande 72 %, som bör jämnas uppåt med cirka 1 %.

Bodum, Västernorrlands län. Medelskatteunderlag 9:25, motsvarande cirka 59,5 %, som bör jämnas uppåt till cirka 61,5 % av andrahandsskäl.

Skog, Västernorrlands län. Medelskatteunderlag 8:50, motsvarande 63,75 %, som bör jämnas uppåt till cirka 65 % på grund av andrahandsskäl.

Timrå, Västernorrlands län (*försöksdistrikt*). Medelskatteunderlag 18:61, motsvarande cirka 39,8 %, som bör höjas till cirka 41,5 % av andrahandsskäl enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 mars 1950 rörande skolhusbygge i Vivsta.

Hietaniemi, Norrbottens län (*försöksdistrikt*). Medelskatteunderlag 6:90, motsvarande 67,75 %, som bör höjas till cirka 72 % (egentl. högst 70,25 vid schablonmässig tillämpning av tabellen. Hietaniemi fick emellertid 84,5 % av Kungl. Maj:t år 1947 vid ett medelskatteunderlag av 3:58 kr. och har alltså ansetts ha synnerligen svag ekonomisk ställning).

Korpilombolo, Norrbottens län. Medelskatteunderlag 5:69, motsvarande 70,75 %, som bör jämnas till max. 75 % = Kungl. Maj:ts beslut (någon avrundning) den 3 mars 1950 rörande Markusvinsa. Skolöverstyrelsen hade den 4 februari 1948 i likhet med länsstyrelsen tillstyrkt 90 %, då medelskatteunderlaget utgjorde 3:76 kr. samt synnerliga skäl till höjning över max. 80 % förelågo. Vid tiden för Kungl. Maj:ts beslut år 1950 hade alltså medelskatteunderlaget stigit, vilket orsakade en sänkning med cirka 15 % i förhållande till beslut av Kungl. Maj:t under år 1947 rörande andra skolbyggen i distriktet.

Råneå, Norrbottens län (*försöksdistrikt*). Medelskatteunderlag 8:12, motsvarande cirka 64,75 %, som bör jämnas uppåt till cirka 70 % av starka andrahandsskäl.

Som synes komma bidragsprocenterna att variera betydligt.

Jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 augusti 1941 (nr 716) angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor utgår vid dessa skolor statsbidrag bland annat till anskaffning av undervisningslokaler samt lokaler för administration m. m. ävensom till lokaler för elevinternat. Ehuru väl det hittills endast i undantagsfall förekommit, att elevinternat uppförts för kommunala yrkesskolor, synes det icke osannolikt, att utvecklingen kommer att gå i den riktningen, att elevhem bli erforderliga i något större omfattning än hittills. Statsbidrag bör utgå till sådana elevhem, som provas nödvändiga, efter samma grunder som komma att gälla för undervisningslokaler.

Ovan har framhållits att det får anses vara av vikt att ett lämpligt avpassat statsbidrag utgår till byggnader inom yrkesskolväsendet. Utan vidare torde emellertid kunna fastslås, att det här kommer att röra sig om mycket stora belopp. Innan statsmakterna kan taga ställning till ett förslag i ämnet erfordras därför i görligaste mån tillförlitliga kostnadsberäkningar, vilka endast kan grundas på kännedom om nuvarande lokalbestånd och erforderlig utbyggnad under förslagsvis en tioårsperiod. Vad beträffar det nuvarande lokalbeståndet har kommissionen sammanställt uppgifter härom ur skolornas årsberättelser. Kännedomen om byggnadsbehovet kan självfallet icke utrönas annat än genom en enkät till huvudmännen. Kommissionen förbereder en sådan enkät. Arbetet därmed måste emellertid beräknas taga avsevärd tid. Frågan om förbättrade statsbidrag till yrkesskolväsendets driftkostnader, främst lärarlöner, får anses vara av hög angelägenhetsgrad och icke på något

sätt beroende av att sammankopplas med ett byggnadsbidrag. Dessutom torde det i nuvarande allmänna läge komma att dröja förhållandevis länge, innan byggnader för yrkesskolor i någon större omfattning kan komma till utförande. *Kommissionen anser sig därför böra avstå från att i förevarande sammanhang framlägga förslag om statsbidrag till yrkesskolbyggnader men har ändock velat redogöra för ärendets hittillsvarande behandling.* Kommissionen har för avsikt att återkomma med förslag i ämnet, sedan under det fortsatta arbetet riktlinjerna för yrkesskolväsendets utbyggnad tagit fastare form och behovet av undervisnings- m. fl. lokaler kan överblickas.

KAP. 8. ANSÖKNINGSFÖRFARANDE OCH REDOVISNINGSSYSTEM VID DET KOMMUNALA YRKESKOLVÄSENDET

Det nuvarande bidrags- och redovisningssystemet för yrkesskolorna anses på vissa håll vara betungande. Detta gäller såväl de handlingar, som erfordras för att komma i åtnjutande av statsbidrag till verksamheten, som ock redovisningen av stadigvarande undervisningsmateriel.

Statsbidrag och medelsrekvisitioner

Den skola, som vill komma i åtnjutande av statsbidrag, har att före den 1 april sända in ansökan avseende nästföljande arbetsår på av yrkesöverstyrelsen fastställt formulär, varvid skall bifogas ett flertal handlingar, såsom bevis om att huvudmannen anvisat för skolans uppehållande och drift erforderliga medel utöver statsbidrag, tablå över beräknade inkomster och utgifter för verksamheten m. m. I själva statsbidragsansökan lämnas specificerade uppgifter på samtliga de yrkesavdelningar och kurser, som avses att anordnas under året, med uppgift om antalet beräknade undervisningstimmar, varvid hänsyn även skall tagas till samundervisning mellan olika avdelningar, antal föreläsningar m. m. Vidare skola specificerade materieförteckningar lämnas å den stadigvarande undervisningsmateriel, som är avsedd att inköpas under året. Medel anvisas för visst bestämt ändamål, såväl när det gäller lärarlöner som undervisningsmateriel. Undantag från denna regel utgör en mindre post till skolans fria förfogande, avseende sådan materiel, som står på gränsen till förbrukningsmateriel och som är vanskelig att på förhand bedöma behovet av. Anslagspost får icke överskridas utan särskilt medgivande. Överstyrelsen har befogenhet att till prövning upptaga även ansökan, som inkommit efter den 1 april, och denna rätt tillämpas så generöst, att skolorna i praktiken kunna ansöka om statsbidrag när som helst under året. För skolor som varit igång ett eller annat år, håller man dock på att åtminstone huvudansökan skall vara ingiven i författningssenlig tid.

Statsbidragssystemet är sålunda upplagt i princip så, att överstyrelsen för yrkesutbildning skall ha anvisat medel för verksamheten, innan under-

visning påbörjas eller materiel inköpes. All undervisningsmateriel, även den som anskaffas utan bidrag av statsmedel, skall vara godkänd av överstyrelsen.

För att komma i åtnjutande av beviljat statsbidrag har vederbörande skolstyrelse att till länsstyrelsen (för Stockholms stad statskontoret) insända medelsrekvisition å fastställt formulär. I detta skall angivas vissa data, som gör det möjligt för länsstyrelsen att bedöma skäligheten av den avgivna rekvisitionen. Av särskild betydelse är därvid ett intyg angående rekvisitionens överensstämmelse med vid skolan förda räkenskaper, dagböcker m. m., som avgives av en av överstyrelsen förordnad inspektor. Denne, som icke åtnjuter någon ersättning för sitt arbete, kommer alltså att i många och viktiga avseenden utgöra den länk i kontrollkedjan på vilken länsstyrelsens och i sista hand riksräkenskapsverkets granskning hänger. Innan inspektor kan utfärda sitt intyg, måste skolledningen emellertid åstadkomma en specialredovisning av undervisningstimmar, en redovisning som, i varje fall för de medelstora och större skolorna, föranleder ett arbete, vilket av vissa skolor icke anses stå i rimlig proportion till vad som vinnes därmed.

Skolkommissionen har därför haft anledning att till övervägande upptaga såväl systemet för beviljande av statsbidrag som sättet för redovisning av gjorda utgifter. Genom det här ovan under kap. 7 A:1 framlagda förslaget om beräkning av statsbidrag till lärarlöner vid skolor med heltidsanställda lärare vinnes, i varje fall för huvudmännen, en viss förenkling i förfarandet både vid ansökan om statsbidrag och vid redovisningen. En överslagsberäkning har givit till resultat att av de 4 650 000 kronor, som för budgetåret 1948/49 anvisades i statsbidrag till lärarlöner vid kommunala yrkesundervisningsanstalter, något mer än 40 % avsåg heldagskurser med minst 30 veckors läsår och minst 20 veckotimmar. Närmare 60 % av undervisningstiden faller alltså på timplärare och för dessa skulle det i kap. 7 föreslagna nya statsbidragssystemet ej i nämnvärd grad påverka det administrativa förfarandet. Det bör då undersökas, om ej formerna för bidragsbeviljandet kunna ändras i avsikt att få fram ett smidigare administrativt förfarande.

I Danmark grundas statens bidrag till verksamheten under löpande år på de utgifter, skolan haft föregående år. De administrativa fördelarna av en sådan ordning ligga i öppen dag. Hos oss måste först planerna för nästa år granskas och därefter det sätt på vilket dessa planer genomförts. I Danmark nöjer man sig med att granska vad som skett under föregående år. Och detta kan ske i lugn och ro utan en för centralmyndigheten enerverande forcering, försakad av att flertalet ansökningar komma in samtidigt. Arbetet kan fördelas över hela året; den kommun, som har ansträngd ekonomi, kan få ett förskott. Nackdelen är emellertid bland annat, att kommunen alltid får bära en utvidgning av verksamheten utan statsbidrag under första året och att det icke finnes garanti för att staten ger bidrag till en sådan utvidgning. Sistnämnda olägenhet undvikes dock i huvudsak genom att tillsynsmyndigheten under hand ger förhandsbesked. För danska förhållanden, där näringslivets

andel i yrkesundervisningens kostnader är väsentligt större än här i Sverige, kan måhända den restriktion, som ligger i att skolan skall själv skaffa medel till ett års kostnader för en utvidgning av verksamheten, vara på sin plats, men den skulle näppeligen godtagas av de svenska kommunerna.

Man skulle möjligen kunna tänka sig en sådan modifikation av det danska systemet, att den statsbidragsansökan, som nu skall ingivas före den 1 april, utformades mera summariskt och att det slutliga bidraget fastställdes först efter arbetsårets utgång. Denna utväg har övervägts inom kommissionen. Då den icke synes bjuda några större fördelar men väl påtagliga nackdelar, såsom bristfällig kännedom om vad som försiggår ute på fältet, stark arbetsanhopning vid slutredovisningen m. m., har kommissionen icke ansett sig böra framlägga förslag härom.

Redovisning av stadigvarande undervisningsmateriel

Innan en skola inköper stadigvarande undervisningsmateriel skall överstyrelsen för yrkesutbildning godkänna materielen för undervisning och i förekommande fall anvisa statsbidrag till densamma. Till skolornas tjänst har överstyrelsen för yrkesutbildning en centralupphandling, genom vilken enligt överstyrelsens uppgifter¹ avsevärda belopp inbesparas för såväl huvudmännen som statsverket. Inköp genom centralupphandlingen är icke obligatoriskt ens i fråga om mera kostsamma maskiner och dylikt, men statsbidrag utgår ej på högre belopp än det, vartill centralupphandlingen kan anskaffa ifrågakvarande materiel.

För att kunna bedöma det berättigade i en skolas begäran om rätt att inköpa viss materiel, erfordras kännedom om det förefintliga materielbeståndet vid skolan. Då man icke ansett sig böra betunga skolorna med att vid varje statsbidragsansökan foga en inventarieförteckning, har överstyrelsen lagt upp ett register på den vid varje skola förefintliga stadigvarande materielen. Detta register kompletteras allteftersom nya inköp göras.

Överstyrelsens föreskrifter för denna registrering, utfärdade den 29 januari 1949, har i huvudsak följande innehåll.

1. *Registrering* på särskilda kort skall ske av skolornas maskiner med normala tillbehör, större maskinverktyg, maskinella anordningar och större apparater ävensom sådan demonstrationsmateriel för undervisningen och sådan laborationsmateriel, som ej är hänförlig till allmänna handverktyg.

Vid redovisning av denna materiel skall kort nr Y 4 602 användas och ifyllas i enlighet med nedan givna anvisningar:

Kortets framsida

a) »Leverantör», »Tillverkare», »Tillverkn. nr», »Lev. dat.», »Ver. nr», »Ink. pris» samt »Frakt, Tull»: Överföres till kortet från respektive fakturor.

b) »Montage»: Överföres från arbetsorder.

c) »Antal»: Materiel av exakt samma slag och dimension kan sammanföras på ett gemensamt kort, dock att maskiner och liknande skola uppföras på skilda kort.

¹ Jfr sakrevisionens p. m. s. 63 f.

d) »Benämning»: Skall vara entydig med typbenämning, huvuddimension och, i förekommande fall, hela firmanamnet eller förkortning därav samt typbeteckning, t. ex.

Benämning	Dimension	Firmanamn	Typbeteckning
Svarv, snabb.....	200 × 1 000 mm	Serva	XX
Chuck, borr	4·5 – 8 mm	Grönqvist	nr 2
Fräs, kugghjuls-	mod. 4, nr 3	SVA	—
Skrivmaskin	—	Halda	629 T P
Destillationsapparat.....	10 l., elektrisk	Grave	G 2017
Pump, luft.....	handdriven	Grave	G 4345
Pyrometer, fick-	600 – 1 600°	Grave	G 5518
Hjulinställn. verktyg	—	Löwener	121 A
Provdocka	nr 42	—	Dam
Symaskin.....	—	Husqvarna	Kl. 12/234

e) »Skola»: Skolans officiella namn.

f) »Tekniska data m. m.»: Under denna rubrik göres anteckningar om t. ex. matningar och varvtal samt eventuellt en måttskiss på en maskin i den mån behov därav föreligger. På för överstyrelsen avsett exemplar kunna dylika tekniska data uteslutas.

g) »Mask. nr»: Ifylles vid behov.

h) »Avd. nr»: Avd. nr eller beteckning ifylles alltid.

Kortets baksida är avsedd att vid behov ifyllas för skolans eget bruk med undantag för punkt k).

i) »Motor nr». Vid direktdrift motorns tillverkningsnummer.

j) »Hk»: Vid direktdrift motorns hästkraftantal.

k) »Strömart»: Vid direktdrift skall motorns driftspänning alltid noteras på för överstyrelsen avsett kort.

1) »Kilrep», »Kedja», »Nr», »Antal»: Vid direktdrift med kilrep eller kedja noteras här fabrikat, dimension och antal rep.

m) »Normala tillbehör»: Härmed avses de tillbehör, som enligt prislista eller broschyr tillhör maskin eller större anordning, alltså ej särskilt beställda tillbehör.

Korten utskrivs i två exemplar efter med detaljuppgifter kompletterade fakturor. Originalen (vita) stanna hos skolan och förvaras yrkesvis i alfabetisk ordning. Kopiorna (blå) avses för överstyrelsen. Dessa insändas vad avser undervisningsmateriel, som anskaffats tiden från och med den 1 juli ena året till och med den 30 juni följande år, senast den 30 september sistnämnda år.

För skolor, som *finna det önskvärt*, att yrkesläraren får en kopia av registerkortet, tages ytterligare en kopia (grön). I detta fall utskrivs således 3 kort samtidigt med genomslag.

2. Senast den 30 september varje år skall vidare en *inventarieförteckning* insändas till överstyrelsen, upptagande sådan under det förflutna budgetåret anskaffad undervisningsmateriel, som ej i enlighet med vad under 1) angivits registreras å kort. (Denna bestämmelse är numera upphävd).

För *internt bruk vid skolan kan det vara lämpligt* att upplägga registerkort även på sådan undervisningsmateriel, som icke enligt 1) ovan skall kortregistreras och som i redogörelse till överstyrelsen endast skall tagas på inventarieförteckning. För detta ändamål vill överstyrelsen rekommendera registrering med användande av kort, som tillhandahålles av överstyrelsen.

3. Register tillhandahålles av överstyrelsen för yrkesutbildning till självkostnadspris. Dessa tryckas i ark om sex kort för att underlätta utskrivningen på

maskin. Lämpliga förvaringspärmar för korten tillhandahållas även av överstyrelsen likaledes till självkostnadspris.

Vid bedömandet av dessa föreskrifter bör hållas i minnet, dels att skyldigheten för skolorna att lägga upp kort för maskiner m. m. är inskränkt till större och dyrbarare materiel med lång livslängd, dels att samtliga de uppgifter, som skola finnas på korten, äro sådana som ändock måste av skolan noteras på något sätt, och att registreringssystemet icke endast är en kontrollåtgärd utan även — och icke minst — en hjälp till det stora antal smärre och medelstora skolor, som icke ledas av en heltidsanställd rektor och där ledaren ofta står ganska främmande för nödvändigheten, att en yrkesundervisningsanstalt beflitar sig om god materielvård och materielredovisning. Här tjänar maskinkorten ett liknande ändamål, som överstyrelsens centralupphandling, vilken är tillkommen minst lika mycket i skolornas intresse som i statsverkets.

Det kan icke förnekas att, då maskinkorten för några år sedan infördes, uppläggningsföreskrifterna förorsakade skolorna mycket arbete. Nu när denna engångsuppgift väl är avverkad, löper systemet betydligt mera smärtfritt. För nyupprättade skolor har det aldrig utgjort något problem. Även stora skolor ha på sin höjd 20 à 25 kort om året att redovisa. Det framhålles från yrkesöverstyrelsen, att den till en början starka kritiken mot maskinkorten på de flesta håll tystnat, alltefter som man fått klart för sig systemets verkliga innebörd och obestridliga fördelar. På några håll, där man redan tidigare hade en ordnad inventariébokföring, har man till och med funnit maskinkorten så fördelaktiga, att man slopat sitt förutvarande system och gått över på maskinkorten även för sådana ändamål, som uteslutande tjäna skolans eget intresse och som icke har med överstyrelsens kontrollåtgärder att skaffa.

Vidhåller man fordran på en effektiv kontroll, torde några mera väsentliga förändringar av gällande ordning för inköp och redovisning av stadigvarande undervisningsmateriel ej böra ifrågasättas. Detta utesluter emellertid ej att vissa förenklingar vidtagas.

Kommissionen har underkastat frågan om *kontrollsystemet* vid yrkesundervisningsväsendet, dess fördelar och nackdelar vid mer eller mindre sträng kontroll, en ingående granskning och kommit till följande resultat.

Med hänsyn till erfarenheterna från vårt eget land, där en minutiös kontroll över materielinköpen upprätthålles, och till dem från våra grannländer, i varje fall Norge och Danmark, där huvudmännen har stor frihet att bestämma vad som skall köpas, har kommissionen funnit systemet med en tillförlitlig övervakning av materielanskaffningen avgjort vara att föredra. Kravet på att verksamheten vid en yrkesutbildningsanstalt i första hand skall avse en i möjligaste mån allsidig, fullt rationell *utbildning* får enligt kommissionens åsikt icke uppgivas. Med utgångspunkt från denna grundprincip har kommissionen funnit, att det nuvarande administrativa förfarandet i sin allmänna uppläggning bjuder väsentliga fördelar. Detta hindrar emellertid ej, att modifikationer i avsikt att skapa större smidighet i systemet böra eftersträvas med bibehållande av den nyss antydda målsättningen.

Kommissionen framlägger följande *förslag till allmänna riktlinjer för sökande och rekvisition av statsbidrag samt redovisning av undervisningsmateriel m. m.*

A. Sökandet av statsbidrag

Statsbidrag sökes som hittills minst ett kvartal före ingången av det budgetår statsbidraget avser (före 1 april).

Hinder skall dock icke föreligga för behandling av senare inkommen ansökan, särskilt om den avser antingen nystartad skola eller kurs eller ock komplettering eller ändring av förut ingiven ansökan.

Detta innebär ett bibehållande av den hittillsvarande ordningen, som visat sig ur olika synpunkter lämplig. Den starka utvecklingen inom yrkesskolväsendet, vilken kan keräknas fortsätta under avsevärd tid framåt och sannolikt i stegrat tempo, gör det nödvändigt att planera i god tid. Detta önskemål får anses tillgodosett genom bestämmelsen, att ansökan om statsbidrag skall ingivas minst ett kvartal före budgetårets ingång. Möjlighet att omedelbart kunna vidtaga av utvecklingen betingade ändringar i de fastställda planerna föreligger genom att överstyrelsen för yrkesutbildning enligt vedertagen praxis upptager en sådan ansökan till behandling när helst under året den inkommer.

För statsbidrag till *lärarlöner* sökes i anslutning till de föreslagna nya grunderna bidrag per yrkesavdelning, per lärarenhet, per undervisningstimme (eventuellt per veckotimme) eller per kurs.

I sistnämnda fall skall ett beräknat antal undervisningstimmar ligga till grund för fastställandet av bidraget. Därvid förutsättes, att de bestämmelser, som gälla i fråga om kurstid, kursinnehåll m. m., äro klart angivna och att dessa bestämmelser iakttagas av skolledningen. Överstyrelsen för yrkesutbildning skall äga föreskriva att, i förekommande fall, kontroll härav må anordnas utöver den kontroll, som utövas av inspektor. Sådan särskild kontroll kan exempelvis få formen av att skolledaren avgiver mera detaljerad redogörelse för kursen än som förutsättes i det allmänna formuläret för sådan redogörelse.

Statsbidrag till *undervisningsmateriel* sökes för avdelningar som skola *nyinrättas* på samma sätt som hittills, alltså med specificerade listor på den materiel, som skolan önskar anskaffa. Överstyrelsen för yrkesutbildning tillhandahåller dels standardförteckningar, att tjäna som förebilder för anskaffning av första uppsättningen av undervisningsmateriel för olika avdelningar, dels kostnadsberäkningar för i sådana förteckningar upptagen materiel. Detta förfarande ansluter sig helt till det nu brukliga.

Bestämmelserna för *komplettering* av undervisningsmateriel höra till dem som ansetts mest i behov av förenkling. Vid de centrala verkstadsskolorna gäller att till *underhåll och förbrukning samt komplettering av verktyg* utgår ett bidrag beräknat efter 70 kronor per elev och år, dock högst vad som svarar mot huvudmannens verkliga kostnader. Ur detta belopp skall dock ej täckas kost-

nader för komplettering av annan stadigvarande undervisningsmateriel än verktyg, även om anskaffningskostnaden är obetydlig. Detta system, som beträffande förbrukningsmateriel onekligen är enkelt i tillämpningen och som i viss mån tjänat som grund för kommissionens överväganden, medför emellertid vissa nackdelar, bland annat svårigheten att strikt avgränsa de båda begreppen »verktyg» och »annan stadigvarande undervisningsmateriel». Vidare är bidragsgrunden angiven i författning, vilket försvårar en anpassning till ändringar i prisnivå m. m. Vid stigande kostnader för underhåll och förbrukning har därför från skolornas sida en tendens gjort sig gällande att få materiel, som förbrukas inom loppet av ett fåtal år, ansedd som »stadigvarande», vilket medför, att den ej behöver bekostas ur anslagsposten underhåll och förbrukning. Det torde ej kunna förnekas, att vid starkt stegrade förbrukningskostnader den nyssnämnda svårigheten att dra en klar gräns mellan de olika anslagsposterna medfört, att överstyrelsen för yrkesutbildning i vissa fall ansett sig böra tillmötesgå skolornas önskemål i detta hänseende.

Kommissionen har strävat efter att få fram ett bidragssystem, som besitter det nyssnämndas fördelar men ej dess nackdelar. Detta mål torde kunna nås på följande sätt.

Samma förfaringssätt som vid nyinrättande av avdelning tillämpas för redan inrättade avdelningar vid komplettering av stadigvarande undervisningsmateriel, som för varje enskild pjäs (maskin, verktyg etc.) kostar *mer än ett belopp*, som för varje år fastställs av överstyrelsen för yrkesutbildning (grundbeloppet), eller då värdet av flera exemplar av samma materiel till en och samma avdelning sammanlagt överstiger detta belopp. All *annan kompletteringsmateriel* gäldas ur anslag till underhåll och förbrukning.

Fastställandet av nyssnämnda belopp kommer att fordra noggranna överväganden från överstyrelsens för yrkesutbildning sida. Material för bedömningen föreligger, men bearbetningen, som pågår, kräver viss tid. Grundbeloppet måste kunna justeras alltefter olika omständigheter, såsom mera betydande ändringar i penningvärdet, teknikens utveckling m. m. Vidare erfordras för tillämpningen i vissa fall speciella föreskrifter, som böra utformas av överstyrelsen.

All annan *kompletteringsmateriel* (ospecificerad materiel) hänföres som nyss sagts till »underhåll och förbrukning», vartill överstyrelsen för yrkesutbildning beräknar klumpbelopp per avdelning. Detta innebär i princip samma förfarande som vid de centrala verkstadsskolorna, men avgränsningen mellan materielslagen och beräkningen av anslagsposten blir annorlunda. Då bidraget till »underhåll och förbrukning» sålunda kommer att i viss utsträckning avse även nyanskaffning och komplettering av stadigvarande undervisningsmateriel, bör detta bidrag höjas genom att en del av anslagsposten »stadigvarande undervisningsmateriel» överflyttas till »underhåll och förbrukning m. m.». Överstyrelsen torde ha möjlighet att beräkna en *normalkostnad* för underhåll och förbrukning, som dels motsvarar de nu gällande kostnaderna

för underhåll och förbrukning, dels även kostnaden för normal avskrivning (eller underhåll) av viss materiel.

För att få en uppfattning om hur systemet kommer att verka har kommissionen med biträde av experter från överstyrelsen för yrkesutbildning låtit utföra vissa beräkningar med utgångspunkt från att den ovan nämnda övre gränsen för ospecificerad materiel sättes till 100 kronor (se *Beräkning* s. 62). Detta värde har valts efter ingående överväganden, varvid hänsyn tagits såväl till önskemålet att lämna skolorna en större frihet vid inköpen som ock till möjligheterna för överstyrelsens centralupphandling att inverka på anskaffningskostnaderna för materielen.

Understrykas bör emellertid vad nyss framhållits om att sagda gränsvärde icke är avsett att fastläsas för längre tid.

Resultatet av beräkningarna kommenteras här nedan efter en principdiskussion av förslaget.

Förslaget innebär en betydelsefull förändring. Under förutsättning dels att högstbeloppet för ospecificerad materiel icke sättes för lågt, dels att normalkostnaden för underhåll och förbrukning avväges på ett rimligt och rättvist sätt, bör ett sådant system i väsentlig grad minska arbetet med redovisningsförfarande och kontroll. Här gäller att beräkningar måste utföras för varje yrke och att normalkostnaden kan komma att variera väsentligt för olika yrkesavdelningar. Den kommer även att influeras av samma faktorer, som angivits här ovan (penningvärdets och teknikens förändringar). Det är därför icke lämpligt eller ens möjligt att i författning angiva dessa normalkostnader. Vissa allmänna riktlinjer bör emellertid kunna uppdragas, såsom att normalkostnaden å ena sidan icke får överstiga de verkliga kostnaderna men att den å andra sidan med hänsyn tagen till avdelningens inkomster av saluvärdig produktion, bidrag från huvudmannen etc. bör så nära som möjligt ansluta sig till de verkliga nettokostnaderna.

Dessa kostnader påverkas självfallet, förutom av nyssnämnda faktorer, av antalet elever i avdelningen. Det synes därför naturligt, att överstyrelsen för yrkesutbildning vid fastställandet av normalkostnaden tager hänsyn till antalet elever i respektive avdelningar. Finnes anledning förmoda, att detta antal i någon avdelning icke kommer att uppgå till det normala, bör försiktighet iakttagas vid fastställandet av normalkostnaden. Skulle verkliga antalet elever visa sig nämnvärt överstiga det av överstyrelsen för yrkesutbildning beräknade, bör skolan vara berättigad att göra framställning om förhöjt bidrag till underhåll och förbrukning.

Förslaget innebär även den förenklingen i gällande system, att skolornas skyldighet att för bidragsgivaren-statens räkning skilja på kostnader för saluvärdig produktion och övningsarbeten bortfaller. De bestämmelser härom, som finnas i statsbidragskungörelsen (SFS 1921: 705), äro icke möjliga att helt efterleva, men vålla ändock skolorna icke ringa besvär vid uppläggning av underlaget för redovisningen. I praktiken har det icke varit möjligt att hålla kostnaderna för det ena eller andra ändamålet åtskilda. Uppdelningen har

därför varit behäftad med relativt stor osäkerhet. När överstyrelsen för yrkesutbildning beviljat statsunderstöd till kommunala yrkesskolor har även så varit fallet. I brist på säkra beräkningsgrunder har man tidigare gått ut ifrån understödet till lärarlöner och beviljat 7 à 8, sedermera 10 % av detta som bidrag till underhåll och förbrukning. Det har sedan varit skolans sak att visa, att det så framräknade beloppet varit mindre än det i bidragskungörelsen angivna, d. v. s. hälften av verkliga kostnaden för underhåll och förbrukning av materiel för *övningsarbeten*, varmed förstås sådana arbeten, som ej äro att hänföra till »yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster». Skolorna ha i viss utsträckning begagnat sig härav, och överstyrelsen plägar tillmötesgå välmotiverade framställningar om förhöjt bidrag till detta ändamål.

Det torde ligga i öppen dag, att ett dylikt system är mindre tillfredsställande. Då material föreligger, som efter bearbetning kan läggas till grund för mera exakta beräkningar, synes tiden vara inne att övergå till en ordning, som ger mera rättvisande utslag. Åtskilligt torde emellertid här vara att iakttaga, om den nya ordningen icke skall ge anledning till missbruk. Under den tid överstyrelsens för yrkesutbildning centralupphandling fungerat, d. v. s. från och med den 1 juli 1945, har erfarenheten stadigt givit vid handen, att överstyrelsen som regel kunnat erbjuda väsentligt bättre ekonomiska villkor än dem skolorna själva kunnat åstadkomma (se utdrag ur sakrevisionsens p. m. s. 63 f.). Detta gäller icke minst smärre verktyg och förbrukningsmateriel. Ett överlämnande till skolorna, så som här föreslås, att efter eget skön upphandla materiel till sammanlagt förhållandevis stora belopp kan, sett mot bakgrunden av det nyss sagda, tänkas medföra för statskassan icke önskvärda konsekvenser, så mycket mer som kommissionen föreslår en höjning av statsbidragsgrunden. Visserligen blir det belopp, som för år och avdelning ställes till skolans förfogande, maximerat, men förnekas kan ej att, om detta belopp disponeras på mindre ändamålsenligt sätt, undervisningen i det långa loppet blir lidande. Det är därför av vikt dels att de allmänna författningsbestämmelserna (preciserade sådana kunna självfallet ej ifrågakomma) klart och tydligt angiva, att skolorna lämnas denna självbestämmanderätt endast under förutsättning att den begagnas på ett sätt som i alla avseenden tjänar yrkesundervisningens bästa, kvalitativt som kvantitativt, dels att överstyrelsen för yrkesutbildning bemyndigas att på lämpligt sätt i efterhand kontrollera hur skolorna verkställt sina inköp och hur den inköpta materielen vårdats. En sådan kontroll kan ske på flera sätt. Ett på samma gång effektivt men för skolorna ej alltför betungande torde vara, att en inspektionsförrättare begär specificerade uppgifter på hur berörda anslag under en viss tidsperiod (minst ett år) disponerats för några stickprovsvis uttagna avdelningar. Priser m. m. bli därefter föremål för expertgranskning. Skola, som av annan anledning än ökat elevantal begär förhöjning av anslaget till underhåll och förbrukning, bör vara pliktig att samtidigt därmed redogöra för hur anslaget disponerats under löpande och nästföregående år.

Skolorna böra rekommenderas att efterhöra vilka priser, som kunna erhållas genom överstyrelsen, innan inköp göres.

En fråga av betydelse är, huruvida det här föreslagna bidraget till underhåll och förbrukning bör kompletteras med nu gällande villkor för centrala verkstadsskolor, att bidraget ej för något år får överstiga skolans verkliga kostnader för ändamålet. En sådan bestämmelse skulle i icke ringa grad komplicera systemet. Kompletteringskostnaderna komma icke att fördela sig likformigt över olika år, vilket däremot åtminstone i stort sett kan beräknas bli fallet med det egentliga underhållet och med konsumtionen av förbrukningsmateriel m. m. Det är då komplettering förekom endast i mindre utsträckning, skulle anslaget ej konsumeras, något som sannolikt skulle inbjuda till att belasta kontot ifråga med utgifter, som rätteligen höra hemma under den saluvärdiga produktionen, och då vore man tillbaka i nuvarande förhållanden med skyldighet för skolorna att särskilt redovisa denna produktion. Men det var bland annat det, man ville komma ifrån. Vidare skulle ett år med kompletteringsköp i större omfattning anslaget ej räcka till, vilket kunde medföra anspråk på tilläggsanslag. Anledningarna att begära tilläggsanslag böra begränsas så mycket som möjligt, och en möjlighet härtill ligger onekligen i att anslaget till underhåll och förbrukning fixeras till ett årligt belopp, som tillämpas till dess att en nyprövning befinnes erforderlig.

Vad här ovan sagts utgör endast antydningar om hur systemet kan fungera. Det får ankomma på överstyrelsen för yrkesutbildning att utarbeta erforderliga kontrollföreskrifter, varvid dock bör iakttagas, att dessa ej böra alltför mycket binda skolorna på förhand men väl innebära möjlighet att erhålla rättelse vid missbruk från någon skolas sida.

Det torde böra särskilt framhållas, att vad som här föreslås *icke påverkar totala statsbidraget till skolan* utan endast utgör en överflyttning från en anslagspost till en annan. För att erhålla en uppfattning om hur systemet kommer att verka och vad det kan innebära i fråga om lättnader i administrationen har som ovan nämnts vissa kalkyler påbörjats. För de hittills erhållna resultaten redogöres här nedan.

Preliminär kalkyl över kostnader för underhåll och förbrukning vid tillämpning av förslaget

Som ovan antytts har försök gjorts att för några yrkesavdelningar beräkna erforderliga anslagsbelopp till underhåll och förbrukning, inklusive ospecificerad stadigvarande undervisningsmateriel, med utgångspunkt från ett högsta belopp till ospecificerad materiel av 100 kronor per år. Dessa beräkningar avse att få fram årsmedeltal för kostnaderna under längre perioder. Vad då först beträffar förbrukningskostnaderna i egentlig mening (övningsmateriel, kraft, smörjmedel m. m.), torde man kunna räkna med att dessa äro förhållandevis konstanta år från år och alltså kunna framräknas ur erfarenhetstal från ej alltför korta perioder. Det material, som här föreligger för de kommunala skolorna, är emellertid ej färdigbearbetat, och därför ha beräk-

ningarna tills vidare måst begränsas till att avse den årliga avskrivningen för stadigvarande undervisningsmateriel. Det torde emellertid vara just dessa kostnader, som i detta sammanhang fångar det största intresset.

Av betydelse är självfallet bedömandet av materielens livslängd. För att icke komplicera kalkylerna alltför mycket och i avvaktan på säkrare utgångsmateriel kunna förhållandevis schablonmässiga grunder tillämpas. Som regel har den smärre (och i allmänhet billigare) materielen kortare livslängd än den större och dyrare. Efter en sorgfällig men subjektiv bedömning ha överstyrelsens för yrkesutbildning experter ansett sig böra räkna med 20 % avskrivning på materiel med ett anskaffningsvärde under 40 kronor och 10 % på materiel från och med 40 till och med 100 kronor. Resultaten av dessa beräkningar återfinnes för sju undersökta yrkesavdelningar i nedanstående sammanställning, i vilken för jämförelses skull även angivits kostnaden för materiel med ett anskaffningsvärde över 100 kronor. Som underlag ha tjänat de inom överstyrelsen för yrkesutbildning uppgjorda normalförteckningarna. Priserna äro 1947 års med 10 % tillägg. Det kan ifrågasättas om ej detta tillägg är för lågt, men även om så är fallet, är detta utan betydelse för det principiella bedömandet.

Beräkning av avskrivningskostnader för vissa yrkesavdelningar.

Yrkesavdelning	Anskaffningskostnad kronor				Avskrivning kr. per år
	över 100	40—100	under 40	Summa	
(Antal poster)	(21)	(37)	(119)	(177)	
Bleck- och plåtslagare..	7 799	2 132	1 597	11 528	528
	(12)	(32)	(125)	(169)	
Elektriker	34 810	1 821	2 646	39 277	848
	(39)	(34)	(230)	(303)	
Instrumentmakare	43 984	2 728	2 901	49 613	852
	(49)	(26)	(232)	(307)	
Metallarbetare	57 825	1 804	3 333	62 962	848
	(3)	(7)	(55)	(65)	
Murare	1 232	422	1 181	2 835	277
	(29)	(27)	(161)	(217)	
Möbelsnickare	30 143	1 718	2 734	34 595	718
	(11)	(7)	(24)	(42)	
Väverskor	2 625	402	338	3 365	108

Till ovan angivna avskrivningsbelopp skall läggas kostnaderna för övningsmateriel, kraftförbrukning, smörjmedel m. m.

En blick på sammanställningen visar, att den ojämförligt större delen av antalet poster (i medeltal omkring 85 %, murare 95 %) faller inom 100-kronorsgränsen och endast ett förhållandevis litet antal ovanför densamma. I fråga om värdesiffrorna är, som ju var att vänta, förhållandet det motsatta, men skillnaderna olika avdelningar emellan äro större, för metallarbetare exempelvis 92 % av värdet ovanför 100-kronorsgränsen men för murare endast 43 %.

Det torde ligga i öppen dag, att en omläggning på här föreslaget sätt kommer att i väsentlig grad minska centralmyndighetens granskningsarbete, åtminstone så länge systemet fungerar utan nämnvärda anledningar till efterhandsingripanden. En annan sak är om det kommer att medföra några mera avsevärda förenklingar för skolornas vidkommande. Överstyrelsens för yrkesutbildning experter hålla före att så i regel ej kommer att bli fallet. Att skolorna genom förslaget skulle få en väsentligt vidgad självbestämmanderätt är emellertid en faktor, vars psykologiska betydelse ej får underskattas. Det är därför enligt kommissionens mening all anledning att pröva detsamma.

B. Centralupphandling

All engångsanskaffning och godkänd komplettering bör ske genom överstyrelsens för yrkesutbildning centralupphandling (d. v. s. i sak lika med nu gällande föreskrifter). Överstyrelsen bör också liksom hittills kunna medgiva, att dess centralupphandling på anmodan av skolorna uppköper mindre materiel. Skolorna få alltså beträffande sistnämnda materiel fortfarande frihet att begagna sig av överstyrelsens medverkan eller icke.

Vissa uppgifter rörande centralupphandlingen torde här vara på sin plats.

Dessa kunna hämtas ur en i statens sakrevisions kansli den 22 juni 1950 upprättad p. m., ur vilken må anföras följande.

»För att närmare studera denna inköpsverksamhet gjorde statens sakrevision den 20 juni 1950 ett besök hos överstyrelsen, varvid i huvudsak följande framkom.

Den inom överstyrelsen inrättade inköpsavdelningen har utom den egentliga upphandlingsverksamheten som en andra huvuduppgift haft att, sedan fackbyråerna fastställt vilken materiel, som finge anskaffas med statsbidrag, granska de av skolorna angivna priserna.

Med ledning av de sålunda av överstyrelsen godkända listorna utgår statsbidrag med till beredskapskurserna 100 %, till de centrala verkstadsskolorna 90 % och till de kommunala och enskilda 50 %. Överstyrelsen övervakar att medlen användas till inköp av den godkända materielen. Skolorna äga rätt köpa till högre pris än det godkända, men hela den överskjutande delen måste då betalas med kommunala medel.

Den totala anskaffningen för skolorna har under de senaste åren uppgått till cirka 3,3 miljoner kronor per år, varav materiel för cirka 1,8 miljoner kronor anskaffats centralt, medan skolorna själva köpt för cirka 1,5 miljoner kronor. Den förutnämnda prisgranskningen sades genomsnittligt ha medfört en nedskärning med cirka 10 %, vilket medfört en besparing av statsmedel med cirka 200 000 kronor. Förutsättning för denna nedskärning vore, att skolorna ha möjlighet till inköp genom det centrala organet emedan leverantörerna relativt ofta lämna högre rabatt vid centralt köp än vid lokalt och ej vilja ingå avtal om avrop från skolorna.

Under senaste året har arbetsbelastningen å inköpsavdelningen varit mycket hård. Sålunda har avdelningen i växande omfattning måst säga nej till skolor, som anhållit om biträde med inköp. Samtidigt har prisgranskningsarbetet icke kunnat genomföras i önskvärd omfattning, bland annat beroende på att tid icke funnits till förändring av prisregistret sedan början av 1949. — Avdelningen utgöres av två manliga tjänstemän och två kvinnliga biträden. Av tjänstemännen

har assistenten under första halvåret 1950 haft 285 timmar övertid, avdelningschefen något mera.

Med anledning härav beslöt överstyrelsen den 2 juni 1950, att avdelningen främst skulle syssla med upphandlingsärenden och att prisgranskningsarbetet skulle utföras i den mån tid härtill funnes. Detta beslut synes komma att medföra ökade kostnader för statsverket med i första hand ett belopp om cika 80 000 kronor, utgörande den av staten tillskjutna delen, av det belopp, med vilket värdet av skolornas egen anskaffning enligt ovan genomsnittligt nedskurits vid prisgranskningen. Härtill kommer, att sedan prisgranskningen bortfallit och de av skolorna angivna priserna — ofta bruttopriser — godkänts som underlag för anvisande av statsbidrag, skolorna få större möjlighet att med fullt statsbidrag inköpa lokalt och icke som nu av ekonomiska hänsyn drivas att begagna den centrala anskaffningen. Merkostnaden för statsverket synes sålunda komma att successivt stiga utöver ovannämnda 80 000 kronor.

Chefen för inköpsavdelningen förklarade sig över huvud icke nöjd med det sätt på vilket upphandlingsverksamheten kunnat skötas. Sålunda har t. ex. överstyrelsen i större utsträckning än önskvärt begagnat sin dispens från följande av upphandlingsförordningens bestämmelser, varvid endast ett fåtal förut kända leverantörer tillfrågats. Han sade sig vara övertygad, att för viss materiel billigare priser borde kunna uppnås, dels från nu ej kända leverantörer, dels genom förhandlingar med leverantörer. Vidare hade han i så stor utsträckning upptagits med arbete, som borde utföras av mindre kvalificerad arbetskraft, att han icke kunnat i önskvärd grad följa utvecklingen inom de olika inköpsområdena. Detta och prisgranskning skulle bland annat giva honom möjlighet att i vissa fall föreslå fackbyråerna inköp av annan och billigare materieltyp än den i listorna upptagna. Som exempel härå kan anföras följande: En skola hade satt upp en tråddiktafon till ett pris av 2 472 kronor; inköpsavdelningen kunde anskaffa en bandspelningsapparat för 1 200 kronor. En annan skola hade upptagit en radiogrammofon till 975 kronor; vid prisgranskningen godkändes endast 375 kronor, motsvarande en enklare typ. Till utrustning för en viss kurs hade fyra skolor till inköp föreslagit vågar för respektive 495, 600, 800 och 560 kronor; efter av avdelningen företagen marknadsundersökning hade fackbyrån godkänt en vågtyp, som kunde köpas till ett pris av 400 kronor. — Genomförandet av en sådan enhetlig standard medför även större möjligheter för överstyrelsen att erhålla specialpris.

För att effektivisera arbetet å inköpsavdelningen och lätta arbetsbördan för dess tjänstemän begärde överstyrelsen i sina äskanden för budgetåret 1950/51 medel för att anställa en manlig befattningshavare i Cg 15. Löneplaceringen sänktes sedermera i en förnyad framställning till Kungl. Maj:t till Cg 13. Dessa framställningar ha icke bifallits. — Det har särskilt framhållits, att det på grund av arbetets art fordras en manlig befattningshavare. Dennes arbetsuppgifter skulle bland annat vara att skriva enklare rutinorder, infordra vissa telefonofferter, föra prisregistret samt att följa leveranserna genom avprickning av avsändningsavierna å inköpsorderna.

Det vill som ovan sagts synas, som om de nu inom inköpsavdelningen rådande arbetsförhållandena skulle komma att för statsverket medföra utgifter med minst cirka 80 000 kronor vid bibehållen organisation. Överstyrelsen synes därför böra undersöka varje möjlighet att effektivisera avdelningens arbete. I avvaktan på resultatet av den vid årets medelsäskanden planerade förnyade framställningen om inrättande av den ovannämnda tjänsten synes sålunda bland annat böra utredas möjligheterna att tillfälligt omplacera personal inom överstyrelsen. Med hänsyn till att arbetsbelastningen för inköpsavdelningen för närvarande är störst under tiden mars—juni, synes vidare böra utredas, huruvida icke en utjämning i detta avseende är möjlig.»

Vad sakrevisionen anført synes kraftigt bestyrka prisgranskningens be-

tydelse. Enligt kommissionens här avgivna förslag skulle denna granskning i fråga om flertalet poster vid kompletteringsköp sättas in i efterhand och stickprovsvis. Erfarenheterna från centralupphandlingen tala sitt tydliga språk, och man måste utgå från att rektorer och föreståndare skola vara fullt medvetna om det ansvar, som kommer att åvila dem efter de nya bestämmelserna. Ett gott stöd för dem bör emellertid bli, att de kunna anlita centralupphandlingen (i varje fall dess råd i prisfrågor) även för köp av ospecificerad materiel. Den rektor som gjort så torde vara skyddad mot efterhandsanmärkning på inköpspriset.

C. Utbetalning av statsbidrag

För närvarande utbetalas statsbidrag till *lärarlöner* kvartalsvis efter rekvisition. Denna skall vara specificerad i olika avseenden, bland annat med angivande av antalet undervisningstimmar vid en var av vid skolan anordnade avdelningar och kurser. Den mycket tidsödande redovisningen av timantalet måste alltså göras fyra gånger om året. Med den utbredning och stadga, som den statsunderstödda yrkesutbildningsverksamheten numera fått, synes anledning ej längre föreligga att förvägra skolorna den lättnad i redovisningsförfarandet, som ett lämpligt förskottssystem innebär. Sådan förmån tillkommer exempelvis *folkskolor* och *högre kommunala skolor*, med vilka senare yrkes-skolorna i många avseenden kunna jämföras. Förskottsbeloppen anknyta i båda fallen till kostnaderna under föregående läsår och utgöra för terminerna juli, oktober och januari en fjärdedel av förskottsbeloppet föregående år och för april 90 % av statsbidraget föregående år, minskat med årets förskott. Vid slutredovisningen (juli—augusti) avdrages för högre kommunal skola (men ej för folkskola) $\frac{1}{2}$ % av uppburna förskott. Att grunda förskotten på vissa data från föregående år kan vara lämpligt för skolsystem med förhållandevis obetydliga variationer från ett år till annat. För yrkesskolorna med deras skiftande utbildningsprogram torde det vara lämpligare att grunda förskotten på de av överstyrelsen för yrkesutbildning godkända arbetsprogrammen. Det synes rimligt att yrkesskolorna utan särskild rekvisition får till sig utbetala- de förskottsvis sammanlagt tre fjärdedelar av det statsbidrag till lärarlöner och administration, som beviljats av överstyrelsen för yrkesutbildning, resten utbetalas efter läsårets utgång och sedan rekvisition med av överstyrelsen föreskrivna uppgifter och med inspektors vitsord inkommit till vederbörande myndighet.

Förskottsterminerna böra lämpligen vara tre. Då medelsbehovet icke är jämt fördelat över årets tolv månader utan gör sig gällande först i slutet av budgetårets första kvartal, synes den automatiska utbetalningen böra ske under tiden 1—15 oktober, januari och april. Då förskott endast skall utgå med sammanlagt högst 75 %, mot 90 % vid de högre kommunala skolorna, och varje utbetalning göres ett kvartal senare än vid sistnämnda skolor, synes räntegottgörelse ej böra fordras för yrkesskolornas vidkommande, så mycket

mer som dessa nu äga rätt erhålla statsbidrag kvartalsvis utan sådan gottgörelse till statsverket.

Till grund för länsstyrelsens (statskontorets) förskottsutbetalningar bör ligga överstyrelsens för yrkesutbildning beslut om statsbidrag. Detta beslut skall alltså, på samma sätt som nu sker, i avskrift delgivas länsstyrelsen samtidigt med att det expedieras till skolan. Med hänsyn till att, särskilt vid de smärre och nystartade skolorna, vissa avvikelser förekomma från de uppgjorda planerna synes det böra föreskrivas, att utbetalning av förskott ej får ske, förrän rektor (skolledaren) till länsstyrelsen anmält, att verksamheten pågår i huvudsak enligt den plan, som legat till grund för statsbidragets beviljande. Har nämnvärd avvikelse från planen skett får skolan anmäla detta till överstyrelsen för yrkesutbildning, som då har att underrätta länsstyrelsen om den justering av förskottsbeloppet, som bör vidtagas.

Slutrekvisition för hela läsåret bör avgivas snarast efter budgetårets utgång och i varje fall före den 1 oktober. Vid slutrekvisitionen måste självfallet presteras samtliga de uppgifter, som erfordras för bedömande av rekvisitionens skälighet.

Det bör observeras, att det blir en avsevärd lättnad för skolan att tre gånger om året slippa ifrån en specificerad rekvisition och endast behöva ingiva en enkel anmälan om verksamhetens omfattning.

Vid slutrekvisitionen bör även rekvireras statsbidrag till *stadigvarande undervisningsmateriel*, vilket dock bör kunna ske tidigare eller i flera omgångar under förutsättning att statsbidraget för den undervisningsmateriel, som inköpts och betalats, uppgår till av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställt minsta belopp, förslagsvis 5 000 kronor.

Sådan rekvisition bör dock ej få avgivas oftare än kvartalsvis. Rekvisitionen, som avgives av skolstyrelsen, skall grundas på av rektor (skolledaren) upprättat sammandrag över de köp, för vilka bidrag rekvireras.

Statsbidraget till *underhåll och förbrukning* får rekvireras samtidigt med slutrekvisitionen inom ramen av det av överstyrelsen för yrkesutbildning beviljade bidraget, varvid rektor skall intyga, att det belopp, på vilket statsbidrag beräknas, använts för ändamålet.

På det att tvekan ej må uppkomma rörande form eller innehåll i de rekvisitioner, uppgifter eller vitsord, som i olika sammanhang skola avgivas, bör överstyrelsen för yrkesutbildning liksom nu fastställa formulär eller förebilder härför.

D. Registrering centralt av undervisningsmaterielen

Central registrering av undervisningsmateriel bör efter föreslagen ordning självfallet endast ske beträffande första uppsättningen och sådan kompletteringsmateriel, som skall godkännas av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Detta innebär en väsentlig lättnad för överstyrelsen men endast obetydlig för skolorna, då ju varje yrkeslärare måste veta vilken materiel som finnes. Även för skolledningen synes en sådan kunskap vara nödvändig.

E. Inspektor

Man har övervägt att befria inspektor från befattningen med rekvisition av statsbidrag och helt överflytta ansvaret härför på rektor. Med hänsyn till att ledaren av de smärre skolorna mången gång är en person utan erfarenhet av administrativa göromål synes det ej tillrådligt att nu gå så långt. Det skulle möjligen kunna övervägas att göra så vid skolor med heltidsanställd rektor, men då denna detaljfråga är av underordnad betydelse, bör den kunna uppskjutas och behandlas i samband med den revision av yrkesskolstadgan, som skolkommissionen har att förbereda.

Inspektor åtnjuter ej något arvode. Otvivelaktigt skulle val av inspektor mången gång underlättas, om så vore fallet, då därigenom urvalet ej som nu behövde begränsas till den förhållandevis trånga kretsen av personer, villiga att betrakta uppdraget uteslutande som ett hedersuppdrag. Kommissionen har emellertid ansett, icke minst med tanke på vad nyss sagts om en eventuell omläggning av inspektorsinstitutionen, att även arvodesfrågan bör anstå tills vidare.

F. Årsredogörelsen, elevredovisningen

Redogörelse för verksamheten vid yrkesskolorna avgives enligt gällande bestämmelser årligen enligt av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställt formulär. Denna redogörelse innehåller uppgifter om styrelse, rektor, lärare, yrkesnämnder, undervisning, lokaler, ekonomiska förhållanden m. m. samt tvenne i tabellform uppställda elevstatistiska redovisningar med fullständiga uppgifter på de olika utbildningskurserna, antalet elever i olika åldrar, deras hemortsförhållanden och yrkestillhörighet. Dessa redogörelser skola bearbetas och publiceras genom skolöverstyrelsens försorg. Av olika skäl, ekonomiska och organisatoriska, har ingen publicering skett av yrkesskolstatistiska uppgifter sedan 1939, och den då offentliggjorda sammanställningen avsåg arbetsåret 1936/37. Uppgifter för tiden därefter finnas bearbetade för några år, men på senare tid har även denna bearbetning måst skjutas åt sidan.

Inom yrkesöverstyrelsen insamlas och bearbetas vissa uppgifter rörande elever m. m. vid yrkesskolorna två gånger årligen, i april och oktober. Detta nödvändigöres bland annat av nyss vidrörda brister i yrkesskolstatistiken. Enligt vad kommissionen erfarit ha dessa förhållanden uppmärksamrats av såväl 1948 års statistikutredning som av skolöverstyrelsesakkunniga, varför kommissionen saknar anledning att upptaga dem till närmare övervägande. Kommissionen anser sig dock böra framhålla det angelägna i att det för kännedomen om yrkesutbildningsväsendets utveckling betydelsefulla material, som finnes i årsberättelserna, blir föremål för fortlöpande bearbetning och redovisning.

Enligt kommissionens förmenande bör det genom överstyrelsen för yrkesutbildning undersökas om årsredogörelsen kan i någon mån förenklas och om ej de elevstatistiska enkäterna kunna inskränkas till en om året.

KAP. 9. FÖRSLAG TILL STATS BIDRAGS GRUNDER FÖR DET ENSKILDA YRKESKOLVÄSENDET

Till det enskilda yrkesskolväsendet utgår för närvarande i princip statsbidrag enligt samma grunder som till det kommunala, men det är förbehållet Kungl. Maj:t att pröva med vilket belopp bidrag i varje särskilt fall skall utgå. Skolorna äro indelade i tvenne grupper, A och B. Till grupp A hänföras skolor, som av olika skäl, såsom äganderättsförhållanden, undervisningens allmänna inriktning m. m. anses böra erhålla bidrag helt enligt de kommunala grunderna. För denna grupp ställer Kungl. Maj:t årligen en del av ifrågavarande riksstatsanslag till överstyrelsens för yrkesutbildning förfogande, att av överstyrelsen disponeras för fördelning på samma sätt och villkor som gäller för anslaget till de kommunala skolorna. För B-gruppens skolor fastställer Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen bidragsbeloppet för varje skola. Som regel åtnjuter B-gruppens skolor lägre understöd än A-gruppens, men något principiellt hinder för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag efter andra och förmånligare grunder föreligger icke. Så har även skett i några fall.

Denna ordning för bidragsbeloppens utmätande har fungerat väl och någon anledning att påkalla ändring av densamma synes ej föreligga. Kommissionen föreslår därför att nu gällande normer för statsbidrag till enskilda anstalter för yrkesundervisning bibehållas med de förändringar, som betingas av förslaget till ändrade grunder för kommunala anstalter för yrkesundervisning.

KAP. 10. KOSTNADSBERÄKNINGAR

A. Kommunala skolor för yrkesundervisning

Utförda kostnadsberäkningar ha grundats på uppgifter för budgetåret 1948/49, det sista för vilket fullständiga uppgifter föreligga. Dessa omfatta emellertid endast av överstyrelsen för yrkesutbildning beviljade belopp. Den till buds stående redovisningen för de verkligen utnyttjade statsbidragen lämnar endast uppgift om summa statsbidrag men ej om fördelning på olika kurstyper. Då anledning finnes förmoda att denna fördelning i stort sett ansluter sig till de beviljade beloppens fördelning, är det för här förvarande ändamål tillfyllest att räkna med den senare. Under sagda år anvisades av överstyrelsen för yrkesutbildning till

		%
avlöningar åt lärare	kr. 4 650 717	79,2
stadigvarande undervisningsmateriel..	» 808 559	13,8
underhåll och förbrukning	» 408 086	7,0
	Summa 5 867 362	100,0

Posten »avlöningar åt lärare», som dels är den största, dels den som mest påverkas av de föreslagna nya statsbidragsgrunderna, motsvarar 1 938 000 undervisningstimmar och uppdelas på följande sätt.

	Antal undervisningstimmar i kurser till vilka bidrag utgår per				
	år och yrkesavdelning	lärarenhet	undervisningstimme		
			ämneslärare	yrketeori	yrkesarbete
Industri och hantverk	578 200	59 000	30 000	220 000	153 000
Handel.....		64 000	107 400	70 000	70 000
Husligt arbete.....	229 000			50 000	307 400
Summa timmar	807 200	123 000	137 400	340 000	530 400
Antal lärarenheter....		105			
Kronor per timme....	3.90		7.46	6.24	4.68
Kronor per lärarenhet		8 724			
Summa kronor.....	3 148 080	916 020	1 025 004	2 121 600	2 482 272
Tillhoppa kronor			9 692 976		

Av olika anledningar, såsom att kurser till vilka statsbidrag beviljats ej alls komma till stånd eller, något som är ganska vanligt, igångsättes senare än beräknat, understiger det i anspråk tagna statsbidraget regelmässigt det beviljade med 15 å 20 %. För budgetåret 1948/49, till vilket ovanstående kalkyl hänför sig, disponerade skolorna 3 839 000 kronor av beviljade 4 650 000, d. v. s. 82,6 %. Nyss nämnda slutresultat, 9 692 976 kronor, bör därför korrigeras till 82,6 % därav eller 8 006 398 kronor. Merkostnaden för kommissionens förslag skulle alltså utgöra (8 006 398—3 839 000 =) 4 167 398 kronor eller en ökning med 109 %.

Detta resultat, som delvis grundar sig på överslagsberäkningar har kontrollerats genom en noggrann »provtaxering» av 43 representativt utvalda skolor, och det därvid erhållna resultatet visar på en ökning av 106 %.

En ytterligare kontroll på kalkylens resultat och även på bidragsgrundernas lämpliga avvägning får anses vara, att ifrågavarande skolor (jfr tab. 2) under budgetåret 1948/49 i lärarlöner utbetalat 10 432 000 kronor, varav 78 % utgör 8 136 960 kronor eller 130 562 kronor mer än totalsumman enligt ovanstående kalkyl.

Administrationsbidraget, som är en nyhet, utgör 10 % av lärarlönerna, alltså 800 640 kronor.

För detta ändamål utgjorde skolornas utgifter under budgetåret 1948/49 2 272 000 kronor.

Stadigvarande undervisningsmateriel och underhåll och förbrukning kunna här lämpligen sammanslås, då förslaget, utom en höjning av bidragsprocenten, upptager en överflyttning mellan dessa båda poster, som med nu tillgängliga data är svår att kalkylera men som ej i och för sig medför någon kostnadsökning. För budgetåret i fråga anvisades 1 216 645 kronor och utnyttjades av skolorna 1 057 000 kronor. Om bidragsgrunden i stället för nu-

varande 50 % varit föreslagna 75 %, skulle statsbidraget ha ökats med 528 500 kronor.

De föreslagna ändrade grunderna för bidrag till *föreläsningar* sakna betydelse i förevarande sammanhang, då föreläsararvoden förhållandevis sällan förekomma.

För de kommunala skolorna skulle kommissionens förslag innebära följande förändringar i statsverkets utgifter vid den omslutning den statsunderstödda yrkesundervisningsverksamheten hade budgetåret 1948/49.

	Utbetalade statsbidrag	Kommissionens förslag	Ökning
Lärlöner.....	3 839 000	8 006 000	4 167 000
Administration	—	800 600	800 600
Undervisningsmateriel samt underhåll och förbrukning	1 057 000	1 585 500	528 500*
Summa kronor	4 896 000	10 392 100	5 496 100

B. Enskilda skolor för yrkesundervisning

Då kommissionen förutsatt, att förändringar beträffande statsbidrag till enskilda skolor för yrkesundervisning skola förekomma endast i den mån de betingas av vad som föreslagits för de kommunala skolorna, beräknas det ökade anslagsbehovet analogivis sålunda.

Till skolorna för budgetåret 1948/49 utbetalade statsbidrag utgjorde	kronor	860 000
Kommissionens förslag innebär en kostnad för statsverket av	kronor	1 806 000
<i>Kostnadsökning alltså</i>	<i>kronor</i>	<i>946 000</i>

KAP. 11. SAMMANFATTNING AV FÖRSLAGEN

Med utgångspunkt från vad nu gäller för folkskolor och högre kommunala skolor och under hänsynstagande till vissa speciella förhållanden föreslår kommissionen följande bidragsgrunder för yrkesskolväsendet:

A. Kommunala skolor

Statsbidrag utgår till verksamhetens olika grenar enligt följande grunder, nämligen till

lärlöner och -arvoden

a) vid skola med heldagsundervisning och minst 30 veckors läsår, då undervisningen huvudsakligen avser praktiskt arbete, 78 % av den enligt särskilt angivna grunder uträknade normalkostnaden för en yrkesavdelning,

b) vid skola som under a), då undervisningen helt eller i huvudsak är in-

riktad på meddelande av teoretiska kunskaper, 78 % av normalkostnaden för lärarlönerna vid skolan, beräknad med utgångspunkt från att lärarna anses åtnjuta lön enligt 25 löneklassen i statens allmänna avlöningsreglemente, ortsgrupp 3,

c) i övrigt (timlärare) 78 % av det arvode för undervisningstimme, som enligt timtaxan utgår i TC 20 respektive TF 20 vid undervisning i teori respektive yrkesarbete, dock med rätt för överstyrelsen för yrkesutbildning att med utgångspunkt från dessa belopp bevilja statsbidrag per veckotimme eller per kurs,

d) föreläsare 78 % av verkliga kostnaden, dock högst 60 kronor för föreläsning, om rese- och traktamentsersättning utgår, och eljest 30 kronor,

första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel liksom till komplettering därav, 75 % av godkända kostnader,

underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel, 75 % av godkända kostnader,

administration (inberäknat rektorsarvode), 10 % av statsbidraget till lärarlöner.

Ansökan om statsbidrag skall ingivas senast tre månader före ingången av det budgetår ansökan avser.

Ansökan om statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel för avdelning som nyinrättas skall åtföljas av specifikationer å den materiel, som avses att anskaffas.

Så skall även vara fallet vid ansökan om statsbidrag till komplettering av sådan stadigvarande undervisningsmateriel, som för varje enskild pjäs (maskin, verktyg etc.) kostar mer än ett av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställt belopp, eller värdet av flera exemplar av samma materiel till en och samma avdelning sammanlagt överstiger detta belopp.

Till »underhåll och förbrukning» hänföres icke endast egentliga underhålls- och förbrukningskostnader utan även skälig avskrivning av den stadigvarande undervisningsmateriel, vars inköpskostnad icke överstiger det i föregående stycke omnämnda av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställda beloppet. Överstyrelsen för yrkesutbildning anger för varje år och yrkesavdelning hur mycket, som får disponeras för »underhåll och förbrukning» enligt nyss given definition. Denna anslagspost äger skolan disponera inom ramen av de allmänna anvisningar överstyrelsen för yrkesutbildning lämnar och som bland annat skola innehålla, att medlen skola användas för anskaffning av för undervisningen lämplig materiel till skäliga priser. Överstyrelsen för yrkesutbildning skall äga att vid inspektion eller på annat sätt förskaffa sig kännedom om hur medlen disponerats samt att därvid göra de erinringar eller vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas påkallade.

Statsbidrag till lärarlöner och administration skall av vederbörande länsstyrelse (statskontoret) utan särskild rekvisition men efter anmälan av rektor, att verksamheten pågår i huvudsak enligt av överstyrelsen för yrkesutbildning godkänd plan, utbetalas med en fjärdedel av det av överstyrelsen för yrkesutbildning för budgetåret fastställda statsbidraget under tiden 1—15 oktober, en fjärdedel 1—15 januari och en fjärdedel 1—15 april samt åter-

stoden efter det att slutrekvisition för året inkommit. Sådan rekvisition skall, åtföljd av de handlingar överstyrelsen för yrkesutbildning föreskriver, avgivas senast tre månader efter budgetårets utgång.

Samtidigt med slutrekvisition av statsbidrag till lärarlöner sker rekvisition av bidrag till stadigvarande undervisningsmateriel. Sådant bidrag må dock rekvireras kvartalsvis under förutsättning, att bidraget för inköpt och betald materiel varje gång uppgår till minst ett av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställt belopp.

Statsbidrag till underhåll och förbrukning rekvireras samtidigt med slutrekvisition av lärarlöner.

Överstyrelsen för yrkesutbildning skall äga att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Överstyrelsen för yrkesutbildning bör undersöka om ej årsberättelsen från skolorna kan förenklas.

Den särskilda elevstatistiken bör inskränkas till en gång årligen.

Det i årsberättelserna förefintliga materialet bör bli föremål för bearbetning.

Kostnadsökningen för statsverket beräknas vid en omfattning motsvarande 1948/49 års verksamhet uppgå till *5 496 000 kronor*.

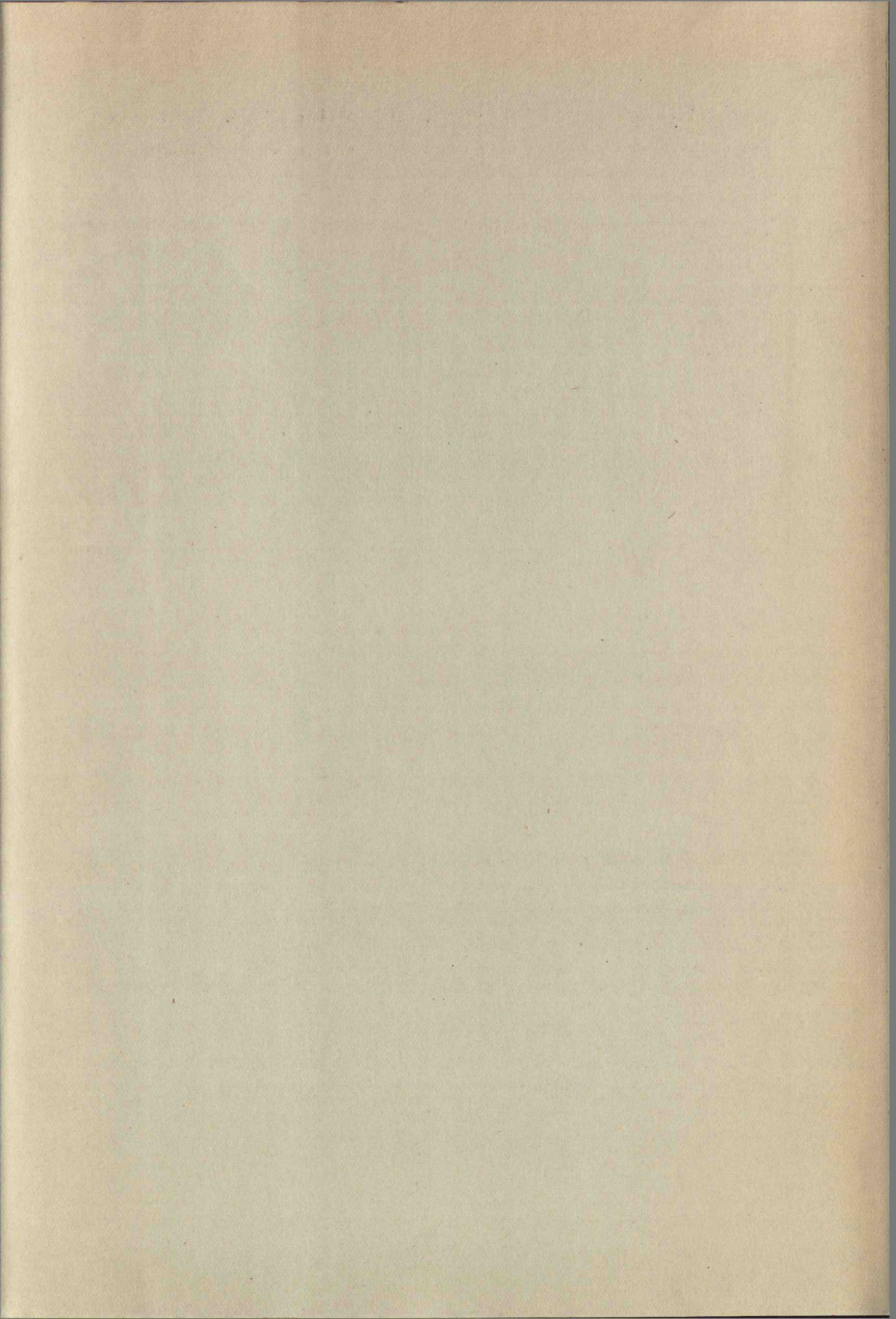
B. Enskilda skolor

Gällande grundprinciper för statsbidrag till enskilda anstalter för yrkesundervisning bibehållas med de ändringar, som betingas av förslaget till nya grunder för statsbidrag till kommunala anstalter för yrkesundervisning.

Kostnadsökningen för statsverket beräknas vid en omfattning motsvarande 1948/49 års verksamhet uppgå till *946 000 kronor*.

Frågan om statsbidrag till undervisnings- med flera lokaler har kommissionen ansett kunna skjutas något i framtiden i avvaktan på bland annat vissa inom kommissionen pågående undersökningar.

Statens offentliga utredningar 1950

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvärd.
Förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område. [16]
Förslag till ändrad lagstiftning om avbetalningsköp. [42]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.
Det statliga utredningsstrycket. Trycksakskommittens betänkande. [25]
Kommittésvenska. En undersökning och ett försök till riktlinjer. Bilaga till trycksakskommittens betänkande. [26]
Betänkande angående rationaliseringsverksamheten inom den offentliga förvaltningen. [8]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.
Ortsavdragskommittén. Betänkande med förslag till ändrade kommunala ordsavdrag m. m. [5]
1949 års uppbördsakkunniga. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. [7]
1944 års allmänna skattekommitté. 4. Betänkande med förslag angående ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd, m. m. samt av utdelning å svenska aktier och andelar i vissa fall, m. m. [21]
Länstyrelsernas organisation och ställning inom länsförvaltningen. [28]
Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1945 års allmänna fastighets-taxering. [34]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående avdrag vid taxering för utländska skatter. [35]
Betänkande angående vissa med religionsfrihetslagstiftningen sammanhängande skattespörsmål. [41]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.
Socialvårdskommitténs betänkande. 17. Utredning och förslag angående lag om socialhjälp m. m. [11]
Statsbidrag för ålderdomshem. [22]
Pårtsorgan inom yrkesinspektionens distrikt. [30]
Arbetsutredningens betänkande. Del 4. Tre veckors semester. [32]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande med utredning och förslag angående fordringar på synförmågan för anställning i allmän och enskild tjänst m. m. [19]
Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 5 angående verksamheten vid sjukhusvätterier och möjligheterna att rationalisera densamma. [23]
Betänkande med förslag till det rättspsykiatriska undersökningsväsendets organisation. [24]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:18. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Örebro län. [1]
2:19. Västmanlands län. [18]
Den svenska elbranschens kapacitet och konkurrensförhållanden. [10]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Undersökning rörande brukskostnadernas samband med åkerfältens storlek, form och beskaffenhet. [20]
Betänkande angående arbets- och kapitalkostnaderna i jordbrukskalkylen. [29]
Maskinell täckdikning. [39]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande angående tyskgruvorna och centralorgan för gruvväsendet. [2]
Betänkande med förslag till ny lag om flottning i allmän flottled, m. m. [27]
Förslag till ändringar i jaktlagstiftningen. [40]

Industri.

1948 års järnbruksutredning. Betänkande angående järnbrukens arbetskraftsförörjning och därmed sammanhängande problem. [15]

Handel och sjöfart.

Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. 2. Redogörelse för de olika avtalstyperna i det svenska avtalssystemet. [9]

Kommunikationsväsen.

Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 4. De smalspåriga västgötabanorna. [14]
Betänkande med förslag rörande decentralisering inom väg- och vattenbyggnadsverket m. m. [17]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Utredning angående överflyttning av viss del av riksbankens rörelse till en stadig affärsbank m. m. [6]

Försäkringsväsen.

Allmän pensionsförsäkring. Principbetänkande. [33]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.
Betänkande med förslag angående folkskolans disciplinmedel m. m. [3]
Skolöverstyrelsens utlåtande angående beskärning av timplanerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter. [4]
Handelsutbildningskommitténs betänkande och förslag. 1. Handelsgymnasierna. [12]
Betänkande med förslag till lag om prästmöte och stiftsmöte m. m. [31]
Betänkande med förslag till nya grunder för avlöningen av präster, m. m. Del 2. [43]
Statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkes-skolväsendet. [44]

Försvarsväsen.

Skyddsrum för civilbefolkningen. [13]
Försvarets centrala tyg-, intendentur- och civilförvaltning. [36]
Försvarets centrala tyg-, intendentur- och civilförvaltning. Bildbilaga. [37]
Utredning rörande frivilligt försvarsarbete. [38]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.